

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2019-5-019 (Soruşturma)
Karar Sayısı : 21-17/209-87
Karar Tarihi : 25.03.2021

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Birol KÜLE
Üyeler : Arslan NARİN (İkinci Başkan), Şükran KODALAK,
Ahmet ALGAN, Hasan Hüseyin ÜNLÜ

B. RAPORTÖRLER: İmren KOL, Cihan BİLAÇLI, Esra KÜÇÜKİKİZ, Merve BİROĞLU,
Çiğdem KIR, Osman AYAR

C. BAŞVURUDA

BULUNAN : - Re'sen

D. HAKKINDA SORUŞTURMAYAPILANLAR :

- 1- Anadolu Balonculuk Havacılık Turizm Reklamcılık Danışmanlık Ltd. Şti.
Pamukkale Mah. Adnan Kahveci Bul. No:109 Pamukkale/DENİZLİ
- 2- Denizli Havacılık Turizm Ticaret Ltd. Şti.
Temsilci: Av. Mert KARAMUSTAFAOĞLU
Ferko Signature Büyükdere Caddesi No.175 Kat:3 34394 Esentepe-Şişli/İSTANBUL
- 3- Elis Balonculuk Havacılık ve Eğitim Turizm Ticaret Ltd. Şti.
Temsilci: Av. Mert KARAMUSTAFAOĞLU
Ferko Signature Büyükdere Caddesi No.175 Kat:3 34394 Esentepe-Şişli/İSTANBUL
- 4- Eylül Havacılık Turizm Ticaret Ltd. Şti.
Karahayit Mah. Atatürk (Fatih) Cad. Mehmet Şahin Sit. No:4/1
Pamukkale/DENİZLİ
- 5- Pamukkale Balonculuk Havacılık Turizm Reklamcılık Organizasyon Petrol San. ve Tic. Ltd. Şti.
Karahayit Mah. Belediye Cad. No:22/E Pamukkale/DENİZLİ
- 6- Pamukkale Birlik Online Turizm ve Ticaret A.Ş.
Temsilcisi: Av. Mert KARAMUSTAFAOĞLU
Ferko Signature Büyükdere Caddesi No.175 Kat:3 34394 Esentepe-Şişli/İSTANBUL
- 7- Hürkuş Havacılık Turizm Ltd. Şti.
Pamukkale Mah. Adnan Kahveci Bul. No:109 Pamukkale/DENİZLİ
- 8- T4T Turizm Taşımacılık Seyahat Acenteliği ve Ltd. Şti.
Kale Mah. Cumhuriyet Meydanı No:7/C Pamukkale/DENİZLİ

- (1) **E. DOSYA KONUSU:** Pamukkale bölgesinde faaliyet gösteren sıcak hava balonu/yamaç paraşütü işletmeleri ve turizm acentelerinin ortak satış ve rezervasyon kanalı kurmak suretiyle 4054 sayılı Kanun'u ihlal ettikleri iddiası.
- (2) **F. İDDİALARIN ÖZETİ:** Rekabet Kurulunun (Kurul) 15.11.2018 tarihli ve 18-43/687-M sayılı kararı ile Kapadokya bölgesinde sıcak hava balonu işletmesi ve turizm acentesi

olarak faaliyet gösteren teŖebbüsler hakkında yürütölen soruŖturma kapsamında yapılan incelemelerde Pamukkale bölgesinde faaliyet gösteren sıcak hava balonu iŖletmeleri ve turizm acentelerinin ortak satıŖ ve rezervasyon kanalı kurduklarına dair bulgular elde edilmiŖtir.

(3) **G. DOSYA EVRELERİ:** 15.11.2018 tarihli ve 18-43/687-M sayılı Kurul kararı uyarınca Kapadokya bölgesinde sıcak hava balonu iŖletmesi ve turizm acentesi olarak faaliyet gösteren teŖebbüsler hakkında yürütölen soruŖturma kapsamında yapılan incelemelerde elde edilen belgelerde Pamukkale bölgesinde faaliyet gösteren sıcak hava balonu iŖletmeleri ve turizm acentelerinin ortak satıŖ ve rezervasyon kanalı kurduklarına dair bulgular elde edilmiŖtir. Bu bulgular üzerine hazırlanan 20.03.2019 tarihli ve 2018-5-034/BN-02 sayılı Bilgi Notu Rekabet Kurulunun 28.03.2019 tarihli toplantısında görüŖölerek 19-13/175-M sayılı karar ile dosya konusu iddialara yönelik olarak önaraŖtırma yapılmasına karar verilmiŖtir.

(4) Başkanlık Makamının 03.04.2019 tarihli ve 4210 sayılı Görevlendirme Onayı doğrultusunda baŖlatılan önaraŖtırma sürecinde;

- 09.04.2019 tarihinde Anadolu Balonculuk Havacılık Turizm Reklamcılık DanıŖmanlık Ltd. Ŗti. (LAODIKEIA BALON), Denizli Havacılık Turizm Ticaret Ltd. Ŗti. (APHRODISIAS BALON), Elis Balonculuk Havacılık ve Eğitim Turizm Ticaret Ltd. Ŗti. (HERA BALON), Pamukkale Balonculuk Havacılık Turizm Reklamcılık Organizasyon Petrol San. ve Tic. Ltd. Ŗti. (PAMUKKALE BALON) ve Pamukkale Birlik Online Turizm ve Ticaret A.Ŗ.'de (PAMUKKALE BİRLİK),
- 10.04.2019 tarihinde Ŗeref Tur Organizasyon İnŖaat Petrol Sağlık Film İ ve DıŖ Ticaret Ltd. Ŗti.'de (GLORIOUS DMC)

yerinde incelemeler gerekleŖtirilmiŖtir. Ayrıca 10.04.2019 tarihinde (.....) ve (.....) ile görüŖmeler yapılmıŖtır.

(5) Bunun yanı sıra dosya kapsamında değerlendirilmek üzere teŖebbüslerden yerinde inceleme esnasında ve önaraŖtırma sürecinde 22.04.2019 tarihli; 4971, 4972 ve 4973 sayılı yazılar ve 03.05.2019 tarihli, 5338 sayılı yazı ile bazı bilgi ve belge taleplerinde bulunulmuŖ cevap yazıları eŖitli tarih ve sayılarla Kurum kayıtlarına intikal etmiŖtir.

(6) ÖnaraŖtırma neticesinde hazırlanan 07.05.2019 tarihli ve 2019-5-019/ÖA sayılı ÖnaraŖtırma Raporu, Kurulun 23.05.2019 tarihli toplantısında görüŖölerek 19-19/275-M sayı ile LAODIKEIA BALON, APHRODISIAS BALON, HERA BALON, Eylül Havacılık Turizm Ticaret Ltd. Ŗti. (HIERAPOLIS BALON), PAMUKKALE BALON ve PAMUKKALE BİRLİK hakkında 4054 sayılı Kanun'un 4. ve 6. maddesini ihlal edip etmediklerinin tespiti amacıyla aynı Kanun'un 41. maddesi uyarınca soruŖturma açılmasına; 19-19/275-120 sayıyla ise GLORIOUS DMC hakkında soruŖturma açılmamasına karar verilmiŖtir.

(7) 4054 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca soruŖturma bildirimini 10.06.2019 tarih ve 6687, 6689-6693 sayılı yazılar ile yapılmıŖtır. Birinci yazılı savunmalar, 10.07.2019 tarihinde 4561 sayı ile LAODIKEIA BALON; 12.07.2019 tarihinde 4625 sayı ve 16.07.2019 tarihinde 4659 sayı ile PAMUKKALE BALON; 16.07.2019 tarihinde 4648 sayı ile PAMUKKALE BİRLİK; 4649 sayı ile HERA BALON; 4650 sayı ile APHRODISIAS BALON ve 4653 sayı ile HIERAPOLIS BALON tarafından süresi zarfında Kurum kayıtlarına intikal ettirilmiŖtir.

(8) Dosya kapsamında yapılan yerinde incelemelerde elde edilen belgelerde adı geçen yamaç paraŖütö iŖletmelerinin soruŖturmaya eklenmesi için hazırlanan 12.12.2019

tarihli ve 2019-5-019/BN-02 sayılı Bilgi Notu, Kurulun 19.12.2019 tarihli toplantısında görüşülerek 19-45/762-M sayı ile Hürkuş Havacılık Turizm Ltd. Şti. (HÜRKUŞ) ve T4T Turizm Taşımacılık Seyahat Acenteliği ve Ltd. Şti. (T4T) hakkında soruşturma açılmasına ve bu soruşturmanın 23.05.2019 tarih ve 19-19/275-M sayı ile başlatılan soruşturma ile birleştirilerek yürütülmesine karar verilmiştir.

- (9) 4054 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca 20.12.2019 tarih ve 15074 sayılı yazı ile soruşturma bildirimi yapılan HÜRKUŞ ve T4T'nin birinci yazılı savunmaları sırasıyla 17.01.2020 tarih, 506 sayı ve 30.12.2019 tarih, 9167 sayı ile yasal süresi zarfında Kurum kayıtlarına girmiştir.
- (10) Kurulun almış olduğu 11.10.2019 tarih ve 19-35/531-M sayılı karar uyarınca soruşturma süresi üç ay uzatılmıştır.
- (11) Soruşturma sürecinde 24.12.2019 tarihinde HERA BALON, APHRODISIAS BALON, PAMUKKALE BİRLİK, LAODIKEIA BALON, HIERAPOLIS BALON, PAMUKKALE BALON, HÜRKUŞ ve T4T'de yerinde incelemeler yapılmıştır. Soruşturma sürecinde ayrıca 25.12.2019 tarihinde bölgede yamaç paraşütü faaliyetleri ile iştigal eden (.....) ve (.....) ile de görüşmeler gerçekleştirilmiş. Thef Organizasyon Turizm İç ve Dış Ticaret Ltd. Şti. (PAÜ), ÖZCA ve Wellnesstourclub Seyahat Acentası Turizm Taşımacılık Ticaret Ltd. Şti.'den (WELLNESS) bilgi taleplerinde bulunulmuştur.
- (12) Ayrıca soruşturma sürecinde soruşturma taraflarından ve soruşturma tarafı olmayan bazı teşebbüslerden talep edilen bilgi ve belgeler çeşitli tarih ve sayılar ile Kurum kayıtlarına intikal etmiştir. T.C. Pamukkale Kaymakamlığından da çeşitli tarih ve sayılı yazılarla bilgi alınmıştır.
- (13) Açılan soruşturma ile ilgili olarak hazırlanan 24.02.2020 tarihli ve 2019-5-019/SR sayılı Soruşturma Raporu 4054 sayılı Kanun'un 45. maddesi gereğince Kurul Üyelerine ve soruşturma taraflarına tebliğ edilmiş, tarafların ikinci yazılı savunmaları talep edilmiştir.
- (14) Kurulun 19.03.2020 tarihli ve 20-15/196-M sayılı kararı ile PAMUKKALE BİRLİK, HERA BALON ve APHRODISIAS BALON'un; 26.03.2020 tarih ve 20-16/239-M sayılı kararı ile de LAODIKEIA BALON ve HÜRKUŞ'un ikinci yazılı savunma sürelerinin 4054 sayılı Kanun'un 45. maddesi uyarınca bitiminden itibaren 30 gün uzatılmasına karar verilmiştir.
- (15) HIERAPOLIS BALON, PAMUKKALE BALON ve T4T tarafından gönderilen ikinci yazılı savunmalar 24.03.2020 tarihli ve sırasıyla 2943, 2944, 2945 sayılı yazılar ile; HERA BALON, APHRODISIAS BALON ve PAMUKKALE BİRLİK tarafından gönderilen ikinci yazılı savunmalar ise 27.04.2020 tarihli ve sırasıyla 3911, 3913, 3914 sayılı yazılar ile Kurum kayıtlarına girmiştir. Soruşturma taraflarından LAODIKEIA BALON ve HÜRKUŞ tarafından ikinci yazılı savunma gönderilmemiştir.
- (16) Teşebbüslerin savunmaları üzerine hazırlanan 12.05.2020 tarih ve 2019-5-019/EG sayılı Ek Görüş 4054 sayılı Kanun'un 45. maddesi çerçevesinde Kurul Üyeleri ve teşebbüslere tebliğ edilmiştir. Ek Görüş üzerine soruşturma taraflarından APHRODISIAS BALON, HERA BALON, PAMUKKALE BALON, PAMUKKALE BİRLİK, HIERAPOLIS BALON ve T4T'ün üçüncü yazılı savunmaları süresi içinde Kurum kayıtlarına intikal etmiş; LAODIKEIA BALON ve HÜRKUŞ ise üçüncü yazılı savunmasını yapmamıştır.
- (17) 4054 sayılı Kanun'un 46. maddesi uyarınca sözlü savunma toplantısı yapılması konusu 28.07.2020 tarihli Kurul toplantısında ele alınmış ve 20-36/480-Mİ sayı ile sözlü savunma toplantısının Kurulun 20-30/379-M sayılı kararıyla Covid-19 salgını nedeniyle

ertelenen diğer sözlü savunma tarihleri ile birlikte belirlenmesine karar verilmiştir. 04.02.2021 tarih ve 21-06/87-M sayılı Kurul kararı ile sözlü savunma toplantısı 17.03.2021 tarihinde gerçekleştirilmiştir.

(18) Yürütülen soruşturmaya ilişkin Rapor, Ek Görüş, toplanan deliller, yazılı, sözlü savunmalar ve incelenen dosya muhteviyatına göre nihai karar tesis edilmiştir.

(19) **H. RAPORTÖR GÖRÜŞÜ:** İlgili Rapor'da,

1. LAODIKEIA BALON, APHRODISIAS BALON, HERA BALON, HIERAPOLIS BALON, PAMUKKALE BALON, PAMUKKALE BİRLİK'in sıcak hava balonu uçuş hizmetleri pazarında fiyat tespiti ve müşteri paylaşımına yönelik anlaşma/uyumlu eyleme taraf olmaları sebebiyle 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesini amaç bakımından ihlal ettikleri, bu nedenle adı geçen teşebbüsler hakkında 4054 sayılı Kanun'un 16. maddesinin üçüncü fıkrası ve Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar ile Hakim Durumun Kötüye Kullanılması Halinde Verilecek Para Cezalarına İlişkin Yönetmelik'in (Ceza Yönetmeliği) 5. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi uyarınca idari para cezası uygulanması gerektiği,
2. HÜRKUŞ, T4T ve PAMUKKALE BİRLİK'in yamaç paraşütü uçuş hizmetleri pazarında fiyat tespiti ve müşteri paylaşımına yönelik anlaşma/uyumlu eyleme taraf olmaları sebebiyle 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesini amaç bakımından ihlal ettikleri, bu nedenle adı geçen teşebbüsler hakkında 4054 sayılı Kanun'un 16. maddesinin üçüncü fıkrası ve Ceza Yönetmeliği'nin 5. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi uyarınca idari para cezası uygulanması gerektiği,
3. LAODIKEIA BALON ve APHRODISIAS BALON ortaklığında bulunan HERA BALON'un 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında rekabeti kısıtlayıcı etkilere sahip olduğu, ilgili anlaşmanın 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesinde yer alan koşulları sağlamaması nedeniyle bireysel muafiyet alamayacağı, bu nedenle HERA BALON'un mevcut hissedarlık yapısının sonlandırılması gerektiği

sonuç ve kanaatine ulaşılmıştır.

I. İNCELEME, GEREKÇE VE HUKUKİ DAYANAK

I.1. Hakkında Soruşturma Yürütülen Teşebbüsler

(20) Hakkında soruşturma yürütülen balon işletmecisi teşebbüsler gerek yerinde incelemelerde elde edilen belgelerde gerek yapılan görüşmelerde marka isimleri ile zikredilmektedir. Bu nedenle, daha anlaşılabilir ve takip edilebilir olması açısından bu teşebbüslerin marka isimlerinin kullanılması yoluna gidilmiştir. Bunun yanı sıra yamaç paraşütü alanında faaliyet gösteren teşebbüslere ticari unvanları kısaltılmak suretiyle yer verilmiştir. Soruşturma taraflarının ticari unvanlarına, kararda kullanılan kısaltmalarına ve yetkililerine Tablo 1'de yer verilmektedir.

Tablo-1: Soruşturma Taraflarının Ticari Unvanları, Marka İsimleri ve İlgili Dönemdeki Yöneticileri

Teşebbüslerin Ticari Unvanları	Marka İsimleri	Hissedar ve/veya Yetkilileri
Anadolu Balonculuk Havacılık Turizm Reklamcılık Danışmanlık Ltd. Şti.	LAODIKEIA BALON	Nejat ÖKSÜZ ¹ Nevzat KÖSE Ayşe KÖSE
Denizli Havacılık Turizm Ticaret Ltd. Şti.	APHRODISIAS BALON	Sevgi Peker ÖZTÜRK ²
Elis Balonculuk Havacılık ve Eğitim Turizm Tic. Ltd. Şti.	HERA BALON	Sevgi Peker ÖZTÜRK ³
Eylül Havacılık Turizm Ticaret Ltd. Şti.	HIERAPOLIS BALON	Hasan Ali KOBAT ⁴
Pamukkale Balonculuk Havacılık Turizm Reklamcılık Organizasyon Petrol San. ve Tic. Ltd. Şti.	PAMUKKALE BALON	Muhammet KAPLAN ⁵
Pamukkale Birlik Online Turizm ve Ticaret A.Ş.	PAMUKKALE BİRLİK	Sevgi Peker ÖZTÜRK ⁶
Hürkuş Havacılık Turizm Ltd. Şti.	HÜRKUŞ	Nejat ÖKSÜZ ⁷ , Nevzat KÖSE Ayşe KÖSE
T4T Turizm Taşımacılık Seyahat Acenteliği ve Ltd. Şti.	T4T	Muhammet KAPLAN ⁸

I.1.1. LAODIKEIA BALON

- (21) 23.09.2014 tarihinde kurulan ve 2016 yılı Mart ayında uçuşlarına ara veren teşebbüs 13 Ocak 2017'de uçuşlarına tekrar başlamıştır. Mevcut durumda Nejat ÖKSÜZ teşebbüsün tek hissedarıdır. Teşebbüsün (.....) balonu, (.....) kişilik yolcu kapasitesi bulunmaktadır.

I.1.2. APHRODISIAS BALON

- (22) 04.05.2015 tarihinde kurulmuştur. 19.10.2018 tarihinde şirketin tüm hisselerini elinde bulunduran Le Co Deri Turizm Ticaret ve Sanayi A.Ş. (LE CO DERİ) hisselerinin tamamını Cengiz PEKÖZCAN'a devretmiştir. Hâlihazırda Cengiz PEKÖZCAN şirketin tek hissedarıdır. Teşebbüsün (.....) balonu, (.....) kişilik yolcu kapasitesi bulunmaktadır.

I.1.3. HIERAPOLIS BALON

- (23) 12.05.2017 tarihinde kurulan teşebbüs 18.06.2018 ile 26.04.2019 tarihleri arasında uçuş izni bulunmadığından balonlarını PAMUKKALE BALON'a kiralamak suretiyle faaliyet göstermiştir. Ruhsatı aldıktan sonra bireysel olarak faaliyetlerine devam etmiştir. Teşebbüsün hâlihazırdaki hissedarlık yapısı %37,5 Hasan Ali KOBAT, %37,5 Emre ÖZTÜRK, %15 Mahmut ÖZTÜRK ve %10 Emrah GÖSTERİŞLİ şeklindedir. Teşebbüsün (.....) balonu, (.....) kişilik yolcu uçuş kapasitesi bulunmaktadır.

I.1.4. HERA BALON

- (24) 12.09.2014 tarihinde kurulmuştur. %50 Cengiz PEKÖZCAN, %50 Nejat ÖKSÜZ ortaklığından teşekkül etmektedir. Teşebbüsün (.....) balonu, (.....) kişilik yolcu kapasitesi bulunmaktadır.

¹ LAODIKEIA BALON'un hisselerinin tümü Nejat ÖKSÜZ'e aittir. Nevzat KÖSE ile Ayşe KÖSE ise teşebbüsün çalışanları arasında yer almaktadır. Ayrıca 20.09.2019 tarihli cevap yazısında Nevzat KÖSE'nin teşebbüsün pilotu olduğu bilgisi yer almaktadır. 09.04.2019 tarihli yerinde incelemede Ayşe KÖSE teşebbüsün kalite sistem yöneticisi olarak kayıtlara geçirilmiştir.

² Sevgi PEKER ÖZTÜRK 09.04.2019 tarihinde teşebbüste yapılan yerinde incelemede, APHRODISIAS BALON'un yönetiminden sorumlu olduğunu ifade etmiştir.

³ 31.07.2018 tarihli Ticaret Sicili Gazetesinde Sevgi PEKER ÖZTÜRK'ün HERA BALON'un müdürü ve şirketi müştereken temsile yetkili kişi olarak seçildiği belirtilmektedir.

⁴ HIERAPOLIS BALON'un hissedarlarındandır.

⁵ PAMUKKALE BALON'un hissedarlarındandır.

⁶ PAMUKKALE BİRLİK'in hissedarlarındandır.

⁷ HÜRKUŞ BALON'un ilgili dönemdeki tek hissedarıdır. 07.11.2019 tarihinde hisselerinin tamamını Hayati KURAL'a devretmiştir. Diğer taraftan Nevzat KÖSE ve Ayşe KÖSE LAODIKEIA BALON'un olduğu gibi HÜRKUŞ'un da operasyonlarını yönetmektedir.

⁸ T4T'nin sahibidir.

I.1.5. PAMUKKALE BALON

- (25) 19.09.2014 tarihinde kurulmuştur. PAMUKKALE BALON'un mevcut hissedarları Erdinç TAŞKIRAN, Cengiz PEKÖZCAN, Muhammet KAPLAN, İsmail GÜMÜŞ ve Bülent GÜRHAN'dır. Ortakların her biri %20 hisseye sahiptir. Teşebbüsün (.....) balonu, (.....) kişilik yolcu kapasitesi bulunmaktadır.

I.1.6. PAMUKKALE BİRLİK

- (26) 08.10.2018 tarihinde kurulan şirketin kuruluş dönemi hissedarları arasında Sevgi PEKER ÖZTÜRK, Nejat ÖKSÜZ, Muhammet KAPLAN ve Hasan Ali KOBAT yer almaktadır. 12.12.2018 tarihinde Muhammet KAPLAN ve Hasan Ali KOBAT şirket hissedarlığından ayrılmıştır. Teşebbüsün hâlihazırda hisselerinin %78'i Sevgi PEKER ÖZTÜRK, %22'si ise Nejat ÖKSÜZ'e aittir.

I.1.7. HÜRKUŞ

- (27) 03.11.2017 tarihinde %50 Nejat ÖKSÜZ, %50 Hayati KURAL ortaklığında kurulmuştur. 07.11.2019 tarihinde Nejat ÖKSÜZ %50 hissesinin tamamını Hayati KURAL'a devretmiş ve Hayati KURAL teşebbüsün tek hissedarı olmuştur. HÜRKUŞ, 09.07.2018 tarihinde gerekli ruhsatları alarak paraşüt uçuşu faaliyetlerine başlamıştır. HÜRKUŞ hâlihazırda "White Sky Paragliding" adı altında paraşüt uçuşu faaliyetlerini sürdürmektedir.

I.1.8. T4T

- (28) 12.12.2012 tarihinde Muhammet KAPLAN'ın tek hissedarlığı altında seyahat acenteliği, taşımacılık, araç kiralama ve yamaç paraşütü gibi alanlarda faaliyet göstermek amacıyla kurulmuştur. T4T hâlihazırda bir seyahat acentesi olarak faaliyetlerine devam etmektedir.

I.2. Soruşturma Taraflarının Faaliyet Gösterdiği Sektörlere İlişkin Mevzuat

- (29) Türkiye, sıcak hava balonculuğu alanında gerek trafik hacmi gerek yolcu sayısı gerekse uçulan gün sayısı bakımından dünyanın en büyük ticari operasyonunu yürütmektedir. Dünyadaki sıcak hava balonu uçuşlarının %70'inden fazlası Türkiye'de yapılmaktadır. Türkiye'deki sıcak hava balonu faaliyetleri hâlihazırda Kapadokya, Pamukkale, Ihlara, Frig Vadisi/İhsaniye ve Mardin/Dara bölgelerinde gerçekleştirilmektedir⁹.
- (30) Türkiye'de sıcak hava balonculuğu faaliyetleri Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı bünyesinde bulunan Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü'nün (SHGM) çıkarmış olduğu talimat ve genelgelere bağlı olarak yürütülmektedir. Önceki dönemlerde Kapadokya bölgesinde sıcak hava balonu uçuşu esnasında yaşanan kazalar neticesinde gündeme gelen güvenlik önlemlerinin artırılması ve denetimlerin sıkılaştırılması amacıyla 2013 yılında SHGM Nevşehir İl Temsilciliği kurulmuştur. SHGM tarafından yayımlanan ve 27.06.2019 tarihinde onaylanarak yürürlüğe giren "Kapadokya Bölgesi Balonla Uçuş Tedbirleri Genelgesi" ile 01.07.2013 tarihli "Nevşehir Kapadokya Balon Uçuş Sahası Sıcak Hava Balonları Slot Uygulama Talimatı" uyarınca sıcak hava balonu uçuşlarında dikkate alınması gereken esaslar belirlenmiştir. Kapadokya Bölgesi Balonla Uçuş Tedbirleri Genelgesi uyarınca, uçuşlar günlük olarak iki periyot halinde yapılmaktadır. İlk periyot için gün doğumundan 30 dakika öncesi ile 11.00 saatleri arasında, aynı anda

⁹ Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü tarafından 25.07.2019 tarihinde yayımlanan haber (erişim tarihi 10.02.2020) (<http://web.shgm.gov.tr/tr/haberler/6146-turkiye-deki-balon-ucus-sahalarina-bir-yenisi-daha-ekleniyor>)

en fazla 105 balonun uçuşuna izin verilmektedir. İkinci periyotta ise yerel saat 14:00 ile gün batımından 30 dakika sonrasına kadar (*Türkiye AIC kurallarına riayet edilmek şartıyla*) meteorolojik verilerin olumlu alınması kaydıyla en fazla 65 balonun uçuşuna izin verilmektedir. Her bir teşebbüsün bahse konu periyotlarda kaç balon uçuş hakkına sahip olacağı ise SHGM tarafından yayımlanan "Nevşehir Kapadokya Balon Uçuş Sahası Sıcak Hava Balonları Slot Uygulama Talimatı" uyarınca belirlenmektedir. Slot;¹⁰ Nevşehir Kapadokya Balon Uçuş Sahası'nın sıcak hava balonları tarafından belirli bir gün ve saatte kullanım hakkını ifade etmektedir. Teşebbüslerin bir sonraki yılın slot haklarının tespitinde mevcut durumdaki slot haklarını kullanma yüzdesi, filosundaki uçuşa elverişli balon sayısı, toplam taşınan yolcu sayısı ve işletmelere uygulanan idari yaptırımlar dikkate alınmaktadır.

- (31) SHGM, sıcak hava balonculuğu ile ilgili ülkemizin taşıdığı potansiyeli daha da geliştirmek amacıyla 2017 yılında Pamukkale bölgesini de balon uçuşlarına açmış ve ilk etapta bu bölgede beş işletmeye sıcak hava balonlarıyla ticari havacılık faaliyetleri yapmak üzere ruhsat vermiştir¹¹. Devam eden süreçte üç işletme daha ruhsatını almış olup bölgede hâlihazırda sekiz işletme uçuş gerçekleştirmektedir. SHGM, "Pamukkale Bölgesi Uçuş Sahasında (LTB2) Sıcak Hava Balonu, Çok Hafif Hava Araçları ve Yamaç Paraşütü ile Gerçekleştirilecek Uçuşlara İlişkin Usul ve Esaslar" (Pamukkale Bölgesi Uçuş Esasları) başlıklı AIC metni ile Pamukkale bölgesinde sıcak hava balonu, yamaç paraşütü ve çok hafif hava aracı uçuşlarına ilişkin hükümleri de ayrıca düzenlemektedir. Pamukkale Bölgesi Uçuş Esasları, sıcak hava balonu, yamaç paraşütü ve çok hafif hava araçlarının uçuş izinlerinin alınmasına ilişkin usullerin yanı sıra sıcak hava balonları, yamaç paraşütleri ve çok hafif hava araçlarının geçiş üstünlükleri, emniyetli ayırma mesafeleri, uçuş yapılamayacak durumlar gibi hususları düzenlemektedir. Mevcut durumda SHGM'nin Pamukkale bölgesinde sıcak hava balonu faaliyetlerinde bulunan teşebbüslerin sahip olacakları slot sayısına ve uçuş periyotlarına ilişkin herhangi bir düzenlemesi bulunmamakla birlikte ilerleyen dönemde Kapadokya bölgesinde bulunan düzenlemelere benzer düzenlemelerin yapılması beklenmektedir. Dolayısıyla bölgede hâlihazırda slotlara yönelik herhangi bir düzenleme olmadığından uçuşlara ilişkin arz kısıtının varlığından söz edilemeyecektir.
- (32) Ülkemizin bir diğer önemli turizm aktivitesi olan yamaç paraşütü faaliyetleri, dinamik süreç içerisinde iptal edilen/uçuşa açılan bölgelerin varlığı mevcut olmakla birlikte hâlihazırda yaklaşık 40 farklı bölgede gerçekleştirilmekte olup esasen Fethiye/Ölüdeniz manzarası eşliğinde Babadağı/Muğla bölgesinde yapılan uçuşlar ile özdeşleşmiş bir faaliyettir¹². Yamaç paraşütü uçuşları Denizli ilinde Yaylacık Dağı ve Dinamit Tepesi bölgelerinde gerçekleştirilmekte olup Dinamit Tepesi bölgesinde gerçekleştirilen uçuşlar Pamukkale Travertenleri manzarası eşliğinde yapılmaktadır¹³.
- (33) SHGM, Pamukkale Bölgesi Uçuş Esasları başlıklı AIC metni ile Pamukkale bölgesinde yamaç paraşütü ve çok hafif hava aracı uçuşlarına ilişkin hükümleri de ayrıca düzenlenmektedir. Pamukkale Bölgesi Uçuş Esasları, sıcak hava balonu, yamaç paraşütü ve çok hafif hava araçlarının uçuş izinlerinin alınmasına ilişkin usullerin yanı sıra sıcak hava balonları, yamaç paraşütleri ve çok hafif hava araçlarının geçiş

¹⁰ 29.09.2015 tarihli "Nevşehir Kapadokya Balon Uçuş Sahası Sıcak Hava Balonları Slot Uygulama Talimatı" 4/1 maddesi (ö) bendi.

¹¹ <http://web.shgm.gov.tr/tr/s/5874-shgm>

¹² https://interaktif.trthaber.com/2019/yamac_parasutu/ (Erişim Tarihi 10.02.2020)

¹³ T.C. Pamukkale Kaymakamlığından alınan bilgilere göre ayrıca 11.87. parsel numaralı tepeden de sınırlı olarak uçuş yapılabilmektedir.

üstünlükleri, emniyetli ayırma mesafeleri, uçuş yapılamayacak durumlar gibi hususları düzenlemektedir.

- (34) SHGM düzenlemelerine ek olarak T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığının 23.02.2011 tarih ve 27855 sayı ile Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Turizm Amaçlı Sportif Faaliyet Yönetmeliği’nin 4. madde ı) bendinde yer alan sportif faaliyetlerden yamaç paraşütü sportif faaliyetinde yaşanan olumsuzlukların giderilebilmesi ve güvenli bir biçimde sürdürülebilmesi için Pamukkale Kaymakamlığı İlçe Sportif Turizm Kurulu tarafından 2018 yılında “Yamaç Paraşütü Uçuş Yönergesi” hazırlanmıştır. Bölgede paraşüt faaliyetinde bulunulabilmesi için Kaymakamlığın belirlemiş olduğu yasal mevzuat doğrultusunda acente kuruluş belgesi alınması, pilotların T2 lisansına sahip olması, pilotların sağlık kontrollerinin yapılması, ferdi kaza ve üçüncü şahıs sigortalarının yapılmış olması gerekmektedir. Bu koşulların sağlanması ile Pamukkale Kaymakamlığı tarafından teşebbüslere verilen Ticari Uçuş Yetki Belgesi doğrultusunda Tandem Yamaç Paraşütü¹⁴ uçuş hizmeti verilebilmektedir.

I.3. İlgili Pazar

I.3.1. İlgili Ürün Pazarı

- (35) Amatör ya da sportif havacılık faaliyetlerinin yanı sıra balon ile ticari ve eğitim amaçlı uçuşlar da gerçekleştirilebilmektedir. Amatör ve sportif havacılık yapılabilmesi için işletme ruhsatı şartı aranmazken ticari amaçlı faaliyetler için işletme ruhsatı alınması gerekmektedir.
- (36) Balon işletmecisi teşebbüsler tarafından gerçekleştirilen sıcak hava balonu uçuşları, genel olarak eğitim amaçlı uçuşlar ve yolcu taşıma uçuşları (*ticari amaçlı uçuşlar*) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Eğitim bakımından balon işletmecisi teşebbüsler, SHGM tarafından düzenlenen ilgili mevzuat uyarınca, hizmetin uluslararası standartlarda sağlanması amacıyla, operasyon tipine ve bölgesine göre işletmede görev yapan tüm personel için gerekli eğitimleri sağlamakla yükümlüdürler.
- (37) Bu doğrultuda uçuşa altı ay kadar ara veren balon pilotlarına bir saatten az olmamak üzere, bir yıldan iki yıla kadar ara veren pilotlara diğer eğitimlerin yanı sıra iki saatten az olmamak üzere tazeleme uçuşu yaptırılmaktadır. Uçuş ve yer emniyetinin sağlanması bakımından, uçuşların hangi periyotlarla yapılacağı, aynı anda en fazla kaç adet balonun uçuşuna izin verileceği ve benzeri teknik hususlar SHGM tarafından düzenlenmekte ve eğitim amaçlı uçuşlar ticari amaçlı uçuşlara dâhil edilmemektedir.
- (38) Yolcu taşıma uçuşları, “*yer ve zaman faydası sağlamaksızın herhangi bir tarihi, kültürel veya turistik bölgenin balon ile belirli yükseklikten seyredilmesi ve/veya balonla uçuş deneyimi yaşanması amaçlarıyla yolcuların ücret karşılığında katılım sağladığı uçuşlar*” olarak tanımlanmaktadır¹⁵. Ticari amaçlı bu uçuşlar teşebbüs özelinde standart uçuş, konforlu (comfort) uçuş, lüks (deluxe) uçuş vb. şekilde adlandırılmaktadır. Bu uçuşlarda balonun yolcu kapasitesi, uçuşun süresi, yolculara sağlanan hizmetler (ikramlar, kalkış alanına transfer vb.) değişiklik göstermektedir. Ticari amaçlı uçuşlarda sunulan uçuş hizmetleri, süre ya da balonla uçacak yolcu sayısı bakımından değişiklik göstermektedir.

¹⁴ Tandem Yamaç Paraşütü Uçuşu, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından “*Bir paraşütle iki kişinin atlayış yapmasıdır. Daha önce hiç paraşüt atlayışı yapmamış kişilerin, tecrübeli bir tandem pilotu ile birlikte yaptıkları atlayıştır. Tandem atlayışında yolcunun yapması gereken çok fazla bir şey yoktur, tüm kontrol tandem pilotundadır, yolcuya uçağa çıkmadan önce 20 dakikalık bir briefing verilir ve atlayışa çıkılır.*” şeklinde tanımlanmaktadır (<https://yigm.ktb.gov.tr/TR-10171/parasut.html>).

¹⁵ Balonla Ticari Havacılık Faaliyetleri Talimatı (SHT-Balon Rev.3)

- (39) Süre bakımından uçuşlar, havada kalış süresine göre altmış ya da doksan dakika civarında gerçekleşmektedir. Balon ile uçacak yolcu sayısı ise sepet kapasitesine göre 4 ila 28 kişi olmak üzere değişiklik göstermektedir. Soruşturma tarafı teşebbüsler, ticari amaçlı balon uçuşu gerçekleştirebilmek için SHGM tarafından belirlenen şartları yerine getirmek suretiyle işletme ruhsatı alarak balon uçuş hizmetleri vermektedir. Teşebbüsler aynı balon türü ile farklı süreli uçuş hizmeti sunabilmekte olup bir üründen diğerine geçiş maliyeti bulunmamaktadır.
- (40) Yukarıda yer verilen bilgiler doğrultusunda, eğitim uçuşları ve ticari amaçlı uçuşların birbirlerinden farklı hizmetler olduğu görülmektedir. Ticari amaçlı uçuşlar sunulan hizmetler bakımından kendi içerisinde sınıflandırılabilirse dahi dosya kapsamında ilgili ürün pazarı "sıcak hava balonu uçuşu hizmetleri" olarak tanımlanmıştır.
- (41) Dosya kapsamında, sıcak hava balonu uçuşlarına ek olarak soruşturma taraflarından bir kısmının Pamukkale'de yürüttükleri yamaç paraşütü uçuşu faaliyetleri de incelenmektedir. Yamaç paraşütü; sabit bir yapıya sahip olmayan, elde taşınabilen, tepeden koşarak veya yerden vinç ile havalanan, pilotun kubbeye bağlı kontrol iplerini çekmesiyle iki eksenle kumanda edilebilen ve pilotun bacaklarının enerjisi ile inebilen hava aracıdır. Dosya kapsamında diğer bir ilgili ürün pazarı "yamaç paraşütü uçuş hizmetleri" olarak tanımlanmıştır.

I.3.2. İlgili Coğrafi Pazar

- (42) Balon uçuşları coğrafi olarak Kapadokya ve Pamukkale bölgelerinde gerçekleştirilmektedir. Bununla birlikte önümüzdeki dönemlerde Frigya Vadisi, Elazığ, Bitlis, Siirt ve Adana'da balon uçuşlarına başlanabilmesi için çalışmalar yapılmaktadır¹⁶. Balon uçuşu gerçekleştiren teşebbüslerin yaklaşık %90'ı Nevşehir bölgesinde, %10'luk kısmı ise Pamukkale bölgesinde bulunmaktadır. Pamukkale bölgesinin coğrafi ve kültürel özellikleri dikkate alındığında, bölgenin hem ulusal hem de uluslararası ölçekte bir aktivite merkezi olduğu görülmektedir. 1988 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne alınan Pamukkale bölgesinde, pek çok aktivite gerçekleştirilmektedir. Her coğrafyanın kendine özgü karakteristikleri olması nedeniyle, Pamukkale bölgesinin talep ikamesinin zayıf olduğu değerlendirilerek dosya kapsamında ilgili coğrafi pazar "Pamukkale bölgesi" olarak tanımlanmıştır.
- (43) Yamaç paraşütü uçuşları ise Türkiye'nin birçok bölgesinde gerçekleştirilen bir aktivitedir. Ölüdeniz - Babadağ; Ankara - Gölbaşı, Bolu - Abant, Eğirdir, Kayseri, Eskişehir-İnönü, Antalya-Aksu bu bölgelerden bazılarıdır. Yamaç paraşütü uçuş hizmetleri bakımından da dosya kapsamında elde edilen bulguların Pamukkale bölgesinde gerçekleştirilen uçuşları işaret etmesinden ötürü ilgili coğrafi pazar "Pamukkale bölgesi" olarak tanımlanmıştır.

I.3.3. İlgili Pazarların Yapısı Hakkında Bilgiler

- (44) İlgili pazarın yapısını ortaya koymak üzere, soruşturma tarafı teşebbüsler ile soruşturma tarafı olmayan THK Gökçen Havacılık İktisadi İşletmesi'nden (THK BALON) 2017-2019 arasındaki satış verileri talep edilmiştir. Soruşturma tarafı teşebbüslerin PAMUKKALE BİRLİK aracılığıyla satış yaptıkları yolcu sayısı bilgileri çapraz kontrolün sağlanması amacıyla teşebbüslerin her birinden talep edilen verilerle kıyaslanmıştır. Yapılan kıyaslama neticesinde teşebbüslerin gönderdiği veriler arasında önemli farkların bulunduğu tespit edilmiştir¹⁷. Teşebbüslerin konuya ilişkin

¹⁶ SHGM 2017 yılı faaliyet raporu s.54.

¹⁷ Örneğin, LAODIKEIA BALON 2018 yılı Ekim ayında (.....) uçuş yapan yolcusu olduğunu bildirirken PAMUKKALE BİRLİK bu sayının (.....) olduğunu belirtmiştir. Aynı tarihte PAMUKKALE BALON (.....)

ifadeleri de birbiriyle çelişmektedir. Örneğin LAODIKEIA BALON önce “Her firma; Acentelerden, bölgedeki esnaf, otellerden veya münferit yolculardan gelen telefonla rezervasyonlar alınır, birlik operasyon çalışanlarına yine telefon yoluyla (Whatsapp, yazılı mesaj vb) bildirilir birlik operasyon personeli tarafından tüm rezervasyonlar ortak havuzda birleştirilerek, uçuş saatinin yoğunluğuna ve hava şartlarına göre (rüzgar durumu, yağış vb.) akşamdan yolcu dağılımı yapılarak, oluşturulan yolcu listeleri (acentesi, yolcu adı, kaç kişi olduğu, hangi şirkette uçacağı ve hangi pilot tarafından uçurulacağı) ilgili firma çalışanlarına elden teslim edilir ve operasyon bu doğrultuda yürütülür.” yanıtı ile birliğe dahil oldukları süre boyunca tüm rezervasyonlarını birliğe yönlendirdikleri ifade edilmiştir. Buna karşın daha sonra birlik dışında münferiden de satış yaptığını belirtmiştir.

- (45) Bölgede kayıt dışılığın bulunduğu değerlendirildiğinden, yalnızca tarafların uçuş bilgilerine dayanarak sağlıklı bir analiz yapılamayacağı sonucuna varılmıştır. Somut koşullar altında tarafların balon sayısı ve kapasite oranlarının, yolcu sayıları ile birlikte ele alınması pazarın durumu hakkında daha gerçekçi sonuçlar verecektir. Aşağıda Tablo-2’de teyit edilebildiği ve hesaplanabildiği kadarıyla yolcu sayılarına yer verilmiştir. Devamında yer alan Tablo-3’te de teşebbüslerin balon sayıları, kapasiteleri ve yolcu sayıları kıyaslanmıştır. Kıyaslama neticesinde teşebbüslerin hesaplanan yolcu sayısına göre paylarının, balon sayısı ve kapasitelerine göre hesaplanan paylarıyla nispeten uyumlu olduğu görülmüştür. Bu bakımdan, soruşturma kapsamında hesaplanan yolcu sayılarının, pazarın genel büyüklüğünü ve durumunu ortaya koyabilmek için genel bir kanaat oluşturabileceği değerlendirilmektedir.

Tablo-2: Pamukkale Bölgesinde Teşebbüs Bazında Uçurulan Toplam Kişi Sayısı

Faaliyet Alanı	Teşebbüs	Uçuş Yapan Toplam Kişi Sayısı				
		2017	2018 (Ocak-Eylül)	2018 (Ekim-Aralık)	2019 (Ocak-Kasım)	
Balon Uçuşu	APHRODISIAS BALON	(.....)	(.....)	(.....)	PAMUK KALE BİRLİK	(.....)
	HERA BALON	(.....)	(.....)	(.....)		(.....)
	LAODIKEIA BALON	(.....)	(.....)	(.....)		(.....)
	PAMUKKALE BALON	(.....)	(.....)	(.....)	Ara Toplam	33.168
	HIERAPOLIS BALON	(.....)	(.....)	(.....)		(.....) ¹⁸
	THK BALON ¹⁹	(.....)	(.....)	(.....)	Ara Toplam	7.957
	ZEUS BALON ²¹	(.....)	(.....)	(.....)		(.....) ²⁰
		(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	

yolcusu olduğunu belirtirken PAMUKKALE BİRLİK’e göre bu sayı (.....)’tür. Bu tür farklılıklar diğer aylar için de görülmektedir.

¹⁸ HIERAPOLIS BALON uçuş ruhsatını 2019 yılı Nisan ayında aldığından uçuş bilgileri 2019 yılı Nisan ve Kasım arasındaki süreci kapsamaktadır. 18.06.2018 ile 26.04.2019 tarihleri arasında uçuş izni bulunmadığından balonlarını PAMUKKALE BALON’a kiralamıştır.

¹⁹ THK BALON soruşturmaya taraf olmasa da pazarın büyüklüğünün anlaşılabilmesi adına teşebbüsün verilerine yer verilmiştir.

²⁰ THK BALON 12.02.2018 ile 12.02.2019 tarihleri arasında balonlarını GLORIOUS DMC’nin kullanımına sunmuştur. 02.04.2019 ile 14.12.2019 tarihleri arasında ise yeniden yapılanmaya gittiğinden uçuş gerçekleştirmediğini belirterek 02.04.2019 tarihine kadarki süreyi kapsayan uçuşlarına ilişkin bilgi gönderebilmiştir.

²¹ ZEUS BALON, Kapadokya Cesa Turizm Tic. Ltd. Şti. Pamukkale Şubesi ticaret unvanı ile 10.10.2018 tarihinde kurulmuş olup bölgedeki faaliyetlerine Mayıs 2019’da başlamıştır.

	ARTEMIS BALON ²²	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
	Genel Toplam	(.....)	11.858	10.374	63.196
Yamaç Paraşütü Uçuşu ²³	HÜRKUŞ	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
	T4T ²⁴	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
	Genel Toplam	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)

Kaynak: Teşebbüslerden edinilen bilgiler.

Tablo-3: Pamukkale Bölgesindeki Sıcak Hava Balonu İşletmelerinin Mevcut Balon Sayıları, Kapasiteleri ve Uçurdukları Müşteri Sayıları²⁵

Teşebbüs		2019 (Aralık Ayı Hariç)					
		Balon Sayısı		Balon Kapasitesi		Uçurulan Müşteri Sayısı	
		Top.	%	Top.	%	Top.	%
PAMUKKALE BİRLİK	APHRODISIAS BALON	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
	HERA BALON	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
	LAODIKEIA BALON	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
	Ara Toplam	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
HIERAPOLIS BALON		(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
PAMUKKALE BALON		(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
THK BALON		(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ZEUS BALON		(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ARTEMIS BALON		(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
TOPLAM		40	100,00	613	100,00	63.196	100,00

Kaynak: Teşebbüslerden edinilen bilgiler.

- (46) Yukarıdaki tablolardan görüleceği üzere, bölgedeki sıcak hava balonu faaliyeti 2018 yılından önce sınırlı düzeydedir. 2018 yılının Ekim ayından itibaren uçuş yapan kişi sayısında artışlar görülmektedir. Bu bakımdan, bölgedeki sıcak hava balonu faaliyetinin yeni yeni ivme kazandığını söylemek mümkündür. Dosya kapsamında elde edilen bilgilere göre, 2018 yılında Pamukkale bölgesini 5.800.000, 2019 yılında ise tahmini olarak 8.000.000 yerli ve yabancı turist ziyaret etmiştir. Ancak 2018 yılında bölgeyi ziyaret eden toplam turistten yalnızca 22.232'si, 2019 yılında ise yalnızca 63.196'sı sıcak hava balonu uçuşu gerçekleştirmiştir. Diğer bir deyişle, 2018'de toplam ziyaretçi sayısının %0,38'i, 2019'da ise %0,78'i sıcak hava balonu ile uçuş gerçekleştirmiştir. Bu rakamlardan da anlaşılacağı üzere Pamukkale bölgesi sıcak hava balonu uçuş faaliyetleri Kapadokya bölgesine göre sınırlı düzeydedir.
- (47) Aşağıda detaylı şekilde ele alınacağı üzere, PAMUKKALE BİRLİK 27.09.2018 tarihli toplantının hemen sonrasında, bölgedeki faaliyeti sınırlı olan THK BALON hariç beş sıcak hava balonu işletmecisini içerecek şekilde oluşturulmuştur. PAMUKKALE BİRLİK kurulduktan yaklaşık iki ay sonra, 12.12.2018 tarihinden itibaren

²² ARTEMIS BALON, Kapadokya Ölmez Turizm Havacılık Tic. Ltd. Şti. Pamukkale Şubesi unvanı ile 10.10.2018 tarihinde kurulmuş olup bölgedeki faaliyetlerine Mayıs 2019'da başlamıştır.

²³ HÜRKUŞ ve T4T'ye ek olarak yamaç paraşütü faaliyeti gösteren ÖZCA'dan ve ÖZZENCİR'den yaklaşık gelir ve yıllık uçurulan yolcu sayısı bilgi elde edilebilmiştir. Yamaç paraşütü işletmecilerinin bazılarının ruhsatlarını iptal ettirerek faaliyetlerini sonlandırması, pazarın henüz SHGM tarafından regüle edilmemesi ve soruşturma tarafı olmayan teşebbüslerden uçurulan yolcu sayılarına ilişkin sadece yaklaşık veriler elde edilebilmesi sebebiyle yalnızca soruşturma tarafı olan yamaç paraşütü işletmecilerine ilişkin bilgilere tabloda yer verilmiştir.

²⁴ T4T'nin ilgili dönemde uçuş yaptığına ilişkin bir bilgiye ulaşılamadığından verileri bulunmamaktadır.

²⁵ Ekim 2018 itibarıyla başlayan ihlal döneminde, süreç içerisinde teşebbüslerin balon kapasitelerinde değişiklikler olmuştur. Nihai olarak Tablo-3 bölgede faaliyet gösteren teşebbüslerin güncel balon sayılarını ve uçuş kapasitelerini içermektedir.

APHRODISIAS BALON, LAODIKEIA BALON ve HERA BALON, PAMUKKALE BİRLİK çatısı altında faaliyetlerine devam etmiştir. PAMUKKALE BİRLİK, 2019 yılında balon sayısı ve yolcu kapasitesi bakımından sıcak hava balonu hizmetleri pazarının yaklaşık %42'sini; yolcu sayısı bakımından yaklaşık %52'ini oluşturmaktadır.

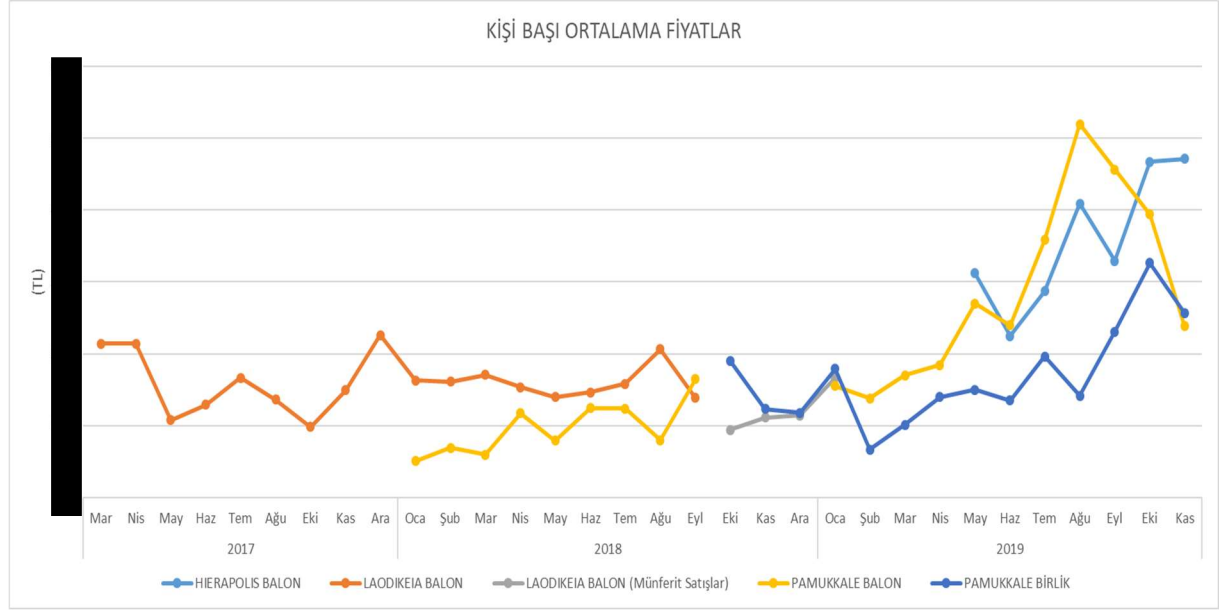
- (48) Dosya kapsamındaki diğer ilgili ürün pazarını oluşturan yamaç paraşütü uçuşlarının en yoğun yaşandığı bölge olan Babadağı/Muğla bölgesinde 2018 yılında 162.818 uçuş gerçekleştirilirken 2019 yılının ilk 10 ayında bu sayı 162.776 olarak gerçekleşmiştir²⁶. Pamukkale Dinamit Tepesi bölgesinde hâlihazırda dört teşebbüs tarafından yamaç paraşütü uçuşu gerçekleştirilmekte olup bu teşebbüsler içinde en çok uçuşu gerçekleştiren HÜRKUŞ'un 2018 yılı Eylül-Ekim-Kasım-Aralık aylarında gerçekleştirdiği uçuş sayısı (.....), 2019 yılında (Aralık ayı hariç) gerçekleştirdiği uçuş sayısı ise (.....)'dür. Bölgede faaliyet gösteren bir diğer yamaç paraşütü işletmecisi olan ÖZCA'nın yetkilileri, yıllık ortalama (.....) ile (.....) arasında uçuş gerçekleştirildiğini beyan ederek bölgede gerçekleşen paraşüt uçuşlarının, sıcak hava balonu uçuşlarının artması ile azalma eğilimine girdiğini ifade etmiştir.
- (49) T.C. Pamukkale Kaymakamlığı tarafından gönderilen bilgi yazısında, yamaç paraşütü uçuşları için verilen ruhsatların yıllık olduğu ve her yıl yenilenmesi gerektiği ifade edilerek 2018 yılı için toplam sekiz, 2019 yılı için ise toplam dokuz teşebbüse yamaç paraşütü uçuşları için faaliyet ruhsatı verildiği, yıl içerisinde beş adet teşebbüsün ruhsatlarını iptal ettirdiği belirtilmiştir. 17.01.2020 tarihi itibarıyla 2020 yılı için HÜRKUŞ, ÖZCA, WELLNES ve PAÜ olmak üzere yalnız dört teşebbüsün yamaç paraşütü faaliyeti için ruhsat aldığı görülmektedir.
- (50) T.C. Pamukkale Kaymakamlığından elde edilen verilere göre bölgede 2018 yılında 17.006; 2019 yılında 24.982 yamaç paraşütü uçuşu gerçekleştirilmiştir. İlgili yıllarda Pamukkale bölgesindeki yamaç paraşütü uçuşları Babadağı/Muğla bölgesindeki uçuşların ancak %10 ila %13'ü kadardır. Dolayısıyla, bölgedeki yamaç paraşütü faaliyetlerinin, en yoğun olduğu Babadağı ile kıyaslandığında düşük seviyelerde olduğu görülmektedir.

I.3.4. Bölgedeki Balon İşletmelerinin Fiyat Bilgileri

- (51) Dosya kapsamında teşebbüslerden 2017-2019 yıllarına ilişkin satış bilgileri istenmiştir. HERA BALON ve APHRODISIAS BALON daha önce kurulmuş olsalar da belirtilen yıllar içerisinde ancak 2018 yılı Ekim ayı itibarıyla uçuşa başladıklarını belirtmişlerdir. Bu nedenle, HERA BALON ve APHRODISIAS BALON Ekim 2018 tarihinden itibaren bilgi sunabilmiştir.
- (52) Aşağıda teşebbüslerden elde edilen bilgiler doğrultusunda hazırlanan sıcak hava balonu uçuş fiyatlarına yer verilmiştir.

²⁶ 11.12.2019 tarihli Fethiye Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı "Başarılı Üyeler Ödül Töreni" konuşması (http://www.fto.org.tr/DB_INT_Image/4/3552/2019_12_11_%C3%96d%C3%BCI%20T%C3%B6reni%20Ba%C5%9Fkan%20konu%C5%9Fma%20web.pdf)

Grafik-1: Soruşturma Tarafı Teşebbüslerin Sıcak Hava Balonu Ortalama Fiyat Bilgileri

Kaynak: Teşebbüslerden elde edilen bilgiler.

- (53) Yukarıda yer verilen Grafik-1 incelendiğinde, PAMUKKALE BİRLİK kurulmadan önce (Ekim 2018 öncesi) 2018 yılı için LAODIKEIA BALON'un kişi başı ağırlıklı ortalama fiyatının (.....) TL, PAMUKKALE BALON'un kişi başı ağırlıklı ortalama fiyatının ise (.....) TL olduğu görülmektedir. PAMUKKALE BİRLİK'in kurulması ile birliğe beş teşebbüsün (HERA BALON, APHRODISIAS BALON, LAODIKEIA BALON, PAMUKKALE BALON, HIERAPOLIS BALON) de üye olduğu Ekim-Kasım-Aralık 2018'de kişi başı ağırlıklı ortalama fiyatlar (.....) TL (bu dönemde LAODIKEIA BALON'un (münferit satışları) kişi başı ağırlıklı ortalama fiyatı (.....) TL olarak gerçekleşmiştir) olarak gerçekleşirken 2019 yılı başından itibaren hem PAMUKKALE BİRLİK'in hem de birlik üyeliğinden ayrılan PAMUKKALE BALON ve HIERAPOLIS BALON'un fiyatlarının genel olarak artma eğiliminde olduğu ve 2019 yılı için (Aralık ayı hariç) PAMUKKALE BİRLİK'in kişi başı ağırlıklı ortalama fiyatının (.....) TL, PAMUKKALE BALON'un kişi başı ağırlıklı ortalama fiyatının (.....) TL²⁷, HIERAPOLIS BALON'un bağımsız olarak faaliyet göstermeye başladığı Mayıs 2019'dan itibaren kişi başı ağırlıklı ortalama fiyatının ise (.....) TL olarak gerçekleştiği görülmektedir.
- (54) Yukarıda yer verilen ortalama fiyatlar, aşağıdaki yerinde inceleme belgelerinde bahsi geçen fiyatlardan oldukça farklılaşmaktadır. Daha önce de bahsedildiği üzere, tarafların gelirleri ve yolcu sayıları bakımından beyanları arasında birtakım tutarsızlıklar bulunmaktadır. Ayrıca, gerek yapılan yerinde incelemeler esnasında edinilen izlenimler gerek aynı sektöre yönelik Kapadokya bölgesinde yürütülen soruşturma neticesinde yapılan tespitler ışığında bölgede kayıt dışılığın bulunduğu değerlendirilmektedir. Benzer hususlar, yamaç paraşütü uçuşları için de geçerlidir.
- (55) Bu nedenle yanıltıcı sonuçlar doğurabilecek olması sebebiyle soruşturma taraflarının sıcak hava balonu ve yamaç paraşütü uçuşlarına ilişkin fiyat/maliyet analizlerine yer verilememiştir.

²⁷ PAMUKKALE BALON 2018 yılının son üç ayında PAMUKKALE BİRLİK'e gelen rezervasyonlarının yanı sıra sahibi olduğu T4T turizm acentesi ile paket tur satışları da gerçekleştirdiğini, bu paket satışların balon uçuşlarını da kapsadığını, bu nedenle müşterilerden ekstra balon ücreti talep edilmediğini belirtmiştir. Dolayısıyla teşebbüs tarafından sunulan satış fiyatlarına ilişkin veriler, teşebbüsün salt sıcak hava balonu uçuş fiyatlarını yansıtmamaktadır.

I.4. Dosya Kapsamında Elde Edilen Belge ve Bilgiler

I.4.1. Yerinde İncelemelerde Elde Edilen Bulgular

- (56) Pamukkale bölgesinde balon uçuşu gerçekleştiren teşebbüsler çoğunlukla 2014 ve 2015 yıllarında kurulmalarına rağmen uçuşlar son bir / bir buçuk yıl içerisinde hareketlilik kazanmıştır. Teşebbüs yetkilileri ve sektördeki acenteler ile yapılan görüşmelerde; 2018 yılının Eylül ayında bölgede faaliyet gösteren balon firmaları tarafından ortak rezervasyon havuz sistemi oluşturulması amacıyla PAMUKKALE BİRLİK'in kurulduğu, firmaların kapasite durumuna göre havuzda biriken rezervasyon taleplerinin firmalara dağıtıldığı, PAMUKKALE BALON ve HIERAPOLIS BALON'un Ekim ve Kasım aylarında havuz sisteminden yararlandığı, ancak Kasım ayından sonra birlikten çıktığı, mevcut durumda PAMUKKALE BİRLİK'in HERA BALON, APHRODISIAS BALON ve LAODIKEIA BALON ortaklığında devam ettiği bilgileri edinilmiştir. Bu kapsamda, balon uçuşu gerçekleştiren teşebbüslerin PAMUKKALE BİRLİK çatısı altındaki ilişkilerinin gelişimine dair yerinde incelemelerde elde edilen bulgulara aşağıda yer verilmektedir.
- (57) **Bulgu-1:** HERA BALON ve APHRODISIAS BALON'da yapılan yerinde incelemede, HERA BALON ve APHRODISIAS BALON İşletme Müdürü (.....) odasında bulunan 27.09.2018 tarihli ajandada PAMUKKALE BİRLİK'in yapısına, uygulayacağı fiyatlara ve kapasitesine ilişkin aşağıdaki notlar yer almaktadır:

8-1-14

27.05.18

Pamukkale Birlik

Laodikeia [redacted] %48
 Pamukkale (28) [redacted] %25
 Hierapolis + [redacted] %27
 130 50 → 180

Hera + Afro 4 balon kapasite [redacted] pax
 01-31 Ekim aralığında kapasite [redacted] pax
 01-30 Kasım;

Laodikeia [redacted] → %22

Pamukkale [redacted] → %18

Hierapolis [redacted] → %15

Hera + Afro [redacted] → %45

316

Kasım itibarı ile bir şirket kuracağız

Operasyonel giderler ortak kurulanacak

Sabit rakam kesilecek

Her firmaya 1 eleman desteği verilecek

Aylık depolama/diğerme bağlantısı yapılacaktır

Kapasite fiyatı → 120 / 130 €

Yerli için 500 TL acente 300 TL

T4T → 60 €

Acente fiyatı → 85 € - 100 \$ Kasım itibarı ile

70 € - 85 \$ Ekim ayında

Her ve Flex için 70 \$

Parazit 45 \$ Dorak de Flex için
 %70'lik bittin %30'u diğerlerinin

Laodikeia		1/037,23 →		1/634
Pamukkale		30,85 →		
Hierapolis		17,02 →		
Elis		8,91 →		
Denikli +		6,38 →		
	188			

Ekin	L	Hiera	P	Hera	Afro
3-9-2018	pax 48	pax	pax		
Dıran	yolcu 1/33				
Olması gerekir	1/ pax	1/2	1/30		
Ailecek/borç	pax	pax	1 borçlu		
Kasım	pax	pax	pax		
	1/037	1/017	1/631	1/9	1/6

Dışında
X

Ford 20

10.10.2018

- Rekabet konulu Kapadokya'da pold.
- Buraya da gelirler
- Cari de max. 1 hafta süre verilir.
- 15'inde ara ödeme yapılacak.
- Ay sonunda hesap kapatılacak
- Araba alınması ← parasız + kiralamada sabit tahsilat rakam olacak
- Parasız sermaye + izlenim yapalım.

Ekin 2018 Flex } 70 \$
1kr }
Dorak }
T4T }

- (58) **Bulgu-2:** HERA BALON ve APHRODISIAS BALON'da yapılan yerinde incelemede elde edilen, 28.09.2018 tarihinde HERA BALON ve APHRODISIAS BALON İşletme Müdürü (.....) tarafından Dorak Turizm ve Gayrimenkul Yatırımları Holding A.Ş. (DORAK HOLDİNG) (.....); PAMUKKALE BALON ortağı ve T4T çalışanı (.....); HERA BALON, PAMUKKALE BALON ve APHRODISIAS BALON ortağı (.....); HIERAPOLIS BALON'un ortakları (.....) ve (.....); HIERAPOLIS BALON ortağı (.....); HÜRKUŞ hissedarı (.....); PAMUKKALE BALON ortağı ve T4T çalışanı (.....); LAODIKEIA BALON sahibi ve HERA BALON hissedarı (.....); LAODIKEIA BALON yetkilisi (.....) ve DORAK HOLDİNG Mali İşler Direktörü (.....)'a gönderilen "27.09.2018 tarihli toplantı tutanağı" konulu iletinin ekinde "27092018 Toplantı Tutanağı - Balon birliği" adlı aşağıdaki belge yer almaktadır:

TOPLANTI TUTANAĞI

KONU : Balon ve Yamaç Paraşütü için Organizasyon Yapısı

TARİH : 27 Eylül 2018 – saat 09:00

TOPLANTI YERİ : Laodikeia Balloons Ofisi

KATILIM:

Afrodiasias & Hera

Pamukkale

Hierapolis

Laodikeia

Paraşüt

TOPLANTI GİRDİLERİ:

Toplantıya katılan tüm firmalar ortak hareket etme ve rezervasyon & tahsilat organizasyonunu merkezileştirme kararı almıştır.

Merkez ofis olarak Hera & Afrodisias Balloons ofisi seçilmiştir.

01 Ekim 2018 itibarı ile:

- o Tüm balon ve paraşüt rezervasyonları Merkez Ofis'e yönlendirilecek.
- o Laodikeia, Pamukkale & Hierapolis'in rezervasyoncuları ve operasyoncuları Merkez Ofis'te çalışmaya başlayacak.
- o En kısa sürede ortak bir firma kurulacak. Kuruluş [REDACTED] tarafından gerçekleştirilecek.

Rezervasyonlar tüm firmalara belirttikleri kapasite oranında dağıtılacak.

Herhangi bir sebepten kapasitesinin tamamını kullanamayacak olan firma uçuştan önceki gün en geç 10:00'a kadar durum bilgisi vermelidir.

Operasyon organizasyonu ve operasyon esnasındaki tüm yükümlülükler balon firmalarının kendilerine aittir.

Satış – pazarlama faaliyetleri mutlaka [REDACTED]'a bildirilecektir.

Aylık olarak Durum Değerlendirme Toplantıları yapılacak ve her firmadan en az bir yetkili iştirak edecektir.

Operasyonel giderler ortak karşılanacaktır. Uygulama şekline işleyiş esnasında karar verilecektir.

01 – 31 Ekim 2018 Aralığı

Mevcutta uçan firmaların belirttikleri güncel kapasiteleri ve buna göre yüzdesel dağılım:

	Kapasite	%
Laodikeia	[REDACTED]	48
Pamukkale	[REDACTED]	25
Hierapolis	[REDACTED]	27

01 – 30 Kasım 2018 Aralığı

Mevcutta uçan firmaların belirttikleri güncel kapasiteleri ve buna göre yüzdesel dağılım:

	Kapasite	%
Afrodiasias & Hera	[REDACTED]	45
Laodikeia	[REDACTED]	22
Pamukkale	[REDACTED]	18
Hierapolis	[REDACTED]	15

- **Acente Fiyatı 85 Euro / 100 USD olarak güncellenecektir.**

Yamaç Paraşütü:

- Balonda olduğu gibi rezervasyonlar ve tahsilat Merkez Ofis'te toplanacaktır.
- Satış rakamı Dorak & Flex grupları için 45 USD, diğerlerine 50 USD olacak.

- (59) **Bulgu-3:** PAMUKKALE BALON'da yapılan yerinde incelemede alınan, 07.10.2018 tarihinde PAMUKKALE BALON Operasyon Sorumlusu (.....) tarafından saat 13:07'de pamukkalebalon@gmail.com adresine gönderilen ve bilgide PAMUKKALE BALON (.....); HERA BALON ve APHRODISIAS BALON İşletme Müdürü (.....), "balonreservasyon@gmail.com, anadoluballoons@gmail.com ve anadoluballoonss@gmail.com" e-posta adreslerinin bulunduğu "KASIM AYI BALON OPERASYONU - Düzenleme davetiyesi" konulu e-postanın ekindeki excel dosyasında "PAMUKKALE BALON BİRLİĞİ OPERASYON" başlığı altında Kasım ayına ilişkin günlük uçuş bilgileri bulunmaktadır. Söz konusu dosyada "UÇACAK FİRMA" başlıklı sütunlarda "HIERAPOLIS, LEODIKYA, PAMUKKALE, HERA, ELIS, AFRO" isimleri bulunmakta, her bir balon firmasının günlük uçuşlarına ilişkin yolcu sayısı, görevli personel ve rehber bilgileri yer almaktadır. Yine PAMUKKALE BALON Operasyon Sorumlusu (.....) tarafından saat 13:14'te aynı adreslere gönderilen e-posta ile Aralık ayı için aynı içerikteki bilgiler paylaşılmaktadır. Aşağıda bu tablolardan birkaçına örnek olması açısından yer verilmektedir:

PAMUKKALE BALON BİRLİĞİ OPERASYON							
15 KASIM PERŞEMBE	ONU ALAN	acenta	ACENTA/REHBER	FREE	PAX	HOTEL	UÇACAK FİRMA
7,30 TAHSİLAT SAAT VERİLDİ							ELİS
5,45 TAHSİLAT 7 K.K 1 ADET 50 5 ADET 10 EURO GETİRECİ							PAMUKKALE
8:30 OTELDE ÖDEME SAAT VERİLDİ							PAMUKKALE
8 DE OTELDE SAAT VERİLDİ							LEODIKYA
08:00 TAHSİLAT SAAT VERİLDİ							HIERAPOLIS
09:00 TAHSİLAT SAAT VERİLDİ							LEODIKYA
07:15 TAHSİLAT saat verildi							LEODIKYA
8:30 TAHSİLAT saat verildi							HIERAPOLIS
tahsilat 7:00 saat verildi							PAMUKKALE
uçuştan sonra ödeme şahin otel							LEODIKYA
ödeme hesaba gelecek							2HIERA-4PAMUKKA
SAAT VERİLDİ TAHSİLAT 7:30							12elis-20laodikeia
SAAT VERİLDİ ÖDEME BİRLİK HESABINA GELDİ							pamukkale
							leodikya

PAMUKKALE BALON BİRLİĞİ OPERASYON							
23 KASIM CUMA	RESERVASYON	acenta	REHBER	FREE	PAX	HOTEL	ALİŞ SAATİ
6gibi otelede ödeme saat verildi							07:00 hierapolis
2 peşin 2 k.k. 8,30 otelede ödeme saat verildi							07:00 PAMUKKALE
ödeme sabah elden saat verildi							07:00 leodikela
7 gibi otelede saat verildi							07:00 elis
6 gi otelede ödeme saat verildi							07:00 leodikela
sabah ödeme saat verildi							07:00 leodikela
8 gibi otelede 150nakit 150 k.k ödedikleri zaman alınca							07:00 hierapolis
hierapolis balona yazılacak							hierapolis
7:30 da otelede alış saati verildi							07:00 leodikela
8 GİBİ OTELDE ÖDEME REHBER GİTMEDEN ARA SAAT							07:00 PAMUKKALE
ALİŞ SAATİ VERİLDİ ÖDEME SABAH MÜŞTERİDEN KİŞİ							07:00 PAMUKKALE

- (60) **Bulgu-4:** PAMUKKALE BALON'da yapılan yerinde incelemede alınan, 30.10.2018 tarihinde PAMUKKALE BALON Operasyon Sorumlusu (.....) tarafından pamukkalebalon@gmail.com adresine gönderilen, "EKİM AYI YÜZDELİK ORANI - Görüntüleme davetiyesi" konulu e-postanın ekinde aşağıda yer verilen excel dosyası bulunmaktadır. Dosyada PAMUKKALE BALON, LAODIKEIA BALON, HIERAPOLIS BALON ve HERA BALON'un uçurduğu yolcu sayısı ve kapasite bilgileri yer almaktadır. Benzer nitelikte bir belge HERA BALON ve APHRODISIAS BALON'da yapılan yerinde incelemede PAMUKKALE BİRLİK Rezervasyon Sorumlusu (.....)'nın bilgisayarından da edinilmiştir.

	Pamukkale %25		Laodikeia %48		Hierapolis %27		ELİS		Total pax	
01.Eki									0	İPTAL
02.Eki	55	24%	106	47%	66	29%	0	0%	227	24 elis uçuşu
03.Eki	84	24%	179	51%	91	26%	0	0%	354	35 elis uçuşu
04.Eki	83	27%	142	47%	78	26%	0	0%	303	36 elis uçuşu
05.Eki	56	31%	78	44%	45	25%	0	0%	179	22 elis uçuşu
06.Eki	83	32%	118	46%	57	22%	0	0%	258	21 elis uçuşu
07.Eki	47	29%	75	46%	42	26%	0	0%	164	24 elis uçuşu
08.Eki	56	28%	86	43%	56	28%	0	0%	198	
09.Eki	56	36%	61	39%	38	25%	0	0%	155	
10.Eki	64	21%	161	53%	77	25%	0	0%	302	
11.Eki	54	22%	136	55%	59	24%	0	0%	249	
12.Eki	27	22%	67	54%	30	24%	0	0%	124	
13.Eki									0	İPTAL
14.Eki	27	49%	0	0%	28	51%	0	0%	55	
15.Eki	28	30%	36	39%	29	31%	0	0%	93	
16.Eki	0	0%	34	56%	27	44%	0	0%	61	
17.Eki	0	0%	28	100%	0	0%	0	0%	28	
18.Eki	19	41%	0	0%	27	59%	0	0%	46	
19.Eki	0	0%	50	63%	30	38%	0	0%	80	
20.Eki	18	25%	38	52%	17	23%	0	0%	73	
21.Eki	0	0%	39	100%	0	0%	0	0%	39	
22.Eki	0	0%	17	55%	14	45%	0	0%	31	
23.Eki	8	19%	16	38%	18	43%	0	0%	42	
24.Eki	17	25%	33	49%	17	25%	0	0%	67	
25.Eki										İPTAL
26.Eki	104	38%	107	39%	60	22%	0	0%	271	
27.Eki	98	30%	164	51%	60	19%	0	0%	322	10 elis uçuşu
28.Eki	30	28%	51	47%	28	26%	0	0%	109	9 elis uçuşu
29.Eki	32	28%	53	46%	30	26%	0	0%	115	12 elis uçuşu
30.Eki	0	#SAYI/01	0	#SAYI/01	0	#SAYI/01	0	#SAYI/01	0	uçtu yok
31.Eki	0	0%	0	0%	21	100%	0	0%	21	
	1.046	26,37%	1.875	47,28%	1.045	26,35%	0	0,00%	3.966	

- (61) **Bulgu-5:** HERA BALON ve APHRODISIAS BALON'da yapılan yerinde incelemede alınan, 02.11.2018 tarihinde "Muhasebe AfrodiasiasBalloons" adresinden LAODIKEIA BALON yetkilisi (.....), HIERAPOLIS BALON yetkilisi (.....) ve PAMUKKALE BALON ortağı (.....)'a gönderilen ve bilgide HERA BALON ve APHRODISIAS BALON İşletme Müdürü (.....) ve DORAK HOLDİNG Mali İşler Direktörü (.....)'un bulunduğu "Pamukkale Birlik uçuş listesi" konulu e-postada:

"Merhabalar,

02.10.2018-31.10.2018 tarihleri arasında yapılan uçuş listesi ektedir. Sayıları kontrol edip yazılı teyit göndermenizi rica ederim."

ifadeleri yer almaktadır. E-posta ekindeki "PAMUKKALE BİRLİK.XLSX" adlı excel dosyasında "Pamukkale Birlik-Balon yolcu sayıları" başlıklı tabloda PAMUKKALE BALON, HIERAPOLIS BALON, LAODIKEIA BALON ve HERA BALON'un 2018 yılının Ekim ayındaki uçuşlarına ilişkin yolcu sayıları yer almaktadır.

Pamukkale Birlik - Balon yolcu sayıları					
Tarih	Total pax	Pamukkale	Laodikeia	Elis - Hera	Hierapolis
01.10.2018	0				
02.10.2018	251				
03.10.2018	389				
04.10.2018	339				
05.10.2018	201				
06.10.2018	279				
07.10.2018	188				
08.10.2018	198				
09.10.2018	155				
10.10.2018	302				
11.10.2018	249				
12.10.2018	124				
13.10.2018	0				
14.10.2018	55				
15.10.2018	93				
16.10.2018	61				
17.10.2018	28				
18.10.2018	46				
19.10.2018	80				
20.10.2018	73				
21.10.2018	39				
22.10.2018	31				
23.10.2018	42				
24.10.2018	67				
25.10.2018	0				
26.10.2018	271				
27.10.2018	332,5				
28.10.2018	121				
29.10.2018	125				
31.10.2018	21				
Toplam:	4.161				

- (62) **Bulgu-6:** HERA BALON ve APHRODISIAS BALON'da yapılan yerinde incelemede; PAMUKKALE BALON, HIERAPOLIS BALON, APHRODISIAS BALON, HERA BALON ve LAODIKEIA BALON'un Ekim ve Kasım aylarına ait kapasitelerinin ve gerçekleşen yolcu sayılarının gösterildiği aşağıdaki tablolar elde edilmiştir:

		Pamukkale	Laodikeia	Hera	Afrodiasias	Hierapolis	Toplam
Ekim	Kapasite				-		112
	Olması gereken	%					100%
	Yolcu			-	-		3.978
	Gerçekleşen	%		0%	0%		100%
	Yolcu			-	-		3.978
Fark	Yolcu			-	-		
Tüm günler dahil							
Kasım (1)	Kapasite						188
	Olması gereken	%					100%
	Yolcu						998
	Gerçekleşen	%					100%
	Yolcu						998
Fark	Yolcu	-					
Kasım (1)	Kapasite						188
	Olması gereken	%					100%
	Yolcu						998
	Gerçekleşen	%					100%
	Yolcu						998
Fark	Yolcu	-					
30 Kasım dahil edilmemiş							
Kasım (2)	Kapasite						188
	Olması gereken	%					100%
	Yolcu						837
	Gerçekleşen	%					100%
	Yolcu						837
Fark	Yolcu	-					
Kasım (2)	Kapasite						188
	Olması gereken	%					100%
	Yolcu						837
	Gerçekleşen	%					100%
	Yolcu						837
Fark	Yolcu	-					

24 pax Laodikeia'dan
27 pax Hierapolisten
alınıp Pamukkaleye
eklendi

24 pax Laodikeia'dan
27 pax Hierapolisten
alınıp Pamukkaleye
eklendi

- (63) **Bulgu-7:** HERA BALON ve APHRODISIAS BALON'da teşebbüslerin yetkilisi (.....)'ün bilgisayarında yapılan yerinde incelemede elde edilen "konular" adlı belgede²⁸ aşağıdaki ifadeler yer almaktadır.

"....

- 2) Pilotumuz yok diye Kasım ayı oranlarımızı değiştirmek istiyorlar.

Elis █████ pax %13,59
Denizli █████ % 9,70
Laodikeia █████ %33,98
Pamukkale █████ %28,15
Hierapolis █████ %14,56

- 3) (.....) toplantıda kabul ettiği 2 konuyu sanki hiç hatırlamıyormuş gibi davranıyor.
- a. 65 \$/pax □ Ödemeyi almayı reddetti. Her yerde bu konuyu konuşuyor. Birlik yüzünden en az 300 yolcu eksik uçurduğunu iddia ediyor!!!!!!!
Bi kere Hierapolis'in uçmaya bile hakkı yok. Ruhsatı yok...
Pamukkale lisansı altında uçuyor.
Bu durum (.....)'in işine geliyor. Güya fazla balon ve fazla yolcu uçuşu görününce slot dağılımında fark alacağını hesap ediyor.
- b. ....

²⁸ Belgede tarih bulunmamakta ancak belgenin değiştirilme tarihinin 07.11.2018 olduğu görülmektedir.

c. İlk toplantıda paraşüte dahil değilim diyordu. 2. toplantıda dahil olmak istediklerini dile getirdiler. Zaten bu umut nedeniyle seslerini çıkarmadılar.

...

4) Rezervasyon için destek eleman göndereceklerdi. İsmi (.....).

a. (.....)'in operasyoncu olduğunu, uykusuz kaldığını söylemeye başladılar. Ama ben onların ofisini kullanırken (.....) neredeyse 7-24 zaten çalışıyordu.

b. (.....)'in kendisi, bebeği, eşi, kayınvalidesi vs hasta olmayan kalmadı. Düğüne Kapadokya'ya gitti.

c. (.....) başka adamları yok. O zaman niye destek veririz dediler.

d. Destek olmayacaklarsa neden birlik oldular!!!!

....”

(64) **Bulgu-8:** HERA BALON ve APHRODISIAS BALON'da yapılan yerinde incelemede elde edilen “Pamukkale Birlik-Balon yolcu sayıları” başlıklı tablolarda PAMUKKALE BALON, HIERAPOLIS BALON, APHRODISIAS BALON, HERA BALON ve LAODIKEIA BALON'un 2018 yılının Ekim, Kasım ve Aralık aylarına ait yolcu sayıları yer almaktadır.

(65) **Bulgu-9:** HERA BALON ve APHRODISIAS BALON'da yapılan yerinde incelemede alınan,10.12.2018 tarihinde DORAK HOLDİNG Mali İşler Direktörü (.....) tarafından PAMUKKALE BİRLİK Muhasebe Müdürü (.....)'ye gönderilen ve bilgide HERA BALON ve APHRODISIAS BALON İşletme Müdürü (.....)'ün bulunduğu “anonim-sirket-hisse-devir-sözleşmesi (2)” konulu iletide aşağıdaki ifadeler yer almaktadır:

“(.....) Merhaba,

Ekteki örneği bulunan hisse devir sözleşmesinden Pamukkale Birlik firması için,

(.....) Devir eden-(.....) devir alan olarak,

(.....) Devir eden- (.....) devir alan olarak, hazırlamanı ve yine ekteki Hisse Devir kararını da hazırlamanı rica ederim.

İyi çalışmalar”

(66) **Bulgu-10:** PAMUKKALE BALON'da yapılan yerinde incelemede alınan, 10.01.2019 tarihinde “(.....)-CAMO-muhasabe@camoturkey.com” adresinden “info@pamukkaleballoons.com” adresine gönderilen, bilgide ilgili dönemde LAODIKEIA BALON hissedarı ve Kapadokya Üretim ve Bakım Tic. A.Ş. (KAPADOKYA BAKIM MERKEZİ) Yönetim Kurulu Üyesi (.....)'ün yer aldığı “CARİ HESAP HK” konulu elektronik postada aşağıdaki ifadeler yer almaktadır:

“(.....),

Ekte Pamukkale balona ve Hierapolis balona ait hesap bulunmaktadır. (.....) tl Pamukkale balona ait olup, (.....) tl ise hierapolise aittir.

(.....) tl tutarındaki bakiye için bugün yardımcı olmanızı rica ederim. Aşağıda banka bilgileri bulunmaktadır.

Çalışmalarınızda kolaylıklar dilerim.

Hesap Adı: Kapadokya Balon üretim ve bakım tic.a.ş.

Garanti Bankası

IBAN NO: TR (.....)

Saygılarımla,

(.....)

MUHASEBE DEPARTMANI

Office: (.....)

Mail: muhasebe@camoturkey.com”

- (67) **Bulgu-11:** LAODIKEIA BALON'da yapılan yerinde incelemede alınan, 01.02.2019 tarihinde LAODIKEIA BALON yetkilisi (.....) tarafından “fly@laodikeiaballoons.com” adresine gönderilen e-postanın ekinde bulunan “26.01.2018 Gelir Tablosu”²⁹ adlı excel dosyasında; bölge genelinde 01.10.2018-31.12.2018 tarih aralığında gerçekleştirilen uçuşlara ilişkin toplam kâr-zarar tablosuna, APHRODISIAS BALON, HERA BALON, HIERAPOLIS BALON, LAODIKEIA BALON ve PAMUKKALE BALON'a ait kâr dağılımlarına, PAMUKKALE BİRLİK'e ait maliyet, gelir ve giderlere ilişkin tablolar yer almaktadır.
- (68) **Bulgu-12:** LAODIKEIA BALON'da yapılan yerinde incelemede alınan, 15.02.2019 tarihinde “Muhasebe HeraBalloons” adresinden “fly@laodikeiaballoons.com” adresine gönderilen elektronik postanın iki adet eki bulunmaktadır. “HONES 2018” başlıklı ilk ek 2018 yılı Ekim ile Aralık ayları arasındaki LAODIKEIA BALON, APHRODISIAS BALON, HERA BALON, PAMUKKALE BALON ve HIERAPOLIS BALON'a ait uçuş bilgilerini içermektedir. “HONES 2019” başlıklı diğer ek ise 01.01.2019 ile 14.02.2019 tarihleri arasında yalnızca LAODIKEIA BALON, APHRODISIAS BALON ve HERA BALON'un uçuş bilgilerini içermektedir.
- (69) **Bulgu-13:**³⁰ HERA BALON ve APHRODISIAS BALON'da yapılan yerinde incelemede alınan, 24.02.2019 tarihinde “Muhasebe HeraBalloons” adresinden DORAK HOLDİNG Muhasebe Müdürü (.....), HERA BALON ve APHRODISIAS BALON yetkilisi (.....)'e gönderilen iletinin ekinde “Paraşüt 22 02 2019 Kasa.xlsx; Paraşüt 23 02 2019 Kasa.xlsx; Paraşüt 21 02 2019 Kasa.xlsx” isimli excel dosyaları yer almaktadır. Dosyaların ‘Uçuş İcmal’ başlıklı sayfalarında ‘Pamukkale Paraşüt Birliği’ altındaki tablolarda kişi sayısı, gelirler, gider kalemleri ve rezervasyon bilgileri yer almaktadır. Aşağıda “Paraşüt 22 02 2019 Kasa.xlsx” adlı dosyanın bir bölümüne örnek olarak yer verilmektedir:

PAMUKKALE PARAŞÜT BİRLİĞİ	TARİH	24.12.2018	TOPLAM kişi	GELİR TOPLAMI	GİDER TOPLAMI	NET GELİR	P.P. MALİYET			
	USD	5,2746	31	█ \$	█ \$	█ \$	█ \$			
	EUR	6,0342								
GİDER ADI	MİKTAR	TOPLAM	USD		EUR	TL		KUR FARKI	KALAN	TOPLAM USD
			NAKİT	CARİ	NAKİT	NAKİT	CARİ			
PILOTAJ ÜCRETİ	31	465,00 \$	465,00		0,00	0,00		0,00	0,00	606,24
ARAÇ GİDERİ	0	0,00 ₺	0,00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
TEPE GİRİŞ 1	25	625,00 ₺							625,00	
YAKIT ÜCRETİ		0,00 ₺				0,00			0,00	
TEPE GİRİŞ 2	6	120,00 ₺							120,00	

²⁹ E-posta 01.02.2019 tarihli olup ekindeki excel tablosunda 01.10.2018-31.12.2018 tarih aralığına ilişkin veriler bulunmaktadır. Dolayısıyla konu başlığının 26.01.2019 olarak yazılacak iken sehven 26.01.2018 yazıldığı düşünülmektedir.

³⁰ Bulgu görselindeki karartılmış yerler belgenin orijinalinde karartılmış haldedir.

- (70) **Bulgu-14:** HERA BALON ve APHRODISIAS BALON'da yapılan yerinde incelemede alınan, 25.02.2019 tarihinde "Muhasebe HeraBalloons" adresinden DORAK HOLDİNG Muhasebe Müdürü (.....), HERA BALON ve APHRODISIAS BALON yetkilisi (.....)'e gönderilen "KASA RAPORU" konulu iletide "İyi Akşamlar Pamukkale Birlik Denizli Havacılık ve Elis balon kasa raporu ektedir." ifadeleri bulunmakta olup e-postanın ekinde "Pamukkale Balon 24 02 2019 Kasa.xlsx; Pamukkale Balon 25 02 2019 Kasa.xlsx; Denizli Havacılık 25.02.2019 Kasa.xlsx; ELİS 2019 25.02.2019 KASA.XLSX" adlı excel dosyaları yer almaktadır.
- (71) **Bulgu-15** LAODIKEIA BALON'da yapılan yerinde incelemede alınan, 05.04.2019 tarihinde "fly@laodikeiaballoon.com" adresinden DORAK HOLDİNG Mali İşler Direktörü (.....)'a gönderilen e-postanın ekinde yer alan "KÂR ZARAR" adlı excel dosyasında 'LAODIKEIA-ANADOLU BALON' başlıklı tabloda 'Birlik kâr payı', 'Birlikten ödenmesi gereken' ve 'ELİS-HERA BALON HS' başlıklı tabloda kar-zarar bilgileri ile 'Birlik kâr payı' ifadeleri bulunmakta ve ifadelerin karşısında ABD Doları cinsinden tutarlar yer almaktadır.

LAODIKEIA - ANADOLU BALON	
2018 BİRLİK (LAODIKEIA) [REDACTED] KAR PAYI	\$
[REDACTED] SERMAYE ÖDEMESİ	\$
TOPLAM	\$
BİRLİK DEMİRBAŞ %50	\$
2018 YILI BİRLİKTEN ÖDENMESİ GEREKEN	\$
OCAK 2019 BİRLİK KAR PAYI	\$
ŞUBAT 2019 BİRLİK KAR PAYI	\$
MART KALAN HAKEDİŞ	\$
HONEST CARİ HS. VİRMAN	\$
VİP PRESTİJ CARİ HS. VİRMAN	\$
TOPLAM LAODIKEIA ÖDENMESİ GEREKEN	\$
ELİS - HERA BALON HS	
ELİS 2018 YILI ZARARI	\$
ELİS 2019 YILI OCAK KAR	\$
ELİS 2019 ŞUBAT ZARAR	\$
ELİS 2018 BİRLİK KAR PAYI	\$
ELİS 2019 OCAK ŞUBAT BİRLİK KAR PAYI	\$
ELİS ZARAR	\$
ELİS BİRLİK SERMAYE	\$
ELİS TOPLAM ALINMASI GEREKEN	\$
ELİS LAODIKEIA ZARAR SERMAYE PAYI	\$
LAODIKEIA ÖDENMESİ GEREKEN	\$

- (72) **Bulgu-16:** LAODIKEIA BALON'da yapılan yerinde incelemede alınan, 21.05.2018 tarihinde "info@co-dmc.com" adresinden "fly@laodikeiaballoon.com" adresine gönderilen e-postada LAODIKEIA BALON yetkilisi (.....)'nin "fly@laodikeiaballoon.com" adresiyle CO-DMC platformuna üye olduğuna dair ifadeler yer almaktadır.
- (73) **Bulgu-17:** HERA BALON ve APHRODISIAS BALON'da yapılan yerinde incelemede PAMUKKALE BİRLİK Rezervasyon Sorumlusu (.....)'nin bilgisayarından alınan "TAHAKKUK" adlı klasörde bulunan excel dosyalarında HIERAPOLIS BALON ve PAMUKKALE BALON'un Ekim 2018-Aralık 2018; LAODIKEIA BALON,

APHRODISIAS BALON ve HERA BALON'un Ekim 2018- Nisan 2019³¹ dönemine ait ayrı ayrı günlük uçuş bilgileri ve aşağıda Ekim 2018 döneminin bir bölümüne örnek olarak yer verilen "İCMAL" başlıklı sayfalarda balon işletmelerinin günlük yolcu sayıları CO DMC logosunun bulunduğu tablolarda toplulaştırılmış bir şekilde yer almaktadır.

		01 Ekim 2018	02 Ekim 2018	03 Ekim 2018	04 Ekim 2018	05 Ekim 2018	06 Ekim 2018	07 Ekim 2018
		Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi	Pazar
#	FİRMA ADI							
1	ELİS - HERA							
2	DENİZLİ HAVACILIK - AFRODISİAS							
3	PAMUKKALE BALON							
4	HİERAPOLİS BALON							
5	LAODİKEİA BALON							
6								
7								
8								
9								
10								
11								
12								
	GENEL TOPLAM							
	USD KURU							
	EUR KURU							
	PARİTE							

- (74) **Bulgu-18:** HERA BALON ve APHRODISIAS BALON'da yapılan yerinde incelemede, PAMUKKALE BİRLİK Rezervasyon Sorumlusu (.....)'nın bilgisayarından alınan "TAHSİLATLAR" adlı klasörde bulunan excel dosyalarında "REZERVASYONLAR" başlıklı sayfalarda PAMUKKALE BALON ve HİERAPOLİS BALON'un Ekim 2018-Aralık 2018 dönemine; LAODİKEİA BALON, APHRODISIAS BALON ve HERA BALON'un Ekim 2018-Nisan 2019 dönemine ait rezervasyon bilgileri yer almaktadır. Aynı dosyaların "MAKRO" başlıklı sayfalarında ise aşağıda 02.12.2018 tarihine ait örneğine yer verilen "LECO BALON MAKRO HESAP" başlığı altında toplulaştırılmış bilgiler bulunmaktadır:

³¹ İlgili tablolarda PAMUKKALE BALON'un Şubat, Mart ve Nisan aylarının her biri için sadece bir günlük uçuş bilgileri yer almaktadır.

		LECO BALON MAKRO HESAP		www.co-dmc.com		balonmuhasabe@co-dmc.com		444 24 73	
İşlem Tarihi		2.12.2018		DOVİZ KURLARI					
DOSYA PAX		FARK		EUR		6,3835 ₺			
373		0		USD		5,6186 ₺			
				JPY		0,0527 ₺			
				GBP		7,8079 ₺			
				AUD		4,3117 ₺			
				CAD		4,5955 ₺			
KİŞİ SAYILARI									
YERLİ PAX	YABANCI PAX	DAHİL PAX	FREE	NOSHOW 1	NO SHOW 2	TOPLAM			
0	373	95	0	0	0	373			
REZERVASYON TAHSİLAT DAĞILIMI									
REZER DURUM	PAX	TAHSİ EDİLECEK €	TAHSİLAT €	CARİ HESAP	KUR FARKI	KOMİSYON	TOPLAM TAHSİLAT €	KALAN €	
NAKİT									
KREDİ KART	246								
DAHİL	95								
CARİ	28								
FREE+NOSH	4								
TOPLAM	373								
REZERVASYON VE CARİ TAHSİLAT DAĞILIMI									
TAHSİLAT	EUR	USD	TRY	JPY	GBP	AUD	CAD	TOPLAM €	
REZERVASYON NAKİT									
REZERVASYON K.KART									
KOMİSYON REZER. ÖDEME									
REZERVASYON TOPLAM									
CARİ TAHSİLAT NAKİT									
CARİ TAHSİLAT K. KART									
KOMİSYON REZER.									
CARİ ÖDEME									
CARİ TOPLAM									
TOPLAM									
BALON FİRMALARA GÖRE PAX DAĞILIMI									
FİRMA	YERLİ	YABANCI	FREE	NO SHOW1	NO SHOW2	TOPLAM			
HIERAPOLİS									
LAODİKEİA									
ELİS									
PAMUKKALE									
APROHİDISİAS									
GENEL TOPLAM	0	369	4	0	0	373			

(75) **Bulgu-19:** HERA BALON ve APHRODISİAS BALON'da yapılan yerinde incelemede alınan; 14.03.2019, 20.03.2019, 29.03.2019, 02.04.2019 ve 03.04.2019 tarihlerinde "Muhasebe HeraBalloons" tarafından "İc Denetim"e gönderilen ve bilgide DORAK HOLDİNG Mali İşler Direktörü (.....); HERA BALON ve APHRODISİAS BALON yetkilisi (.....); Tan Turizm Havayolu Taşımacılık Bilgisayar Elektronik San. ve Dış Tic. A.Ş. (DORAK TOUR) Finans Uzmanı (.....); Akben Turizm Muhasebe Uzmanı (.....);

Stüdyo Turizm Muhasebe Sorumlusu (.....); Pulsar Tours Muhasebe Uzmanı (.....); Dorak (.....) Muhasebe Müdürü (.....); Ata Turizm Muhasebe Uzmanı (.....); DORAK HOLDİNG Mali İşler Direktörü (.....), Akben Turizm Operasyon Sorumlusu (.....); Akben Turizm Operasyon Sorumlusu (.....), Ata Turizm Muhasebe Müdürü (.....), Akben Turizm Muhasebe Uzman Yardımcısı (.....), DORAK HOLDİNG Muhasebe Müdürü (.....), DORAK TOUR Operasyon ve Rezervasyon Direktörü (.....)'nın³² bulunduğu e-postaların eklerinde “Co-dmc Uçuş Detayları” adlı excel tabloları yer almaktadır.

- (76) **Bulgu-20:** Aynı adreste bulunan HERA BALON, APHRODISIAS BALON ve PAMUKKALE BİRLİK'te yapılan yerinde incelemede, HERA BALON Rezervasyon Sorumlusu (.....)'nın masası ve bilgisayarından alınan belgelerde “Pamukkale Paraşüt Birliği Rezervasyon Listesi” başlıklı tablolarda rezervasyonların yamaç paraşütü uçuşlarını da kapsadığı görülmektedir. Elde edilen belgelerde aynı zamanda “PAMUKKALE BİRLİK BALON” başlıklı ortak gider tablosuna girilen en son kaydın 23.10.2019 olduğu görülmektedir.

PAMUKKALE PARAŞÜT BİRLİĞİ REZERVASYON LİSTESİ										TOPLAM
										136
TARİH	ACENTA	REHBER	İLETİŞİM	GRUP KODU	PAX	ALİŞ YERİ	ALİŞ SAATI	BIRAKIŞ YERİ	DURUM	REZERVASYON NOTU
12.11.2018										
12.11.2018										
12.11.2018										
12.11.2018										
12.11.2018										
12.11.2018										
12.11.2018										
12.11.2018										
12.11.2018										
12.11.2018										
12.11.2018										
12.11.2018										
12.11.2018										
12.11.2018										

- (77) **Bulgu-21:** HERA BALON ve APHRODISIAS BALON'da yapılan yerinde incelemede, (.....)'ün masasından alınan “Pamukkale Birlik 01.01.2019-28.02.2019 Tarihleri Arası Gelir Tablosu” ve “Pamukkale Birlik Balon Şubat Kâr Zarar Raporu” başlıklı belgelerde acentelere uygulanan uçuş fiyatlarına ulaşılmaktadır. “Pamukkale Birlik Balon Şubat Kâr Zarar Raporu” içinde yer alan “Ocak 2019 Gelir Listesi”nde, 2019 yılının ilk aylarında balon uçuş fiyatlarının 78-80 Euro arasında değiştiği görülmektedir.

- (78) **Bulgu-22:** PAMUKKALE BALON'da yapılan yerinde incelemede, 07.10.2018 tarihinde PAMUKKALE BALON Operasyon Sorumlusu (.....)'e ait (.....)@gmail.com e-posta adresinden pamukkalebalon@gmail.com e-posta adresine gönderilen ve bilgide balonrezervasyon@gmail.com, PAMUKKALE BALON (.....)'a ait (.....)@gmail.com, HERA BALON ve APHRODISIAS BALON yetkilisi (.....)'e ait (.....)@gmail.com ve LAODIKEIA BALON'a ait anadoluballoons@gmail.com e-posta adreslerinin yer aldığı iletide acentelerden tahsil edilen uçuş ücretinin 85 Euro/100 ABD Doları olduğu görülmektedir.

- (79) **Bulgu-23:** LAODIKEIA BALON'da yapılan yerinde incelemede elde edilen, 15.02.2019 tarihinde “Muhasebe HeraBalloons” adresinden “fly@laodikeiaballoons.com” adresine gönderilen elektronik postanın ekinde bulunan belgede 2018 yılı Ekim ila Aralık aylarını

³² HERA BALON tarafından bahsi geçen isimlerin tamamının DORAK HOLDİNG ve Dorak Grubu bünyesindeki şirketlerin çalışanı olduğu belirtilmiştir.

kapsayan dönemde kişi başına uçuş fiyatlarının yaklaşık olarak 85 Euro olduğu görülmektedir.

I.4.2. Yapılan Görüşmelerde Elde Edilen Bilgiler

- (80) (.....) ile yapılan görüşmede; Pamukkale’de gerçekleştirilen balon uçuşlarının 2018 yılında hareketlilik kazandığı, bu bölgede faaliyet gösteren firmaların aynı zamanda Kapadokya bölgesinde de faaliyetlerini sürdürdükleri, kişi başına 50-55 ABD Doları’na mal olan uçuşların fiyatlarının 150-200 ABD Doları seviyesinde olmasından (.....) olarak rahatsızlık duydukları, (.....) ifade edilmiştir.
- (81) (.....) yetkilisi (.....) ile yapılan görüşmede; 2018 yılının başlarında Pamukkale bölgesinde balon işletmecileri PAMUKKALE, HIERAPOLIS, HERA, APHRODISIAS ve LAODIKEIA BALON’un bir birlik kurduğu, bir süre sonra PAMUKKALE ve HIERAPOLIS BALON’un ayrı HERA, APHRODISIAS ve LAODIKEIA BALON’un ayrı bir şekilde faaliyet sürdürmeye başladığı, THK BALON’un bu teşebbüslerin dışında kaldığı, (.....)³³, diğer taraftan (.....), ek olarak uçuş tarihinden birkaç gün önce uçuş fiyatlarını artırdıkları, kabul edilmediği takdirde uçuşlarını iptal edeceklerini ifade ettikleri, birlikte yer alan balon işletmelerinin aynı zamanda paraşüt sahibi oldukları, müşterileri aynı zamanda paraşüte binmek istediklerinde müşterilerin yine birlikte yer alan firmaların paraşütleriyle uçmak zorunda bırakıldıkları ifade edilmiştir.
- (82) (.....) yetkilisi (.....) ile yapılan görüşmede; (.....), bölgede LAODIKEIA, HERA, APHRODISIAS, PAMUKKALE ve HIERAPOLIS BALON’dan oluşan bir birliğin bulunduğu, bu birliğin HIERAPOLIS ve PAMUKKALE BALON’un ayrılması ile bölündüğü, hâlihazırda pazarın LAODIKEIA-HERA-APHRODISIAS, PAMUKKALE-HIERAPOLIS BALON ve THK BALON olmak üzere üçlü bir yapı halini aldığı, hava koşulları nedeniyle uçuşların iptal olması dışında kendi uçuşlarının herhangi bir gerekçe sunulmaksızın balon işletmecileri tarafından iptal edilmediği ve diğer acentelerin de uçuşlarının iptal edildiğine dair bir duyum almadıkları ancak uçuşlardan birkaç gün öncesinde balon işletmecileri tarafından haber verilmeksizin balon uçuş fiyatlarının arttırıldığı, bu fiyat artışlarını rezervasyonlara yansıtamadıkları, kendilerinin sahip oldukları paraşütlerle müşterilerini uçurabildikleri ifade edilmiştir.
- (83) (.....) yetkilisi (.....) ile yapılan görüşmede; firmalarının yaklaşık bir yıldır paraşüt faaliyetinde bulunmadığı, bu sebeple bölgede faaliyet gösteren paraşüt firmaları hakkında bilgilerinin olmadığı ifade edilmiştir. Pamukkale’de faaliyet gösteren sıcak hava balonu işletmecisi teşebbüslerin tek çatı altında toplandıklarını bildikleri, ancak aynı oluşumun paraşüt faaliyetleri için bulunup bulunmadığına ilişkin bilgilerinin olmadığı dile getirilmiştir. Kapadokya’da sıcak hava balonu uçuşu alanında faaliyet gösteren firmaların Pamukkale’de de faaliyet gösterdiği, kendi acenteleri vasıtasıyla satış gerçekleştirdikleri, firmalarının bölgede balon uçuşu bulma konusunda sıkıntı yaşadığı belirtilmiştir. Bölgede balon uçuşu fiyatlarının yaklaşık olarak 200-250 Euro, paraşüt uçuşu fiyatlarının ise 70-80 ABD Doları olduğu ifade edilmiştir.
- (84) (.....) yetkilisi (.....) ile yapılan görüşmede; Pamukkale Bölgesinde paraşüt alanında aktif olarak faaliyet gösteren dört firmanın bulunduğu ve paraşüt ile ilgili herhangi bir birlik olmadığı ifade edilmiştir.

I.5. Değerlendirme

- (85) Soruşturmanın konusu özet olarak Pamukkale bölgesinde faaliyet gösteren sıcak hava balonu ve yamaç paraşütü işletmelerinin rezervasyon ve satış operasyonlarını

³³ Daha önce belirtildiği üzere THK BALON’un balonları GLORIOUS DMC tarafından kiralanmıştır.

PAMUKKALE BİRLİK aracılığıyla tek elden yürüterek fiyat tespit etmeleri ve müşteri paylaşımlarıdır. Taraflar hakkında soruşturma 4054 sayılı Kanun'un 4. ve 6. maddeleri bakımından re'sen açılmıştır.

- (86) Ancak gerek dosya kapsamında elde edilen bulgulardan gerek bölgedeki diğer teşebbüslerle yapılan görüşmeler çerçevesinde dile getirilen hususlardan soruşturmaya taraf teşebbüslerin 6. maddeyi ihlal edebilecek nitelikte eylemlerinin bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle, teşebbüslerin dosya konusu eylemleri 4. madde kapsamında incelenmiştir.

I.5.1. Genel Teorik/Hukuki Çerçeve

- (87) 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi belirli bir mal veya hizmet piyasasında doğrudan veya dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran yahut doğurabilecek nitelikte olan teşebbüsler arası anlaşmalar, uyumlu eylemler ve teşebbüs birliklerinin bu tür karar ve eylemlerini yasaklamaktadır.
- (88) Bu doğrultuda, 4. madde kapsamında bir ihlal sonucuna ulaşabilmek için teşebbüslerin, amacı veya etkisi rekabeti engellemek, bozmak ya da kısıtlamak olan bir anlaşma ve/veya uyumlu eylemin tarafı olduğunun tespit edilmesi gerekmektedir. Böylelikle ekonomik aktörlerin piyasada alacakları kararları bağımsız bir biçimde belirlemesine yönelik sahip oldukları yükümlülüğe aykırılık teşkil edebilecek her türlü irade uyuşmasının, Kanun'un ilgili hükmü kapsamına alınması sağlanmıştır.
- (89) 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinde, yukarıda ifade edilen amaca yönelik olarak üç farklı danışıklılık türüne yer verilmiştir. Bununla birlikte, konu özellikle bu danışıklılık türlerinden anlaşma ve uyumlu eylem bakımından ele alındığında, teşebbüsler arası danışıklığın ortaya koyulması durumunda, danışıklığın türüne ilişkin net bir sınıflandırmanın yapılmasının madde kapsamında yapılacak hukuki analizi etkilemeyeceği kabul edilmektedir. Zira çoğunlukla iç içe geçen bu terimlerin arasındaki ayırmadan ziyade, teşebbüslerin ne zaman bağımsız karar aldıklarının ne zaman danışıklı davrandıklarının ortaya konulması önem taşımaktadır.
- (90) Rekabet hukuku uygulamasında "anlaşma" kavramı geniş olarak yorumlanmakta, Kanun'un 4. maddesi kapsamında değerlendirilebilmesi için anlaşmanın yazılı olması, hukuki bağlayıcılığının bulunması veya bir yaptırım içermesi gerekmemektedir. Aksine, Kanun'un 4. maddesi, şekline bakılmaksızın, taraflar arasında belirli bir irade uyuşmasını içeren tüm anlaşma ve/veya uyumlu eylemleri kapsamaktadır. Aynı şekilde, anlaşma tarafı herhangi bir teşebbüsün, anlaşmanın oluşumuna sınırlı katkıda bulunması veya anlaşmayı tam olarak uygulamaması, anlaşmanın tarafı olmadığı anlamına gelmemektedir.
- (91) 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi; amacı veya etkisi rekabeti engelleme olan anlaşmaların yanı sıra açık bir irade uyuşmasının ortaya konulmadığı uyumlu eylem tanımı ile taraflar arasında bireysel karar alma mekanizmalarının yerine geçen bir koordinasyonun oluşturulduğu durumları da konu edinmektedir.
- (92) Başka bir deyişle, teşebbüsler arasındaki rekabetin, koordinasyon yoluyla engellenmesinin tespit edilmesi için, hayata geçirilmiş somut bir planın varlığına her durumda ihtiyaç duyulmamaktadır. Teşebbüslerin, rakiplerinin pazardaki davranışlarını etkilemeyi veya rakiplerinin gelecekte pazarda alacakları ve/veya alabilecekleri kararları etkileyecek bilgiyi rakiplerine vermeyi amaçlayan doğrudan veya dolaylı iletişimleri uyumlu eylem kapsamında değerlendirilmektedir.

- (93) Teşebbüsler arasında bağımsız karar alma mekanizmalarının yerine geçen bir koordinasyonun, böylelikle bir uyumlu eylemin varlığının kabulü için, teşebbüslerin bir veya daha fazla rakibine belirli bir doğrultuda davranacağını taahhüt ettiğinin veya tarafların gelecekte belirledikleri şekilde hareket etmek üzere anlaştıklarının her durumda ortaya konulması şartı aranmamaktadır. Bu durumda, teşebbüslerin, gerçekleştirdikleri doğrudan veya dolaylı bilgi değişimleri ile pazara yön vermeleri ya da gelecekteki davranışlarına ilişkin rakipleri nezdindeki belirsizlikleri azaltmaları veya ortadan kaldırmaları koordinasyonun varlığını göstermek için yeterli olacaktır.³⁴
- (94) Bununla birlikte, rakipler arasındaki koordinasyonun şekli, bahsi geçen anlaşmaya varma süreci tamamlanmasa da uyumlu eylem kapsamında ihlal olarak kabul edilecektir. Çünkü bu anlaşma sonlanmasa da, rekabet etmenin doğurduğu riskleri azalttığından rakipler arası pratik bir dayanışma yerine geçecektir.³⁵
- (95) Kurulun emaye bobin teli pazarında faaliyet gösteren teşebbüslerin fiyat listelerinin eş zamanlı olarak değişiklik göstermesi ve listelerde yer alan tel fiyatlarının birebir aynı olmasını konu edinen şikâyete karşılık olarak ele aldığı *Emaye Bobin*³⁶ kararında da teşebbüslerin hangi eylemlerinin uyumlu eylem hangi eylemlerinin anlaşma olarak nitelendirileceğine ilişkin olarak bir eylemde bu iki kavram arasındaki zaman sıralamasının belirlenmesinin güç olduğu, bu konuda bir ayırım yapılmasının gerekliliğinin tartışmalı olduğu, 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinin gerekçesinde de bu duruma ilişkin açıklama bulunduğu belirtilerek, teşebbüslerin dosya konusu eylemlerine yönelik uyumlu eylem ya da anlaşma şeklinde kesin bir ayırım yapılmamış ve haklarında soruşturma açılan teşebbüslerin anlaşma ve uyumlu eylemler yolu ile 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesini ihlal ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.
- (96) Bunun üzerine soruşturma tarafı Bemka Emaye Bobin Teli ve Kablo Sanayi Ticaret A.Ş. tarafından açılan davaya cevaben Danıştay 13. Dairesi'nin E:2008/9080 ve K:2012/965 sayılı kararında *"tek listeye geçiş hususunda teşebbüsler arasında dernek çatısında gerçekleşen bir uzlaşma bulunduğu ve bu toplantı öncesinde ve sonrasında fiyat listelerinin periyodik bir biçimde paylaşıldığı, öte yandan tek fiyat listesi, uygulamada nihai satış fiyatına doğrudan yansımamakla birlikte belirtilen liste fiyatlarının nihai satış fiyatının tespitinde baz alınması şeklinde uygulanmak suretiyle teşebbüs davranışlarına yansıdığı anlaşılmaktadır."* ifadelerine yer verilmiş ve Kurul kararı onanmıştır. İlgili kararda ayrıca, fiyat listeleri hususunda teşebbüsler arası koordinasyon ve teşebbüsler arasındaki bilgi paylaşımlarının piyasaya bir etkisinin olmadığı ileri sürülebilirse de belirtilen iletişimin teşebbüslerin gelecekte piyasada alacakları kararlarda etkili olacağına aksi ispatlanmadıkça kabul edilmesi gerektiği ifade edilmektedir.
- (97) Taraflar arasında iletişime dayalı bir uyumlu eylemin varlığının kabulü için bilginin tek taraflı veya karşılıklı paylaşılıp paylaşılmadığının da önemi bulunmamaktadır. Tek taraflı bir bilgi paylaşımında, rakibinden, aralarındaki rekabet ortamını şeffaflaştıran bir bilgi alan teşebbüs, bu bilgiyi almak istemediğini, tercihen kamuoyuna açık bir şekilde ortaya koymaz veya bu bilgiyi aldığına ilişkin rekabet otoritelerini bilgilendirmez ise uyumlu eylemin bir tarafı olarak kabul edilmektedir.

³⁴ Avrupa Birliği Genel Mahkemesinin (Genel Mahkeme) *Cimenteries CBR ve Diğerleri* kararı (Case T-25/95, para 1592).

³⁵ Case 48/69 *ICI v Commission*, para 64.

³⁶ 04.07.2007 tarihli ve 07-56/672-209 sayılı karar

- (98) Nitekim Kurulun *Work and Travel*³⁷ hizmetleri ve *Otomotiv Üreticileri ve Distribütörleri*³⁸ kararlarında bu hususlara değinilmiştir. *Work and Travel* kararında, AB uygulamalarına atıfta bulunularak, uyumlu eylemin karşılıklı temasların varlığını ifade ettiği, karşılıklı koşulunun ise bir teşebbüsün rakibinin niyetleri veya gelecekteki uygulaması hakkında bilgi edindiği bir toplantının yapılması ve toplantı kayıtlarından, rakip niyetini bildirdiğinde herhangi bir itirazın yapılmadığının anlaşılması durumunda da yerine getirilmiş olacağı belirtilmektedir³⁹. Ek olarak *Otomotiv Üreticileri ve Distribütörleri* kararlarında “*katılımcıların alınan kararları uygulamadığı iddiası yahut fiyatlama ve sair davranışların ilgili toplantıda tartışılan hususları yansıtmadığı savunması teşebbüslerin ihlale ilişkin yapılanmaya dahil olmadıklarının ispatında yeterli kabul edilmemektedir.*” ifadelerine yer verilmektedir.
- (99) Buna ilaveten, *Kayseri Bosch Bayileri*⁴⁰ kararına ilişkin olarak Danıştay 13. Dairesinin E:2014/100 ve K:2014/338 sayılı kararında da mahkeme, davacı teşebbüsün de arasında bulunduğu Kayseri il merkezindeki teşebbüslerin yetkili ve/veya çalışanlarından oluşan ve bazı teşebbüslerce fiyat listesi paylaşımlarının yapıldığı e-posta grubuna üye olan ve e-postaların alıcı konumunda bulunan teşebbüslerden herhangi birinin fiyat anlaşmasına karşı çıktığını gösteren herhangi bir bilgi ve belgeye ulaşılmadığını da vurgulayarak Kurul kararını onamıştır.
- (100) Benzer şekilde, Avrupa Birliği Genel Mahkemesinin (Genel Mahkeme) bir toplantıya katılan teşebbüsler arasından yalnızca birinin gelecek davranışlarına yönelik niyetini ortaya koymasının, toplantıya katılan taraflar arasında bir anlaşma veya uyumlu eylemin varlığına ilişkin tespiti ortadan kaldırmayacağını belirtmiştir.⁴¹ Tek taraflı paylaşılan bilginin bilgiyi alan taraf bakımından ne zaman kabul edilmiş varsayılacağı hususu ise Avrupa Birliği Adalet Divanının (ABAD) *Aalborg Portland* kararında bir nevi açıklığa kavuşturulmuştur. Yüksek mahkeme kararında, kendisiyle bilgi paylaşılan tarafın, kamuya açık bir şekilde, paylaşılan bu bilgiye karşı çıktığını açıklamaması veya rekabet otoritelerine durumu bildirmemesi halinde rekabeti kısıtlayıcı anlaşmadan sorumlu tutulacağını ifade etmiştir.⁴²
- (101) Kurulun ve AB'nin ortaya koydukları yaklaşımların, Yatay İşbirliği Anlaşmalarına İlişkin Kılavuza da (Yatay Kılavuz) açık bir şekilde yansıdığı görülmektedir. Yatay Kılavuz'un 46. paragrafında yer verilen “*Örneğin, bir teşebbüsün fiyatlama politikasının rakiplere açıklandığı bir toplantıya yalnızca katılmış olmak bile - fiyatları artırmak üzere bir uzlaşmaya varılmamış olsa dahi - Kanun'un 4. maddesi kapsamına girebilecektir. Bir teşebbüse, rakibi tarafından herhangi bir şekilde rekabete duyarlı bir bilgi gönderildiğinde, ilgili teşebbüs böyle bir bilgiyi almak istemediğine dair net bir karşılık vermiyor ise teşebbüsün bu bilgiyi kabul ettiği ve pazardaki davranışlarını buna göre değiştirdiği varsayılacaktır.*” ifadesi ile bu durum özetlenmektedir.
- (102) Taraflar arasındaki uyumlu eylemin rekabeti engelleme, bozma veya kısıtlama amacı veya etkisi olup olmadığının tespiti ise paylaşılan bilginin niteliğinin incelenmesini gerektirmektedir. Bilgi değişimleri rakipler arasında gizli olarak gerçekleştirilmeleri ve rekabet ortamını bozabilecek hassas bilgiler içermeleri halinde rekabet hukuku kapsamında yasaklanabilmektedir. Başta fiyat ve üretim miktarları olmak üzere; incelenen pazarın niteliklerine göre paylaşılması halinde pazarın temel rekabet

³⁷ 11.04.2007 tarihli ve 07-31/325-120 sayılı karar

³⁸ 18.04.2011 tarihli ve 11-24/464-139 sayılı karar

³⁹ Case T-3/89 *Atochem v. Commission*.

⁴⁰ 12.06.2012 tarihli ve 12-32/916-275 sayılı karar

⁴¹ Case T-202/98, para 54.

⁴² Case C-204/00P, para 84.

parametrelerini şeffaflaştıran, teşebbüslerin birbirlerinin hamlelerine ilişkin sahip oldukları belirsizlikleri ortadan kaldıran, maliyet, satış verileri, kapasite kullanım oranları, teklif şartname içerikleri, sözleşme maddeleri ve stok durumları olmak üzere, bunlara benzer niteliklere sahip tüm bilgiler rekabet ortamı açısından üst düzeyde hassas bilgiler olarak kabul edilmektedir. Rekabet üzerinde etki doğurabilecek hassas bilgiler içeren bilgi paylaşımları, teşebbüslerin bireysel olarak belirlemeleri gereken rekabetçi davranışları bakımından pazarı şeffaflaştırmakta ve teşebbüslerin rekabet etmek yerine kendileri için daha avantajlı olan rekabeti kısıtlayıcı koordinasyon doğurucu davranışlarda bulunmalarına yol açmaktadır.

- (103) Rakiplerin gelecekte uygulamayı planladıkları fiyat, üretim ya da satış miktarı gibi rekabete duyarlı bilgileri aralarında değişmesi, genellikle fiyat ya da miktar tespitine yönelik olduğundan normal koşullar altında kartel olarak değerlendirilir⁴³ ve amacı bakımından rekabet ihlali teşkil eder. Zira bu tür bir bilgiyi alan ve pazarda faaliyetlerini sürdüren bir teşebbüsün, pazara ilişkin kararlarını alırken temin ettiği bilgiden faydalandığı ve bu bilgi değişiminin pazarda etki oluşturmamış bile olsa amacı bakımından rekabeti kısıtlayacağı varsayımı kabul edilmiştir⁴⁴.

1.5.2. 4054 sayılı Kanun'un 4. Maddesi Kapsamında Değerlendirme

1.5.2.1. Sıcak Hava Balonu Uçuş Hizmetlerine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

- (104) PAMUKKALE BİRLİK telefon ve e-posta üzerinden alınan rezervasyon taleplerinin ortak bir havuzda toplanması, birlik altında bulunan her balon firmasına kapasitesi ile doğru orantılı olacak şekilde rezervasyonların dağıtılması ve operasyonel maliyetlerin düşürülmesi amacıyla 08.10.2018 tarihinde Sevgi PEKER ÖZTÜRK, Nejat ÖKSÜZ, Muhammet KAPLAN ve Hasan Ali KOBAT ortaklığında kurulmuştur. Aşağıda şirketin kurulduğu dönemdeki hissedarlık yapısına yer verilmektedir.

Tablo-4: PAMUKKALE BİRLİK'in Kurulduğu Tarihteki Hissedarlık Yapısı

Hissedarlar	Hisse Oranları (%)
Sevgi PEKER ÖZTÜRK	45
Nejat ÖKSÜZ	22
Muhammet KAPLAN	18
Hasan Ali KOBAT	15
Toplam	100
Kaynak: 16.10.2018 Tarihli Ticaret Sicili Gazetesi	

- (105) Aşağıda yer verilen şemada görüleceği üzere PAMUKKALE BİRLİK'in kurulduğu tarihte Hasan Ali KOBAT bölgede faaliyet gösteren HIERAPOLIS BALON'un hissedarlarından. Muhammet KAPLAN T4T'nin sahibi ve PAMUKKALE BALON'un %20 hissedarı, Nejat ÖKSÜZ ise LAODIKEIA BALON'un sahibi ve HÜRKUŞ'un %50 hissedarıdır. İlgili dönemde Sevgi PEKER ÖZTÜRK, HERA BALON'un kalite sistem yöneticisi⁴⁵; APHRODISIAS BALON'un da işletme müdürüdür⁴⁶.

⁴³ Yatay Kılavuz, para 57.

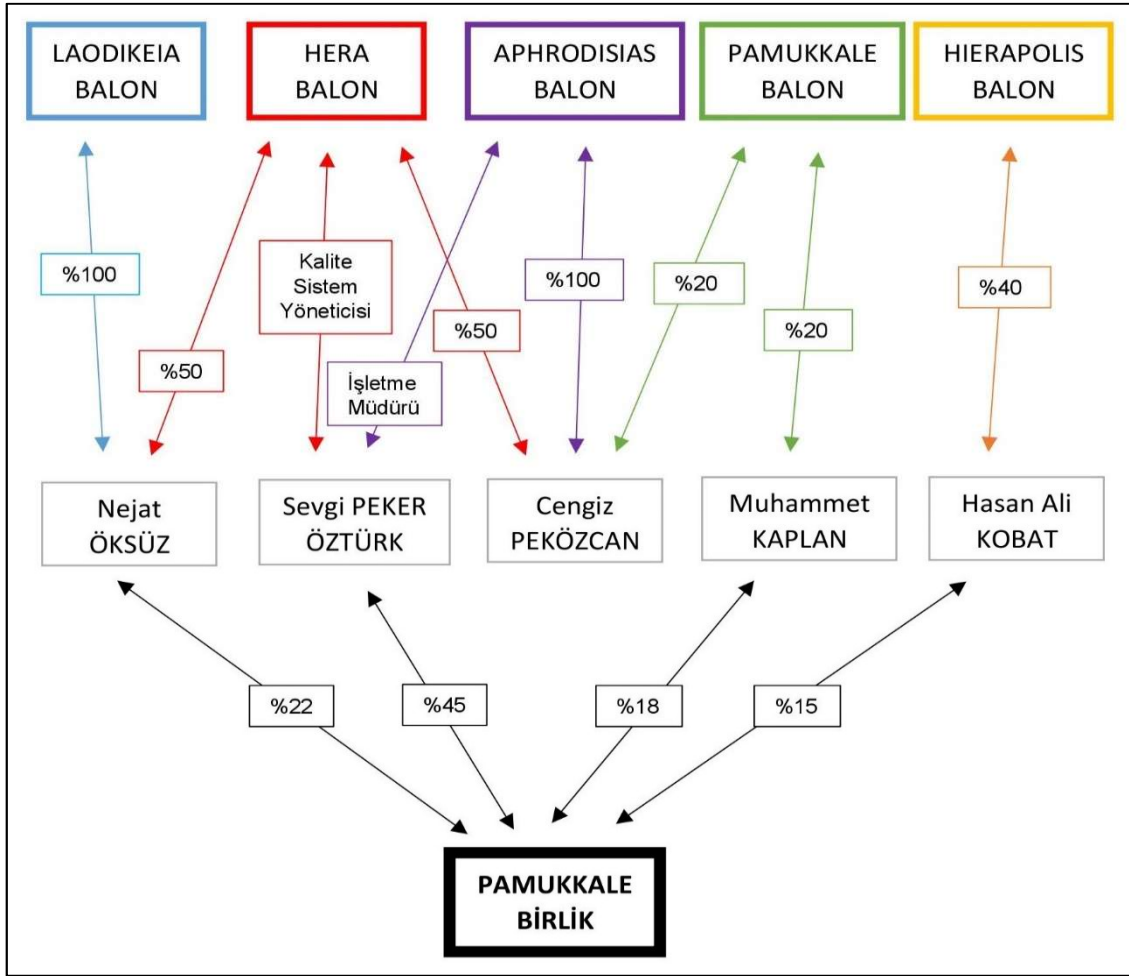
⁴⁴ Case C-286/13P para 127, 04.07.2007 tarih ve 07-56/672-209 sayılı *Emaye Bobin* kararı, 18.04.2011 tarih ve 11-24/464-139 sayılı *Otomotiv Üreticileri ve Distribütörleri* kararı, 2009 tarihli *T-Mobiles Netherlands* kararı (Case C-8/08).

⁴⁵ Sevgi PEKER ÖZTÜRK daha sonra aynı teşebbüse müdür olarak atanmıştır.

⁴⁶ Teşebbüsün kuruluş tarihinde HERA BALON ve APHRODISIAS BALON'un kontrolü LE CO DERİ'dedir. Birliğin kurulmasından 12 gün sonra 19.10.2018 tarihinde APHRODISIAS BALON'un hisselerinin tamamı Nejat ÖKSÜZ'e, HERA BALON'un hisseleri %50'şer olacak şekilde Nejat ÖKSÜZ ve Cengiz PEKÖZCAN'a devredilmiştir.

Şema-1: PAMUKKALE BİRLİK ve Diğer Teşebbüsler Arasındaki Hissedarlık/Yöneticilik İlişkileri

Kaynak: Ticaret Sicili Gazetesi ve Teşebbüsler tarafından gönderilen cevabi yazılar

- (106) Teşebbüsün yönetim yapısı incelendiğinde, şirket genel kurulunda A grubu hissedar olarak Sevgi PEKER ÖZTÜRK'ün 7 oy; B grubu hissedar olarak Nejat ÖKSÜZ, Muhammet KAPLAN ve Hasan Ali KOBAT'ın 1'er oy hakkı bulunmaktadır. Ayrıca, şirket yönetim kurulunun tek üyesi Sevgi PEKER ÖZTÜRK'tür. Dolayısıyla teşebbüs Sevgi PEKER ÖZTÜRK'ün kontrolündedir.
- (107) Sonraki dönemde 12.12.2018 tarihinde akdedilen yazılı temlik sözleşmesi ile Muhammet KAPLAN ve Hasan Ali KOBAT hisselerini Sevgi PEKER ÖZTÜRK'e devretmiştir⁴⁷. İlgili devir işleminden sonra, Sevgi PEKER ÖZTÜRK teşebbüsün kontrolünü elinde bulundurmaya devam etmiştir. Teşebbüsün mevcut hissedarlık yapısına aşağıda yer verilmektedir.

Tablo-5: PAMUKKALE BİRLİK'in Güncel Hissedarlık Yapısı

Hissedarlar	Hisse Oranları (%)
Sevgi PEKER ÖZTÜRK	78
Nejat ÖKSÜZ	22
Toplam	100

Kaynak: Teşebbüsler tarafından gönderilen cevabi yazılar

⁴⁷ Devir işlemi teşebbüse ait Ticaret Sicili Gazetesi'nde yayımlanmamış olup devir işlemlerini gösterir belge soruşturma sürecinde taraflardan edinilmiştir.

- (108) Teşebbüslerden edinilen bilgilere göre, ağırlıklı olarak telefon ve e-posta vasıtasıyla alınan rezervasyonlar PAMUKKALE BİRLİK çatısı altında ortak bir havuzda toplanmakta ve bu işlem için herhangi bir yazılım kullanılmamaktadır. Birlik bünyesinde yer alan her bir balon şirketinin kapasitesiyle doğru orantılı olacak şekilde, gelen rezervasyonlar balon şirketlerine dağıtılmaktadır. Bu kapsamda balonların bakım onarım süreleri de dikkate alınmaktadır. Örnek olarak birlikteki üç şirketin sırasıyla 50, 30 ve 20 kişilik uçuş kapasitesinin bulunması ve birliğe toplam 100 rezervasyon yapılması durumunda şirketlere sırayla 50, 30 ve 20 kişilik rezervasyon dağıtılacaktır.
- (109) Bununla birlikte, soruşturma süreci devam ederken PAMUKKALE BİRLİK tarafından rekabetçi endişelerin giderilmesi maksadıyla 21.01.2020 itibarıyla faaliyetlerini durdurduğu bildirilmiştir.
- (110) Yerinde incelemelerde elde edilen belgelerin değerlendirilmesine geçmeden önce PAMUKKALE BALON ve HIERAPOLIS BALON arasındaki ilişkiye değinilmesinde yarar görülmektedir. (.....). Dolayısıyla, somut olay çerçevesinde yapılacak analizlerde PAMUKKALE BALON ve HIERAPOLIS BALON'un ayrı iki teşebbüs olarak değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.
- (111) Dosyadaki bulguların değerlendirilmesine geçildiğinde, ilk bulgu olan Bulgu-1'de⁴⁸ HERA BALON ve APHRODISIAS BALON yetkilisi (.....)'ün 27.09.2018 tarihli ajanda notları yer almaktadır. Bu notlarda "Pamukkale Birlik" başlığı altında, kendi işletmesindeki balon işletmeleri ile bölgedeki diğer balon işletmeleri LAODIKEIA BALON, PAMUKKALE BALON ve HIERAPOLIS BALON'un Ekim ve Kasım aylarına ilişkin balon kapasite bilgilerine ait oransal hesaplamaların yer aldığı görülmektedir. Kasım ayı itibarıyla bir şirketin kurulacağı, kurulacak şirket bünyesinde operasyonel giderlerin ortak karşılanacağı, müşterilere sabit rakam verileceği, beş teşebbüsün bir elemanı ile kurulacak şirkete teknik destek verileceği, aylık olarak değerlendirme toplantısının yapılacağı ifade edilmiştir.
- (112) Ek olarak notlarda balon fiyatının tespit edildiği de görülmektedir. İlgili notta kapı satış fiyatı 120/130 Euro, yerli için 500TL, acente 300TL ifadeleri yer almaktadır. Aynı belgede, balon fiyatlarının müşteri/acente özelinde farklı şekilde tespit edildiği de görülmektedir. Ekim ayında tüm acenteler için 70 Euro / 85 ABD Doları olarak tespit edilmiş olan fiyatların Akben Turizm Seyahat ve Ticaret A.Ş. (ITIR)⁴⁹ ve Flex Turizm Ticaret ve Seyahat A.Ş. (FLEX)⁵⁰ için 70 ABD Doları olarak belirlendiği görülmektedir. Ayrıca, belgede Kasım ayı itibarıyla acente fiyatının 85 Euro / 100 ABD Dolarına yükseltileceği yazmaktadır.
- (113) Anılan ajanda notunda yer alan hususlar, hemen bir sonraki gün (28.09.2018) HERA BALON ve APHRODISIAS BALON yetkilisi (.....) tarafından, beş sıcak hava balonu işletmelerinin hissedarlarına ve yetkililerine "27092018 Toplantı Tutanağı – Balon Birliği" başlıklı Word dokümanı ile gönderilmiştir. Bulgu-2'de yer alan belgedeki içerikler ajanda notuyla örtüşmektedir. Anılan belgede toplantı yeri, tarihi ve katılanları açıkça yazmaktadır. Buna göre 27.09.2018 tarihinde LAODIKEIA BALON ofisinde yapılan toplantıya bölgedeki beş balon işletmecisinin hissedarları ve yöneticileri katılmıştır. Toplantı tutanağında;

⁴⁸ Gerek Bulgu-1 gerek Bulgu-2'de sıcak hava balonu hizmetlerinin yanında yamaç paraşütü hizmetleri için de notlar bulunmaktadır. Bu bölümde sadece sıcak hava balonu hizmetlerine yönelik olanlarına yer verilmiştir.

⁴⁹ DORAK HOLDİNG'e ait bir seyahat acentesidir.

⁵⁰ Seyahat acenteliği alanında faaliyet göstermektedir. Teşebbüs %50 Erdal FIRAT, %50 Dilhas Turizm A.Ş. ortaklığından teşekkül etmektedir.

- Toplantıya katılan tüm firmaların ortak hareket etme ve rezervasyon/tahsilat organizasyonunu merkezileştirme kararı aldığı,
- Merkez ofis olarak HERA BALON ve APHRODISIAS BALON ofisinin seçildiği,
- 01.10.2018 tarihi itibarıyla tüm balon ve paraşüt organizasyonlarının merkez ofise yönlendirileceği, LAODIKEIA, PAMUKKALE ve HIERAPOLIS'in rezervasyon/operasyon çalışanlarının merkez ofiste çalışmaya başlayacağı,
- En kısa sürede ortak bir firma kurulacağı,
- Rezervasyonların tüm firmalara belirttikleri kapasite oranında dağıtılacağı,
- Aylık olarak değerlendirme toplantıları yapılacağı ve bu toplantılara her firmadan en az bir kişinin iştirak edeceği

belirtilmektedir. Hemen arkasından beş teşebbüsün Ekim ve Kasım ayları için kapasite dağılımı yapılmaktadır. Bunun yanında, Bulgu-1'e paralel şekilde balon fiyatının acenteler için 85 Euro / 100 ABD Doları olarak güncelleneceği yazmaktadır.

- (114) Bulgu-2'de yer alan toplantı tutanağında herhangi bir imza bulunmamakla birlikte, tutanak beş teşebbüsle de e-posta yoluyla paylaşılmış ve herhangi bir teşebbüsten itiraz edildiğine dair bir belge sunulamamıştır. Keza teşebbüslerin yazılı savunmalarında da toplantının gerçekleştiğine ve içeriğine dair bir itiraz bulunmamaktadır. Bu çerçevede, Bulgu-1 ve Bulgu-2'den teşebbüslerin fiyat belirlemek ve rezervasyon/tahsilat yönetimi açısından ortak bir şekilde hareket etmek üzere toplantı yaptığı ve mutabık kaldıkları açıkça anlaşılmaktadır.
- (115) Mevzu bahis toplantının hemen sonrasındaki tarihlerde elde edilen belgeler ve gözlemlenen gelişmeler de bu hususu teyit eder niteliktedir. Nitekim toplantıda kurulacağı öngörülen ortak şirket, toplantının 11 gün sonrası olan 08.10.2018 tarihinde beş balon işletmecisinin birer yetkilisini içeren bir hissedarlık yapısıyla "PAMUKKALE BİRLİK" adı altında kurulmuştur⁵¹. Ayrıca, gerek Ticaret Sicili Gazetelerinde yer alan bilgiler gerek yapılan yerinde incelemeler neticesinde PAMUKKALE BİRLİK'in merkezinin toplantı tutanağına paralel şekilde HERA BALON ve APHRODISIAS BALON ofisiyle aynı olduğu görülmüştür.
- (116) Keza teşebbüslerin iç yazışması niteliğindeki Bulgu-21, Bulgu-22 ve Bulgu-23 anlaşmada yer alan fiyatların uygulamaya yansımaları bakımından önem arz etmektedir. PAMUKKALE BALON'un iç yazışması niteliğindeki belgede 02.11.2018 tarihinde acente fiyatları 85 Euro/100 ABD Doları olarak belirtilmektedir. LAODIKEIA BALON'dan elde edilen belgede HONES unvanlı acenteye farklı balon işletmeleri tarafından verilen uçuş fiyatları bilgisi yer almaktadır. Belgeye göre LAODIKEIA BALON 2018 yılı Ekim ayında HONES'a kişi başına ortalama 84,6 Euro, PAMUKKALE BALON 85,07 Euro, HIERAPOLIS BALON ve HERA BALON 85,01 Euro fiyat vermiştir. Aynı belgeden ayrıca APHRODISIAS BALON'un aynı acenteye 2018 yılı Kasım ayında 100,01 Euro fiyat verdiği bilgisi yer almaktadır. Söz konusu fiyatların anlaşma metninde yer alan fiyatlarla uyumlu olduğu görülmektedir.
- (117) 27.09.2018 tarihinde gerçekleştirilen toplantıya yakın 07.10.2018 tarihli, PAMUKKALE BALON operasyon sorumlusu tarafından HERA BALON ve APHRODISIAS BALON

---

⁵¹ Daha önce de ifade edildiği üzere PAMUKKALE BİRLİK, HERA BALON ve APHRODISIAS BALON yetkilisi Sevgi PEKER ÖZTÜRK'ün %45, LAODIKEIA BALON yetkilisi Nejat ÖKSÜZ'ün %22, PAMUKKALE BALON yetkilisi Muhammet KAPLAN'ın %18 ve HIERAPOLIS BALON'un yetkilisi Hasan Ali KOBAT'ın %15 pay sahipliğinde kurulmuştur.

işletme müdürüne gönderilen Bulgu-3'te, "Pamukkale Balon Birliği Operasyon" başlığı altında Kasım ayına ilişkin günlük uçuş bilgileri bulunmaktadır. Söz konusu dosyada "Uçacak Firma" başlıklı sütunlarda "HIERAPOLIS, LEODIKYA, PAMUKKALE, HERA, ELIS, AFRO" isimleri ile her bir balon işletmesinin günlük uçuşlarına ilişkin yolcu sayısı, görevli personel ve rehber gibi bilgiler yer almaktadır. Yine PAMUKKALE BALON operasyon sorumlusu tarafından aynı adreslere gönderilen bir başka e-postada Aralık ayı için aynı içerikteki bilgiler paylaşılmaktadır. PAMUKKALE BALON'dan elde edilen bir başka belge olan 30.10.2018 tarihli Bulgu-4'te de PAMUKKALE BALON, LAODIKEIA BALON, HIERAPOLIS BALON ve HERA BALON'un Ekim ayında uçurduğu yolcu sayısı ve kapasite bilgileri yer almaktadır. Benzer nitelikte bir belge, yapılan yerinde incelemelerde PAMUKKALE BİRLİK rezervasyon sorumlusunun bilgisayarından da edinilmiştir. 02.11.2018 tarihli Bulgu-5'te "Pamukkale Birlik.xlsx" adlı excel dosyasında teşebbüslerin PAMUKKALE BALON, HIERAPOLIS BALON, LAODIKEIA BALON ve HERA BALON'un 2018 yılı Ekim ayı yolcu sayıları yer almaktadır. HERA BALON ve APHRODISIAS BALON'da yapılan yerinde incelemelerde elde edilen ve tarih bilgisi bulunmayan Bulgu-6'da beş balon işletmesinin Ekim ve Kasım aylarına ilişkin kapasite dağılımları yer almaktadır. Yine aynı teşebbüslerde yapılan yerinde incelemelerde elde edilen Bulgu-8'de de adı geçen beş balon işletmecisinin 2018 yılının Ekim, Kasım, Aralık aylarına ait yolcu sayısı ve dağılımlarına yer verilmektedir. Anılan belgelerin, mezkûr beş teşebbüsün, 27.09.2018 tarihli toplantının hemen sonrasındaki dönemde birbirlerinin uçuş sayılarından ve kapasite oranlarından haberdar olduklarını ve birbirlerini takip ettiklerini açık şekilde gösterir nitelikte olduğu değerlendirilmektedir.

- (118) Yukarıda bahsi geçen beş teşebbüs arasında gerçekleştiği değerlendirilen uzlaşuya dair dikkat çeken bir başka bulgu 01.02.2019 tarihli Bulgu-11'dir. LAODIKIEA BALON'un iç yazışması olan e-postanın ekinde yer alan excel dosyasında, beş teşebbüsün 2018 yılı Ekim-Aralık aylarında gerçekleşen uçuş sayıları, toplam kar/zarar verileri, beş teşebbüse ait kâr dağılımları ve PAMUKKALE BİRLİK'e ait maliyet, gelir ve giderlere ilişkin tablolar yer almaktadır. Bir başka deyişle, beş teşebbüs oluşturulan birlik çerçevesinde birbirlerinin uçuş sayılarını takip etmiş, bu doğrultuda elde edilen kâr paylarını hesaplamıştır. Dolayısıyla, teşebbüslerin hassas ticari bilgilerini birbirleriyle paylaştığı anlaşılmaktadır. Benzer şekilde, Bulgu-12 ve Bulgu-18'de yer alan ve 2018 yılının Ekim-Aralık aylarına ait bilgiler içeren excel dosyasında da beş teşebbüsün çeşitli tarihlerdeki uçuş bilgileri bulunmaktadır. Yukarıdaki tüm bulgular birlikte değerlendirildiğinde beş teşebbüs arasında 27.09.2018 tarihinde fiyat tespiti ve müşteri paylaşımına yönelik gerçekleşen anlaşmanın 2018 yılı Ekim-Aralık ayları arasında aktif şekilde uygulanmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır.
- (119) Öte yandan, Bulgu-7 ve Bulgu-9 birlikte ele alındığında, beş teşebbüs arasında başka toplantıların da yapıldığı ve aralarında bazı anlaşmazlıkların doğduğu izlenimi oluşmaktadır. HERA BALON ve APHRODISIAS BALON'da yapılan yerinde incelemede elde edilen ve işletme müdürünün notlarını içeren belgede⁵², bir şirketin⁵³ pilotu olmaması nedeniyle diğer teşebbüslerin Kasım ayı oranlarını değiştirmek istediği, HIERAPOLIS'in hissedarı (.....)'in yeni kurulan teşebbüs yüzünden daha az yolcu uçurduğunu iddia ettiği yazmaktadır. 10.12.2018 tarihli Bulgu-9 göz önünde bulundurulduğunda, anlaşmazlığın HIERAPOLIS BALON ve PAMUKKALE BALON'dan kaynaklandığı söylenebilecektir. Zira ilgili belgede, PAMUKKALE BİRLİK

⁵² Belgede tarih bilgisi bulunmamakta ancak belgenin değiştirilme tarihinin 07.11.2018 olduğu görülmektedir.

⁵³ İsmi geçmemektedir.

içerisinde HIERAPOLIS BALON temsilcisi (.....) ve PAMUKKALE BALON temsilcisi (.....)'ın hisselerinin HERA BALON ve APHRODISIAS BALON yetkilisi (.....) tarafından devralınmasına ilişkin sözleşme hazırlandığı görülmektedir.

- (120) Savunmalarında, HIERAPOLIS BALON PAMUKKALE BİRLİK'te iki ay kaldığını; PAMUKKALE BALON ise 2018 yılı Kasım ayı sonunda PAMUKKALE BİRLİK'ten ayrıldığını belirtmiştir. PAMUKKALE BİRLİK de söz konusu iki teşebbüsün temsilcisinin 2018 yılının Aralık ayı civarında hissedarlığını sonlandırdığı bilgisini vermiştir. BİRLİK, talep edilen bilgi üzerine 12.12.2018 tarihinde imzalanan bir hisse devir sözleşmesi sunmuştur. İlgili sözleşme çerçevesinde, HIERAPOLIS BALON temsilcisi (.....) ve PAMUKKALE BALON temsilcisi (.....)'ın PAMUKKALE BİRLİK'teki hisseleri, Bulgu-9'a paralel şekilde HERA BALON ve APHRODISIAS BALON yetkilisi (.....) tarafından devralınmıştır. Dolayısıyla PAMUKKALE ve HIERAPOLIS BALON'un 12.12.2018 tarihi itibarıyla PAMUKKALE BİRLİK'ten ayrıldığı görülmektedir. Mevzu bahis işlemler sonrasında, PAMUKKALE BİRLİK'in hissedarlık yapısı, HERA BALON ve APHRODISIAS BALON yetkilisi Sevgi PEKER ÖZTÜRK'ün %78, LAODIKIEA BALON sahibi ve HERA BALON'un %50 ortağı Nejat ÖKSÜZ'ün %22 oranında pay sahipliği şeklinde değişmiştir.
- (121) Bu durum, dosya kapsamında elde edilen diğer bulgularla örtüşmektedir. Bulgu-12'nin 2019 yılını içeren verilerinde, HERA BALON, APHRODISIAS BALON ve LAODIKEIA BALON'un uçuş bilgileri bulunurken PAMUKKALE BALON ve HIERAPOLIS BALON'a dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Keza 2019 yılının Şubat ve Nisan aylarına ait Bulgu-14, Bulgu-15, Bulgu-17 ve Bulgu-18'de de 2019 yılı sonrası dönem için HERA BALON, APHRODISIAS BALON ve LAODEIKIA BALON'un uçuş bilgileri yer almaktadır; ilgili belgelerde PAMUKKALE ve HIERAPOLIS BALON'a ait herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır.
- (122) Dosya kapsamındaki somut belgeler ışığında, PAMUKKALE BALON ve HIERAPOLIS BALON'un 12.12.2018 tarihinde gerçekleşen hisse devirleri sonrası birlikten çıktığı, buna karşın HERA BALON, APHRODISIAS BALON ve LAODIKEIA BALON'un sıcak hava balonu hizmetleri bakımından PAMUKKALE BİRLİK çatısı altında ortak hareket etmeye devam ettiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, soruşturma sürecinde, PAMUKKALE BİRLİK, HERA BALON ve APHRODISIAS BALON'u temsilen gönderilen yazıda PAMUKKALE BİRLİK'in faaliyetlerinin 21.01.2020 tarihi itibarıyla durdurulduğu bildirilmiştir.
- (123) Yerinde incelemelere ilişkin değerlendirilmesi gereken bir diğer husus, Bulgu-16, Bulgu-17 ve Bulgu-18'dir. Anılan belgelerden 21.5.2018 tarihli Bulgu-16'da LAODIKEIA BALON'un, 2018-5-34 sayılı soruşturma kapsamında ele alınan ortak satış ve rezervasyon platformu CO-DMC'ye girebilmek için kullanıcı adı ve şifre aldığı görülmektedir. İlgili e-postanın tarihinin PAMUKKALE BİRLİK'in kurulmasından önce olduğuna dikkat çekilmelidir. Bununla birlikte, Bulgu-17 ve Bulgu-18'de soruşturmaya taraf teşebbüslerin uçuş verileri CO-DMC/LE-CO Deri logo antetli kağıtlara ve/veya excel dosyalarına işlenmiştir.
- (124) Teşebbüsler tarafından bu konuya ilişkin olarak PAMUKKALE BİRLİK çalışanlarının eski DORAK HOLDİNG çalışanı olmaları ve daha önce Kapadokya bölgesinde bulunmuş olmaları nedeniyle alışkanlıkla CO-DMC ve/veya LE-CO DERİ logolu kâğıtları sehven kullandığı ve CO-DMC ile herhangi bir bağlantılarının olmadığı ifade edilmiştir. Bulgu-17 ve Bulgu-18'in elde edildiği HERA BALON ve APHRODISIAS BALON yetkilisi (.....) gerçekten de CO-DMC'nin kurulması sürecinde DORAK HOLDİNG çalışanıdır. Öte yandan, Kapadokya bölgesindeki sıcak hava balonu

faaliyetlerine ilişkin 2018-5-34 sayılı soruşturma kapsamında elde edilen CO-DMC veri tabanında, işbu soruşturmaya taraf olan teşebbüslerin herhangi birinin kaydının bulunmadığı görülmüştür. Dolayısıyla, Bulgu-16'daki yazışmanın PAMUKKALE BİRLİK'in kurulmasından önce gerçekleşmesi, teşebbüslerin savunmaları ve daha önemlisi CO-DMC veri tabanında teşebbüslere ait herhangi bir kaydın bulunmaması dikkate alındığında, soruşturmaya taraf teşebbüsler ile CO-DMC arasında bir bağlantı kurmak mümkün olmamıştır.

- (125) Tüm bu hususlara ek olarak Bulgu-10 ile Bulgu-19'un, soruşturma sürecinde ortaya çıkan bilgiler çerçevesinde soruşturma konusuyla doğrudan bağlantılı olmadığı değerlendirilmiştir. Şöyle ki, 10.01.2019 tarihli Bulgu-10 ilk başta, bir balon bakım merkezinin bir balon işletmecisine ait bakiyesini diğer teşebbüslere duyurması nedeniyle PAMUKKALE BALON, HIERAPOLIS BALON ve LAODIKEIA BALON arasında bilgi değişimi içeren bir bulgu olabileceği şüphesi oluşmuştur. Oysa soruşturma sürecinde 10.01.2019 tarihinde HIERAPOLIS BALON'un balonlarını resmi olarak işletenin PAMUKKALE BALON olduğu, LAODIKEIA BALON yetkilisi (.....)'ün anılan yazışmada KAPADOKYA BAKIM MERKEZİ'nin tek ortağı sıfatıyla yer aldığı, dolayısıyla rakip bir balon işletmesi yerine balon bakım merkezini temsil ettiği anlaşılmıştır. Bu nedenlerle, Bulgu-10'un somut olay kapsamında değerlendirilmemesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.
- (126) İç yazışma niteliğindeki Bulgu-19'da, HERA BALON muhasebe hesabından şirket iç denetim hesabına gönderilen iletide DORAK HOLDİNG acentelerinin sıcak hava balonu uçuş bilgileri yer almaktadır. E-postanın bilgi bölümünde DORAK HOLDİNG çalışanlarının yer aldığı iletinin ekindeki excel tablolarında DORAK HOLDİNG'e ait acenteler dışında herhangi bir acente veya bölgedeki herhangi bir sıcak hava balonuna ilişkin bilgi yer almamaktadır. Dolayısıyla, anılan belgedeki bilgilerin taraflar arasında alıcı/müşteri ilişkisini içeren olağan bir ticari yazışma olduğu ve sonuç olarak Bulgu-19'un da somut olayla bağlantılı bir belge olmadığı değerlendirilmektedir.
- (127) Yukarıda ayrıntılı şekilde değerlendirilen yerinde inceleme belgelerinden anlaşılacağı üzere, özellikle Bulgu-1 ve Bulgu-2'nin doğrudan soruşturma tarafı teşebbüsler arasında gerçekleştirilmiş olan toplantıya ve bu toplantıda alınan kararlara ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu iki bulgu soruşturmaya taraf teşebbüslerin sıcak hava balonu hizmetlerinin tek bir kanaldan ortak olarak satılmasına ve fiyatının belirlenmesine yönelik kararları içermekte olup doğrudan teşebbüslerin ortak bir amaç ve sonuca yönelik niyetlerinin örtüştüğünü açıkça göstermektedir.
- (128) 27.09.2018 tarihinde gerçekleşen toplantının hemen sonrasındaki döneme dair elde edilen bulgular ve yaşanan gelişmeler de tarafların tek bir kanaldan satma ve fiyat belirleme yönünde oluşan iradelerinin uyuştüğünü açıkça göstermektedir. Toplantı tutanağında kurulması öngörülen şirket anılan toplantıdan 11 gün sonrasında⁵⁴ "PAMUKKALE BİRLİK" adı altında, toplantıya katılan beş sıcak hava balonu teşebbüsünün birer yetkilisinin hissedarlığında kurulmuştur. PAMUKKALE BİRLİK'in merkezi de toplantı tutanağında belirlendiği şekilde HERA BALON ve APHRODISIAS BALON'un ofisiyle aynı yerde bulunmaktadır. Bununla birlikte, Bulgu-21, Bulgu-22, Bulgu-23'te yer alan teşebbüslerin iç yazışmalarında, üzerinde uzlaşılan fiyatın uygulanmaya çalışıldığı görülmektedir.
- (129) Ceza Yönetmeliğinde kartel "*Fiyat tespiti, müşterilerin, sağlayıcıların, bölgelerin ya da ticaret kanallarının paylaşılması, arz miktarının kısıtlanması veya kotalar konması,*

⁵⁴ 08.10.2018 tarihinde.

ihalelerde danışıklı hareket konularında, rakipler arasında gerçekleşen, rekabeti sınırlayıcı anlaşma ve/veya uyumlu eylemler” olarak tanımlanmıştır. Buna göre fiyat tespiti vb. konularda rakipler arasında gerçekleşen anlaşmalar kartel olarak tanımlanmaktadır. HERA, APHRODISIAS, LAODIKEIA, PAMUKKALE ve HIERAPOLIS BALON temsilcilerinin 27.09.2018 tarihinde katıldığı toplantıda açık şekilde balon fiyatı tespit edilmiş ve ortak satış yapılacağı ve müşterilerin teşebbüs kapasitelerine göre dağıtılacağı kararlaştırılmıştır. Yatay Kılavuz’da da ortak satış anlaşmalarının fiyat tespiti, arz kısıtı, pazar ve müşteri paylaşımına yol açabildiği ve genellikle rakiplerin fiyatlandırma politikalarını koordine etmeyi amaçladığı belirtilmektedir. Kılavuz’da somut olaydaki gibi, herhangi bir yatırıma sahip olmayıp sadece bir satış biriminden ibaret olan bir ortak satış anlaşmasının⁵⁵ gizli kartel olma ihtimaline dikkat çekilmektedir. Somut olayda, 2018 yılı Ekim-Aralık aylarını içeren dönemde, teşebbüsler birlik aracılığıyla satışlarını gerçekleştirmiş olup tüketicilerin alternatif fiyatlara ulaşma imkânı kalmamıştır. Bu nedenle, ihlalin gerçekleştiği tarihte sınırlı kapasitesi ve faaliyeti olan THK BALON hariç bölgedeki tüm balon işletmelerini kapsayan ortak satış anlaşmasının kartel olarak değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

- (130) Bulgu-3, Bulgu-4, Bulgu-5, Bulgu-6, Bulgu-8, Bulgu-11, Bulgu-12⁵⁶ ve Bulgu-18⁵⁷ çerçevesinde, 2018 yılının Ekim, Kasım ve Aralık aylarına ilişkin olarak PAMUKKALE BİRLİK çatısı altındaki beş teşebbüsün yolcu sayılarının takip edildiği, kapasitelerine göre dağılımlarının ve kâr/zarar hesaplamalarının yapıldığı anlaşılmaktadır. Oluşturulan yapının bir sonucu olarak teşebbüsler rekabete hassas ticari verilerini birbiriyle paylaşmakta ve takip etmektedir. Tarafların, üzerinde uzlaşılan kurallara uyup uymadığının takibini sağlayarak kartelin işleyişini kolaylaştıran bilgi değişimleri de kartelin bir parçası olarak ele alınmıştır.
- (131) Yukarıda yer verilen açıklamalar çerçevesinde, HERA BALON, APHRODISIAS BALON, LAODIKEIA BALON, PAMUKKALE BALON ve HIERAPOLIS BALON’un PAMUKKALE BİRLİK çatısı altında bir araya gelerek sıcak hava balonu uçuş hizmetleri pazarında fiyat tespitine ve müşteri paylaşımına yönelik bir kartel oluşturdukları böylelikle 4054 sayılı Kanun’un 4. maddesini ihlal ettikleri, bu ihlalin amaç bakımından rekabet ihlali niteliğinde olduğu sonucuna varılmıştır.
- (132) Bununla birlikte, dosya mevcudu bilgilerden PAMUKKALE BALON ve HIERAPOLIS BALON’un 12.12.2018 tarihinde birlikten çıktıkları anlaşılmaktadır. Bu tarihten sonraki dönemde söz konusu iki teşebbüsün ihlale devam ettiğine yönelik herhangi bir bulgu bulunmamaktadır. Öte yandan, 2019 yılının Şubat ve Nisan aylarına ait Bulgu-14, Bulgu-15, Bulgu-17 ve Bulgu-18’den ise HERA BALON, APHRODISIAS BALON ve LAODIKEIA BALON’un sıcak hava balonu hizmetleri bakımından PAMUKKALE BİRLİK çatısı altında ortak hareket ettiği, dolayısıyla da ihlale devam ettiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte; PAMUKKALE BİRLİK, HERA BALON ve APHRODISIAS BALON’u temsilen gönderilen yazıda PAMUKKALE BİRLİK’in faaliyetlerinin 21.01.2020 tarihi itibarıyla durdurulduğu belirtilmiştir.

1.5.2.2. Yamaç Paraşütü Uçuş Hizmetlerine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

- (133) Özellikle Bulgu-1 ve Bulgu-2 olmak üzere, dosya kapsamında elde edilen çeşitli bulgulardan, PAMUKKALE BİRLİK bünyesinde kurulan ortak satış ve rezervasyon sisteminin bölgede gerçekleştirilen sıcak hava balonu uçuşlarının yanı sıra bölgedeki

⁵⁵ Ortak satış anlaşmaları ticarileştirme anlaşmaları altında yer almaktadır.

⁵⁶ 2018 yılı Ekim-Aralık verileri kapsayan kısmı dikkate alınmıştır.

⁵⁷ 2018 yılı Ekim-Aralık verileri kapsayan kısmı dikkate alınmıştır.

bazı sıcak hava balonu işletmeleri ile ilişkili olan ve yamaç paraşütü alanında faaliyet gösterdiği düşünülen bazı teşebbüslerin paraşüt faaliyetlerini de kapsadığı şüphesi oluşmuştur.

- (134) Bulgu-2'nin tarihi olan 27.09.2018 tarihi itibarıyla soruşturmaya taraf teşebbüslerden yalnızca LAODİKİEA BALON ve PAMUKKALE BALON'un yamaç paraşütü faaliyeti ile ilişkili bulunmaktadır. Zira LAODİKİEA BALON'un sahibi Nejat ÖKSÜZ ilgili dönemde HÜRKUŞ⁵⁸'ta %50 hissedar, PAMUKKALE BALON'un %20 hissedarı Muhammet KAPLAN ilgili dönemde T4T'nin sahibidir. Ayrıca PAMUKKALE BALON'un %20'şer hissedarları İsmail GÜMÜŞ ve Bülent GÜRHAN T4T'nin çalışanlarıdır. Bulgu-2'de yer alan diğer sıcak hava balonu işletmecilerinin yamaç paraşütü faaliyetleri ile herhangi bir ilişkisi bulunmamaktadır.
- (135) Dolayısıyla PAMUKKALE BİRLİK çatısı altında bir araya geldiklerinden şüphe edilen ve ilgili dönemde yamaç paraşütü faaliyetinde bulunduğu düşünülen iki teşebbüs vardır ki bunlar HÜRKUŞ ve T4T'dir. Bu teşebbüslerden HÜRKUŞ'un ilgili dönemde yamaç paraşütü faaliyetlerinin bulunduğu sabit olmakla birlikte T4T'nin durumunun ayrıca değerlendirilmesi gerekmektedir.
- (136) T4T 12.12.2012 tarihinde seyahat acenteliği, taşımacılık, araç kiralama ve yamaç paraşütü gibi alanlarda faaliyet göstermek amacıyla kurulmuş olmakla birlikte teşebbüste yapılan yerinde inceleme esnasında teşebbüs yetkilisi (.....) tarafından "... Paraşüt uçuşları gerçekleştirmek için 01.01.2019 tarihinde Pamukkale Kaymakamlığından Sportif Faaliyet belgemizi aldık. Belgeyi daha sonra 19.07.2019 tarihinde iptal ettirdik. Yaklaşık 6 ay faaliyet gösterdik. PAMUKKALE BİRLİK oluşumu ile ilişkilerimizin olduğu dönemde paraşüt uçuş ruhsatımız bulunmuyordu. Dolayısıyla PAMUKKALE BİRLİK ile paraşüt konusunda herhangi bir ilişkimiz olmamıştır." ifadelerine yer verilmiştir. İlave, teşebbüsün 01.09.2018-01.12.2019 tarih aralığında gerçekleştirdiği paraşüt uçuşlarına ilişkin gelir bilgilerinin ve uçurulan yolcu sayısının talep edildiği yazıya cevaben gönderdiği belgede; T4T'nin paraşüt uçuşları gerçekleştirmek için 01.01.2019 tarihinde Pamukkale Kaymakamlığından izin belgesi aldığı, ancak uçuş ekibini kuramamasından ötürü söz konusu belgeyi 19.07.2019 tarihinde iptal ettirdiği, paraşüt ekibini oluşturamamasından ötürü faaliyet göstermediği ifade edilmiştir.
- (137) Konuyla ilgili olarak değinilmesi gereken iki belge Bulgu-20 ve Bulgu-13'tür. Bulgu-20'de yer alan "Pamukkale Paraşüt Birliği Rezervasyon Listesi" başlıklı tablolarda 01.11.2018, 11.11.2018 ve 12.11.2018 tarihli yamaç paraşütü uçuşlarına ilişkin rezervasyon bilgileri bulunmaktadır. Bilgiler arasında hangi acentenin kaç kişilik rezervasyon talebinde bulunduğu, rezervasyon için iletişim bilgileri ve yolcunun alış yeri, alış saati vb. bilgiler yer almaktadır. Bulgu-13 ise 24.02.2019 tarihli bir e-posta olup ekinde yer alan excel dosyalarında, Pamukkale Paraşüt Birliği başlıklı tablolar altında paraşüt uçuşu gerçekleştiren kişi sayısı, bu uçuşlardan elde edilen gelirler ve giderler gibi çeşitli bilgiler yer almaktadır. Bulgu-13'ün 24.12.2018 tarihli uçuşlara ilişkin bilgileri içermesi ve T4T sahibi Muhammet KAPLAN'ın 12.12.2018 tarihinde PAMUKKALE BİRLİK'teki hisselerini devretmesinden ötürü ilgili excel dosyasının HÜRKUŞ'un gerçekleştirdiği paraşüt uçuşlarına ilişkin bilgilerin yanı sıra T4T'nin paraşüt uçuşlarına ilişkin bilgileri de içerdiği ileri sürülememektedir. Diğer yandan Bulgu-20 Kasım 2018 tarihli uçuşlara ilişkin bilgiler içermekle birlikte, gerek T4T'nin PAMUKKALE BİRLİK döneminde yamaç paraşütü uçuşu gerçekleştirmediğini belirtmesi gerek belgede uçuşu hangi teşebbüslerin gerçekleştirdiğine dair bir bilginin

⁵⁸ 07.11.2019 tarihinde teşebbüslerin ortak hissedarı ve yöneticisi kalmamıştır.

yer almaması ilgili belgenin T4T'ye ait uçuş bilgilerini içerip içermediği sorusunu gündeme getirmiştir. Bu çerçevede, PAMUKKALE BİRLİK'ten ilgili belgelerin açıklanması talep edilmiş, ayrıca T4T'nin belirtilen tarihte uçuş yapıp yapmadığının netleştirilebilmesi açısından SHGM Uçuş Operasyon Daire Başkanı (.....) ile de telefon görüşmesi yapılmıştır.

- (138) PAMUKKALE BİRLİK tarafından gönderilen cevapta; rehberler aracılığıyla PAMUKKALE BİRLİK'e yoğun şekilde paraşüt uçuşu talebi geldiği, bu rezervasyon taleplerinin de müşterilere kolaylık sağlamak açısından PAMUKKALE BİRLİK ortaklarından Nejat ÖKSÜZ tarafından kurulan HÜRKUŞ'a yönlendirildiği, bu nedenle HÜRKUŞ'un belgelerinin bir dönem PAMUKKALE BİRLİK'te bulunabildiği, dolayısıyla ilgili belgelerin HÜRKUŞ'un uçuş kasa bilgisinden ibaret olduğu belirtilmiştir. SHGM ile yapılan görüşmede de Pamukkale bölgesinde uçuş koordinasyon merkezi kurulmasına yönelik çalışmaların devam ettiği ve hangi teşebbüsün ne kadar yolcu uçurduğuna dair kayıtların henüz tutulmadığı bilgisi edinilmiştir.
- (139) Yukarıda yer verilen bilgi ve belgeler çerçevesinde, ruhsatının bulunup bulunmadığı tartışması bir yana T4T'nin incelenen dönemde yamaç paraşütü uçuş hizmetleri pazarında gerek PAMUKKALE BİRLİK'ten bağımsız olarak gerekse PAMUKKALE BİRLİK çatısı altında herhangi bir faaliyette bulunduğu ileri sürülememektedir. Bu nedenle (.....), (.....) ve (.....)'in Bulgu-2'de geçen toplantıya hem PAMUKKALE BALON'u hem de T4T'yi temsilen katıldıkları ve PAMUKKALE BİRLİK'in yamaç paraşütü faaliyetleri bakımından HÜRKUŞ ile T4T'yi bir araya getiren bir çatı şirket olduğu sonucuna varılamamaktadır. Bulgularda geçen ifadeler sadece tek bir teşebbüsün yamaç paraşütü faaliyetlerine ilişkin olduğundan yamaç paraşütü uçuş hizmetleri pazarı bakımından 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında bir ihlalden bahsedilememektedir.

1.5.3. 4054 sayılı Kanun'un 5. Maddesi Kapsamında Değerlendirme

- (140) Yukarıda sunulan bilgi, belge ve değerlendirmeler çerçevesinde, HERA BALON, APHRODISIAS BALON, LAODIKEIA BALON, PAMUKKALE BALON ve HIERAPOLIS BALON'un PAMUKKALE BİRLİK çatısı altında bir araya gelerek sıcak hava balonu uçuş hizmetleri pazarında birlikte fiyat tespiti ve müşteri paylaşımı yoluyla 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesine aykırı davrandıkları sonucuna varılmıştır. Rakipler arasında yapılan fiyat tespitine ve pazar paylaşımına yönelik bu anlaşma doğası gereği rekabeti kısıtlama amacı taşımaktadır. 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi ile yasaklanan rekabeti kısıtlayıcı anlaşmalar belirli şartların sağlanması durumunda anılan Kanun'un 5. maddesi ile bu yasaklamadan muaf tutulmaktadır.
- (141) Kanun belli tip veya türdeki rekabeti kısıtlayıcı anlaşmaları 5. madde koruması dışında bırakan bir düzenleme ihtiva etmemektedir. Teorik olarak 5. maddede yer alan koşulları sağlayan her türlü rekabeti kısıtlayıcı anlaşma ve hüküm muafiyet korumasından faydalanabilir. Fakat gerek hukuken gerek iktisadi olarak doğası gereği rekabeti aşırı ölçüde sınırladıkları ve rekabet üzerindeki olumsuz etkilerini bertaraf edecek nitelikte ekonomik faydalar yaratabilme ihtimallerin oldukça düşük olduğu varsayılan anlaşmaların muafiyet koşullarını sağlama ihtimalinin düşük olduğu kabul edilmektedir.
- (142) Rakipler arasında fiyat tespiti, arz miktarının kısıtlanması, pazar paylaşımı, müşteri veya bölgelerin bölüşümü, ihalelerde danışıklı hareket edilmesi veya bunların bileşimine yönelik yapılan anlaşma ve/veya uyumlu eylemler kartel olarak nitelendirilmektedir. Karteller rekabeti sınırlamakla birlikte telafi niteliğinde herhangi bir somut fayda ortaya çıkarmamaktadırlar. Aksine fiyatların rekabetçi seviyenin üzerine

çıkmasına yol açtıklarından tüketicilere ve topluma zarar vermektedirler. Fiyat artışı neticesinde tüketiciler hizmeti ya hiç satın alamamakta ya da aynı mal veya hizmeti daha yüksek bir fiyattan satın almaktadırlar. Bu şekilde tüketici refahında ve dolayısıyla toplumsal refahta bir azalma gerçekleşirken sadece kartel üyelerinin refahında bir artış olmaktadır.

- (143) Bu çerçevede, HERA BALON, APHRODISIAS BALON, LAODIKEIA BALON, PAMUKKALE BALON, HIERAPOLIS BALON ve PAMUKKALE BİRLİK'in fiyat tespiti ve müşteri paylaşımına yönelik rekabete aykırı davranışları, hizmetin sunumuna ilişkin yeni gelişme veya iyileşme sağlamamaktadır. Tüketici seçeneklerinde bir azalma meydana gelmesi ve fiyatların yükselmesi nedeniyle bu anlaşmadan tüketicinin de yarar sağlaması söz konusu değildir. Ortaya çıkan fayda tamamen kartel üyeleri lehine etki doğurmaktadır. Dolayısıyla dosya konusu anlaşmaya 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesi çerçevesinde muafiyet tanınmasının mümkün olmadığı sonucuna varılmaktadır.

I.5.4. HERA BALON, APHRODISIAS BALON ve LAODIKEIA BALON Arasındaki Hissedarlık İlişkilerine Yönelik Değerlendirme

- (144) Soruşturma sürecinde soruşturmanın esas konusunu oluşturan PAMUKKALE BİRLİK'in soruşturma kapsamındaki rekabetçi endişelerin giderilmesi maksadıyla faaliyetlerini 21.01.2020 tarihinde durdurduğu belirtilmiştir. Öte yandan PAMUKKALE BALON ve HIERAPOLIS BALON'un PAMUKKALE BİRLİK'ten ayrılması sonrasında birlik çatısı altında faaliyetlerini belirli bir süre daha devam ettiren HERA BALON, APHRODISIAS BALON ve LAODIKEIA BALON arasındaki hissedarlık ilişkileri, PAMUKKALE BİRLİK'in faaliyetlerinin durdurulmasının pazardaki rekabetçi yapının sağlanması noktasında yeterli olup olmadığı sorusunu akla getirmektedir.
- (145) Daha önce belirtildiği üzere APHRODISIAS BALON %100 Cengiz PEKÖZCAN'ın, LAODIKEIA BALON %100 Nejat ÖKSÜZ'ün kontrolünde bulunmaktadır. HERA BALON'un hissedarlık yapısı ise %50 Cengiz PEKÖZCAN, %50 Nejat ÖKSÜZ şeklindedir.
- (146) HERA BALON'un 17.09.2014 tarihli Ticaret Sicili Gazetesindeki ana sözleşmesi incelendiğinde, herhangi bir hissedara stratejik kararlar üzerinde belirleyici etki yaratabilecek haklar özgülenmediği ve ana sözleşmede yer almayan hususlar hakkında Türk Ticaret Kanunu hükümleri uygulanacağı görülmektedir. Devam eden süreçteki Ticaret Sicili Gazetesi üzerinde yapılan incelemelerde de şirketin kontrol yapısına ilişkin herhangi bir hüküm bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu yönüyle HERA BALON'un Cengiz PEKÖZCAN ve Nejat ÖKSÜZ'ün ortak kontrolünde olduğu değerlendirilmektedir⁵⁹.
- (147) Şirket ana sözleşmesinin 9. maddesinden şirketin temsil ve ilzaminin genel kurulun atadığı müdür tarafından yerine getirileceği anlaşılmaktadır. 31.07.2018 tarihli Ticaret Sicili Gazetesine göre 17.07.2018 tarihli ve 2018/01 nolu Ortaklar Kurulu İç Yönergesi ile şirketin temsil ve ilzamina ilişkin imza yetkilileri A Grubu İmza Yetkilileri, B Grubu İmza Yetkilileri ve C Grubu İmza Yetkilileri olarak üçe ayrılmıştır. Bu çerçevede, 31.07.2018 tarihli Ticaret Sicili Gazetesinde 31.12.2019'a kadar Cengiz PEKÖZCAN'ın A Grubu imza yetkisiyle temsil ve ilzam etmekle yetkilendirildiği görülmektedir. Mevcut durumu gösteren 03.01.2019 tarihli Ticaret Sicili Gazetesine göre 10.12.2018 tarihli Genel Kurul toplantısında şirkete üç müdür atanmıştır. Cihan CAN 31.12.2020 tarihine kadar A Grubu yetkili Müdür, Nejat ÖKSÜZ ve Sevgi PEKER ÖZTÜRK aksi karar

⁵⁹ 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 589., 620. ve 621. maddeleri

alınincaya kadar şirketi müştereken temsile yetkili müdür olarak tayin edilmiştir. Dolayısıyla HERA BALON mevcut durumda Nejat ÖKSÜZ ve Cengiz PEKÖZCAN'ın ortak kontrolünde olup şirket Cihan CAN, Nejat ÖKSÜZ ve Sevgi PEKER ÖZTÜRK tarafından temsil edilmektedir.

- (148) Ticaret Sicili Gazetesi üzerinde yapılan incelemelerde Cengiz PEKÖZCAN'ın 17.10.2021 tarihine kadar APHRODISIAS BALON'un şirket müdürü olarak⁶⁰, Nejat ÖKSÜZ'ün ise aksi karar alınincaya kadar LAODIKEIA BALON'un müdürü olarak seçildiği anlaşılmaktadır⁶¹.
- (149) Yukarıda yer verilen bilgiler çerçevesinde HERA BALON'un ana teşebbüsleri ile aynı pazarda faaliyet gösteren ve ana şirketlerle ortak yöneticilere/yetkililere sahip bir ortak girişim olduğu anlaşılmaktadır. Zira ana şirketlerden LAODIKEIA BALON'un %100 hissedarı ve müdürü olan Nejat ÖKSÜZ aynı zamanda HERA BALON'da müdür olarak tayin edilmiştir. Bunun yanı sıra yerinde incelemelerde Sevgi PEKER ÖZTÜRK'ün hem HERA BALON'un müdürü hem de APHRODIAS BALON'un işletme Müdürü olarak görev yaptığı ve gerek yerinde incelemelerde gerek HERA BALON ve APHRODISIAS BALON'un Ticaret Sicili Gazetesinde her iki teşebbüsün aynı adreste faaliyetlerini sürdürdüğü görülmüştür⁶². İlave olarak soruşturma sürecinde HERA BALON, APHRODISIAS BALON ve LAODIKEIA BALON'dan son bir yıl içinde çalışan personel listesi talep edilmiş olup aynı personelin farklı zaman dilimlerinde adı geçen şirketlerde görev yaptığı tespit edilmiştir⁶³.
- (150) HERA BALON'un hâlihazırdaki yapısı ve faaliyetleri ile pazarda iki rakip teşebbüs olarak faaliyet göstermesi beklenen LAODIKEIA BALON ve APHRODISIAS BALON arasında koordinasyon doğurucu bir etkiye sahip olacağı değerlendirilmektedir. Nitekim LAODIKEIA BALON tarafından gönderilen cevabi yazıda da bu hususu teyit eder nitelikte *"Bölgede ticari havacılık faaliyetinde bulunan firmalardan THK Gökçen Havacılık Balon Şirketi haricindeki (Kamu Yararına Çalışan Dernek statüsünde olması sebebiyle) diğer şirket sahiplerinin (Pamukkale Balon, Hierapolis Balon, Hera Balon, Aphrodisias Balon, Laodikeia Balon) birbiriyle ortaklıklarının da olması birlikte hareket etmeyi kaçınılmaz kıldığından ortak görüş birliği çatısı altında balon uçuşları zorunlu giderlerinin (ofis kira, personel, mazot, elektrik, su, ssk vb) minimize edilebilmesi başta olmak üzere; adı geçen şirketlere gelen müşteri uçuş taleplerinin tamamının karşılanabilmesi için her şirketin mevcut balon kapasiteleri oranında tek bir havuzda toplayarak operasyon faaliyetlerinin profesyonel bir şekilde yürütülebilmesi, müşteri memnuniyetinin sağlanabilmesi, herhangi bir karışıklık ve olumsuzluğa sebebiyet verilmemesi amacıyla "Pamukkale Birlik Turizm ve Tic.A.Ş." kurulmuştur."* ifadelerine yer verilmiş ve böylelikle söz konusu hissedarlık yapılarının PAMUKKALE BİRLİK'in oluşturulmasında bir etken olduğu dile getirilmiştir.
- (151) Kurulun 10.02.2000 tarihli ve 00-6/61-28 sayılı kararında da *"Ortak girişimlerin rekabet üzerindeki etkilerini belirleyen bir başka kriter de ortak girişimi oluşturan kurucu teşebbüslerin faaliyetlerine devam edip etmedikleridir. Genel kabul görmüş yaklaşıma göre, iki ya da daha fazla ana teşebbüsün ortak girişim ile aynı coğrafi pazar ve ürün pazarında faaliyetlerini sürdürüyor olmaları, rekabetçi davranışlar üzerinde işbirliği olasılığının çok güçlü olması sonucunu doğurmaktadır."* ifadeleri ile bu minvaldeki bir

⁶⁰ 30.10.2018 tarihli Ticaret Sicili Gazetesi

⁶¹ 21.09.2016 tarihli Ticaret Sicili Gazetesi

⁶² HERA BALON'un 03.01.2019 tarihli, APHRODISIAS BALON'un 07.06.2019 tarihli Ticaret Sicili Gazeteleri

⁶³ Örneğin balon pilotu olarak görev yapan altı kişi ((.....)); yer ekibi olarak görev yapan üç kişi ((.....))

ilişkinin yaratabileceği koordinasyon etkisine vurgu yapılmıştır. Ana şirketlerin ortak girişim ile aynı pazarda faaliyet göstermesinin bu yönde bir etkiye sahip olmasının başında tarafların bu yapı neticesinde hem ortak oldukları birim aracılığı ile fiyatlama yapacak olması hem de aynı pazarda kendi fiyatlarını belirleyecek olması gelmektedir. Yer verilen bilgiler ışığında, HERA BALON'un 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi çerçevesinde rekabeti kısıtlayıcı etkilere yol açabilecek nitelikte olduğu değerlendirilmektedir. Bu nedenle, HERA BALON'un, tam işlevsel bir ortak girişim olup olmamasından bağımsız olarak, APHRODISIAS BALON ve LAODIKEIA BALON arasındaki bir işbirliği anlaşması olarak 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında olduğu sonucuna varılmaktadır.

- (152) Diğer yandan 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesi kapsamında rekabeti kısıtlayıcı anlaşmalar belirli şartların sağlanması halinde yine Kanun'un 4. maddesinde yer alan yasaklamadan muaf tutulabilmektedir. Bu çerçevede, APHRODISIAS BALON ve LAODIKEIA BALON arasındaki bir işbirliği anlaşması olarak HERA BALON'un 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesinde yer alan koşulları sağlayıp sağlamadığının değerlendirilmesi gerekmektedir.
- (153) 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (a) bendinde yer alan ilk şart malların üretim veya dağıtım ile hizmetlerin sunulmasında yeni gelişme ve iyileşmelerin ya da ekonomik veya teknik gelişmenin sağlanmasıdır. Bu şartın yerine getirilmesi için anlaşmanın rekabet üzerindeki olumsuz etkisini bertaraf edebilecek düzeyde, malların üretim veya dağıtım ile hizmetlerin sunulmasında yeni gelişme ve iyileşmelerin ya da ekonomik veya teknik gelişmenin sağlanması şeklinde ortaya çıkacak bir kazanım sunabilmesi gerekmektedir. Üretim veya dağıtım maliyetlerini düşüren, kaliteyi artıran, piyasaya yeni girişleri kolaylaştıran ve yeni üretim tekniklerinin gelişmesine katkıda bulunan anlaşmaların genellikle bu ilk kriteri sağladığı kabul edilmektedir.
- (154) Dosya mevcudu bilgi ve belgelerden; HERA BALON'un kurucu teşebbüsleri APHRODISIAS BALON ve LAODIKEIA BALON gibi sıcak hava balonu pazarında faaliyet gösteren bir teşebbüs olduğu, tüketiciye sunduğu ürünün ana teşebbüslerinin sunduğu üründen herhangi bir şekilde farklılaşmadığı anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra teşebbüsün sıcak hava balonu uçuşu dışında başkaca bir faaliyeti bulunmadığından üretim veya dağıtım maliyetlerinin düşürülmesine yönelik herhangi bir iyileştirme sağlamadığı da değerlendirilmektedir. Pazarda kurucu teşebbüsleri ile aynı kalite, seçenek ve hizmeti sunan ve başkaca bir faaliyeti olmayan bir ortak girişim bulunmasının yeni gelişme ve iyileşmelerin ya da teknik gelişmenin sağlanması amacıyla hizmet etmeyeceği açıktır. Bu nedenle, ilgili koşulun sağlanmadığı kanaatine varılmaktadır.
- (155) Muafiyetin ikinci şartı; anlaşmanın tüketicilere ortaya çıkan objektif faydadan adil bir pay alma imkânı tanınması gereğidir. 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi anlamında rekabeti sınırlayıcı etkileri olan bir anlaşmanın muafiyet alabilmesi için, yukarıda değinilen malların dağıtım veya hizmetlerin sunulmasından elde edilen iyileşmenin tüketiciye yansıtılması ve ortaya çıkan ekonomik fayda ile tüketicinin elde edeceği menfaat arasında makul bir denge olması gerekmektedir. Bu çerçevede; fiyatlar seviyesindeki düşüş, satış sonrası etkin hizmetler, ürün çeşitliliğinin artması, tüketicinin ürüne daha kolay ulaşabilmesi, malın arzında devamlılığın sağlanması gibi koşullar tüketicinin elde edeceği menfaat kapsamında değerlendirilebilmektedir.
- (156) Yukarıda yer verildiği üzere HERA BALON'a ilişkin işbirliği anlaşmasının herhangi bir etkinlik kazanımı sağlamadığı değerlendirilmektedir. İlâveten; HERA BALON sıcak hava balonu pazarında faaliyet göstermekte, ancak teşebbüsün tüketici gözünden

bakıldığında ana teşebbüslerinden kalite, ürün çeşitliliği vs. bakımından farklılaşan herhangi bir ürün sunmadığı anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra HERA BALON'un pazardaki varlığı nedeniyle ortaya çıkabilecek koordinasyon etkisi fiyatların düşmesinden ziyade ana teşebbüslerin hem kendi fiyatlarını hem de ortak girişimin fiyatlarını belirleyecek olmasından ötürü fiyatların artmasına sebep olabilecek niteliktedir. Bu çerçevede, ilgili koşulun sağlanmadığı değerlendirilmektedir.

- (157) Anlaşma, karar veya uyumlu eylem neticesinde ilgili piyasanın önemli bir bölümünde rekabetin ortadan kalkmaması ve (a) ve (b) bentlerinde açıklanan amaçların gerçekleştirilmesi için rekabetin zorunlu olandan fazla kısıtlanmaması 5. madde çerçevesinde muafiyet tanınabilmesi için gerekli olan diğer koşullardır.
- (158) İlgili koşulların değerlendirilmesi bakımından Pamukkale bölgesindeki sıcak hava balonu uçuş hizmetleri pazarının yapısının ve bölgede faaliyet gösteren teşebbüslerin pazar gücünün değerlendirilmesi önem arz etmektedir. Zira tarafların pazar paylarının düşük olması ve pazarda aktif olarak rekabet halinde bulunan birçok teşebbüs bulunması koordinasyonun ortaya çıkma ve sürdürülebilme ihtimalini zorlaştıracaktır. Daha önce yer verildiği üzere 2019 yılının Aralık ayı itibarıyla bölgede APHRODISIAS BALON, HERA BALON, LAODIKEIA BALON, HIERAPOLIS BALON, PAMUKKALE BALON, THK BALON, ARTEMİS BALON ve ZEUS BALON olmak üzere sekiz teşebbüs faaliyet göstermektedir. Teşebbüslerin Aralık 2019 itibarıyla sıcak hava balonu sayısı, kapasitesi ve uçurulan müşteri sayısı baz alınarak hesaplanan pazar payları yukarıda Tablo-3'te bulunmaktadır.
- (159) Tablo-3'te yer alan bilgilerden kurucu teşebbüsler olan APHRODISIAS BALON'un Aralık 2019 itibarıyla balon sayısı ve yolcu kapasitesi bakımından yaklaşık %(. . . . .); yolcu sayısı bakımından yaklaşık %(. . . . .) pazar payına sahip olduğu; LAODIKEIA BALON'un Aralık 2019 itibarıyla balon sayısı bakımından yaklaşık %(. . . . .), balon kapasitesi bakımından yaklaşık %(. . . . .) ve uçurulan müşteri sayısı bakımından yaklaşık %(. . . . .) pazar payına sahip olduğu görülmektedir. Bu çerçevede; APHRODISIAS BALON ve LAODIKEIA BALON'un pazarda balon sayısı bakımından %(. . . . .); balon kapasitesi bakımından %(. . . . .); yolcu sayısı bakımından %(. . . . .) toplam paya sahip olduğu anlaşılmaktadır. HERA BALON'un ise Aralık 2019 itibarıyla balon sayısı bakımından %(. . . . .), balon kapasitesi bakımından %(. . . . .) ve yolcu sayısı bakımından %(. . . . .) pazar payına sahip olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bahse konu üç teşebbüsün pazarın yaklaşık yarısını elinde bulundurduğu sonucuna varılmaktadır. İlave olarak; söz konusu üç teşebbüsten APHRODISIAS BALON'un balon sayısı bakımından en büyük iki teşebbüsten biri olduğu, HERA BALON'un da üçüncü büyük teşebbüs olduğu görülmektedir. Bu çerçevede, anlaşmanın pazarın önemli bir bölümünü kapsadığı ve 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesinin c ve d bentlerinde yer alan koşulların sağlanmadığı kanaatine varılmaktadır.
- (160) Yukarıda yer verilen değerlendirmeler ışığında APHRODISIAS BALON ve LAODIKEIA BALON arasında bir işbirliği anlaşması olarak ele alınan HERA BALON'un 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesinde yer alan koşulları sağlamadığı değerlendirilmektedir.
- (161) Diğer taraftan fiili rekabet bakımından tarafların pazar payları önemli bir gösterge olmakla birlikte tarafların geçmiş pazar davranışları da değerlendirmeye yardımcı olmaktadır. APHRODISIAS BALON, LAODIKEIA BALON ve HERA BALON'un soruşturmanın konusunu oluşturan PAMUKKALE BİRLİK çatısı altında ortak bir satış ve rezervasyon sistemi çerçevesinde tek bir fiyattan sıcak hava balonu satmak suretiyle 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesini ihlal ettiği değerlendirilmektedir. Birliğe ilk etapta dâhil olan PAMUKKALE BALON ve HIERAPOLIS BALON 12.12.2018 tarihinde

birlikten ayrılışlar dahi geriye kalan üç teşebbüs birlik kapsamındaki faaliyetlerine devam etmiş ve PAMUKKALE BİRLİK 21.01.2020 faaliyetlerini sonlandırmıştır. Bu çerçevede, aralarında soruşturmanın konusunu oluşturan şekilde bir koordinasyon gerçekleşen teşebbüslerin bu tipteki bir hissedarlık yapısıyla birbirlerine bağlı olmaları durumunda ilerleyen süreçte rekabetçi davranabileceğini iddia etmek mümkün görünmemektedir. Zira daha önce belirtildiği üzere APHRODISIAS BALON ve LAODIKEIA BALON ortak kontrolünde bulundukları HERA BALON aracılığıyla fiyatlama yapacak olup aynı zamanda pazarda kendileri tarafından uygulanacak fiyatları da belirleyeceklerdir. Ana teşebbüslerden biriyle operasyonel faaliyetlerini aynı adreste yürüten, eş zamanlı olarak ana teşebbüslerle aynı yöneticilere sahip bir ortak girişimin söz konusu üç teşebbüs arasında kaçınılmaz bir koordinasyona neden olacağı değerlendirilmektedir. Bu nedenle rekabet hukuku uygulamalarında, böyle bir yapıya izin verilmesinin rekabetçi açıdan sakıncalı olabileceğinin belirtildiği, dolayısıyla ana şirketlerden sadece birinin ortak girişim ile aynı pazarda faaliyet göstermesine izin verildiği birleşme-devralma örnekleri bulunmaktadır.

- (162) Nitekim bu konuyla ilgili 19.03.1998 tarihli ve 57/424-52 sayılı Metro/Migros kararında; “ ... öte yandan, her iki ana şirketin (Metro AG Migros Türk T.A.Ş.), Şok Ucuzluk Marketleri A.Ş., Real Market A.Ş. ve Metro Grossmarket Bakırköy Alışveriş Hizmetleri Ltd. Şti. üzerinde oluşturacakları 3 ayrı ortak girişimle aynı coğrafi pazarda (il ve ilçe merkezleri) yer almasının, bu ortak girişimi rekabeti sınırlayan, işbirliği doğurucu bir anlaşmaya dönüştüreceği, bu nedenle METRO AG-MIGROS TÜRK T.A.Ş. ortak girişim işlemlerine; 1997/1 sayılı Tebliğ’in 6’ncı maddesinin 3 üncü fıkrası uyarınca, söz konusu ortak girişim anlaşması yürürlükte kaldığı sürece, her iki ana şirketin (Metro-Migros) ortak girişimle beraber aynı coğrafi pazarda doğrudan veya dolaylı ilgili ürün piyasasına girmemesine; diğer bir ifadeyle, Metro AG veya Migros Türk T.A.Ş.’nden ancak yalnızca birinin ortak girişimle Türkiye’deki herhangi bir il veya ilçe merkezindeki ilgili ürün piyasasında faaliyet gösterebilmesi koşuluyla izin verilmesine; bu koşula uygun hareket edilmemesi halinde, aykırılığın gerçekleştiği tarihten itibaren söz konusu ortak girişimin 4054 sayılı Kanun’un 4’üncü maddesi kapsamında rekabeti sınırlayan bir anlaşma sayılacağı ve re’sen ön araştırma ve/veya soruşturma açılacağına bildirilmesine” karar verilmiştir.
- (163) Yukarıda yer verilen değerlendirmeler çerçevesinde; HERA BALON’un 4054 sayılı Kanun’un 4. maddesi kapsamında olduğu, ilgili anlaşmanın 4054 sayılı Kanun’un 5. maddesinde yer alan koşulları sağlamaması nedeniyle bireysel muafiyet de alamayacağı, bu nedenle HERA BALON’un mevcut hissedarlık yapısının sonlandırılması gerektiği sonucuna varılmaktadır.

I.5.5. Savunmalar ve Değerlendirilmesi

I.5.5.1. HERA BALON, APHRODISIAS BALON ve PAMUKKALE BİRLİK Tarafından Yapılan Savunmalar

- Pamukkale bölgesinde traverten gezileri başta olmak üzere pek çok aktivite yapıldığı, sıcak hava balonu ve yamaç paraşütü aktivitelerinin bölgeyi ziyaret eden yerli ve yabancı turistlerin çok azı tarafından tercih edildiği, dolayısıyla bölgeyi ziyaret eden yerli ve yabancı turistler açısından sıcak hava balonu ve yamaç paraşütü aktivitelerinin olmazsa olmaz nitelikte olmadığı, bölgede sıcak hava balonu, yamaç paraşütü, “trekking” ve bisiklet turları gibi çeşitli aktiviteler yapılmakla birlikte bölgeyi ziyaret eden yerli ve yabancı turistlerin asıl amacının travertenleri görmek olduğu, bölgedeki aktiviteler arasında ciddi bir talep elastikliği bulunduğu, hangi aktivitenin ne zaman popüler hale geleceğinin önceden

kestirilemediği için bu aktiviteler arasında ani talep geçişlerinin/değişmelerinin yaşanabildiği, dolayısıyla Pamukkale bölgesinde ilgili ürün pazarının “sıcak hava balonu uçuşu hizmeti pazarı” yerine bölgedeki diğer turistik aktiviteleri de içerecek şekilde daha geniş tanımlanması gerektiği,

- Sıcak hava balonu uçuşlarının Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde gerçekleştirilen bir aktivite olduğu, gün geçtikçe uçuş yapılan bölge sayısının arttığı, uçuşların en yoğun olarak yapıldığı Kapadokya bölgesinde uçuş yapamayan yabancı turistlerin Pamukkale bölgesine yönlendirildiği, dolayısıyla sıcak hava balonu uçuşu yapılan bölgelerin birbirine ikame olduğu sonucuna varılabileceği, bu nedenle ilgili coğrafi pazarın “Pamukkale Bölgesi” yerine sıcak hava balonu uçuşları yapılan diğer bölgeleri de kapsayacak şekilde daha geniş tanımlanması gerektiği savunması.

(164) Dosya kapsamında incelenen eylemler teşebbüslerin Pamukkale bölgesindeki sıcak hava balonu ve yamaç paraşütü uçuşu faaliyetlerine ilişkindir. Tarafların dile getirdiği diğer turistik aktivitelerin gerek fiyat düzeyleri gerek tüketim amaçlarındaki farklılıkları göz önünde bulundurulduğunda ve aralarında arz ikamesi bulunmadığı dikkate alındığında turistik aktivitelerin birbirine ikame olduğunu kabul etmek mümkün görünmemektedir. Ayrıca farklı bölgelerde uçuşlar mümkün olsa da bölgeler arası mesafe, turistik nitelikler, coğrafi özellikler gibi unsurlar nedeniyle coğrafi pazar Pamukkale bölgesi olarak tanımlanmıştır. Bu çerçevede, tarafların ilgili ürün pazarı ve ilgili coğrafi pazarın daha geniş tanımlanması yönündeki görüşlerine katılmak mümkün olmamıştır. Kaldı ki dosya konusu eylemlerin 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesini ihlal ettiği değerlendirildiğinden alternatif tüm pazar tanımlarının ulaşılan sonuca herhangi bir etkisi olmayacaktır.

- Sıcak hava balonu işletmelerinin gerek faaliyetlere başlamak ve devam ettirebilmek gerek uçuş gerçekleştirebilmek için SHGM düzenlemelerine ve sıkı denetimine tabii olduğu, pazarda fiyatların ve arz miktarının neredeyse tümüyle talebe ve SHGM düzenlemelerine bağlı olduğu, dolayısıyla böyle bir pazar yapısında rakipler arasında bir fiyat anlaşmasının sağlanmasının neredeyse imkânsız olduğu,
- İlaveten pazardaki SHGM düzenlemelerinin uçuş güvenliği için belirli kural ve regülasyonlardan ibaret olduğu, bu kuralların pazara giriş engeli veya kapasite kısıtı teşkil etmediği, zira balon almanın maliyeti göz önünde bulundurulduğunda pazara giriş engeli bulunmadığının söylenebileceği, giriş engelleri ve kapasite kısıtının olmadığı bir pazarda da pazar gücü olmayan oyuncuların fiyat tespit etmeye yönelik bir motivasyonlarının olmayacağı,
- Türkiye'de turizm sektörünün siyasi ve toplumsal nedenlere bağlı olarak kırılganlıklar ve değişkenlikler gösteren bir yapıda olduğu, Pamukkale bölgesindeki sıcak hava balonu uçuşlarının yerli ve yabancı turistler tarafından bölgedeki diğer aktivitelere göre daha az tercih edildiği, iktisadi zorlukların yaşandığı sektördeki talebin son dönemlerde yeni yeni artmaya başladığı,
- Yerinde incelemelerde elde edilen kartel iddialarına konu belgelerin değerlendirilmesinde teşebbüslerin amaçlarının yanlış anlaşıldığı, bir kartel tanımı yapılabilmesi için rakipler arasında gerçekleşen, rekabeti sınırlayan bir anlaşma ve/veya uyumlu eylemin varlığının ispat edilmesi gerektiği, taraflar arasında bir anlaşmanın varlığı için tarafların kendilerini bu anlaşmayla bağlı kabul etmeleri ve buna uygun hareket etmeleri gerektiği, uyumlu eylemin varlığından söz edilebilmesi için ise rakipler arası paralel davranışlar, rekabeti kısıtlama amaçlı

iletişime ilişkin güvenilir deliller, paralel davranış ile iletişim arasında illiyet bağı unsurlarının ispat edilmesi gerektiği,

- Soruşturma tarafı teşebbüslerin fiyat tespitinde bulunmak üzere bir kartel oluşturma amacından ziyade bölgedeki sıcak hava balonu faaliyetlerini geliştirme ve yaygınlaştırma amacı ile iktisadi olarak zor dönemlerden geçen sektörde hizmet kalitesini artırmak ve kapasite kullanımını etkinleştirme amacı taşıdığı savunması.

- (165) 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinde belirli bir mal veya hizmet piyasasında doğrudan veya dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran yahut doğurabilecek nitelikte olan teşebbüsler arası anlaşmalar, uyumlu eylemler ve teşebbüs birliklerinin bu tür karar ve eylemleri yasaklanmaktadır. Kanun'un lafzında yer alan "*rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacı taşıyan veya bu etkiyi doğuran*" ifadelerinden rekabeti engelleme amacı taşıyan bir anlaşmanın ihlal teşkil edeceği net bir şekilde anlaşılmaktadır. Dolayısıyla doğası gereği rekabeti ortadan kaldırmayı veya sınırlamayı amaçlayan anlaşmalar kendiliğinden (*per se*) yasaktır ve ihlal teşkil etmektedir. Bu tür anlaşmalar ne ölçüde uygulandıklarından ya da etki doğurduklarından bağımsız olarak rekabet ihlali oluşturmaktadırlar.
- (166) Teşebbüslerin amaçlarının rekabeti kısıtlamak olmadığı savunmasına ilişkin olarak belirtilmesi gereken husus, "amaç" kavramı ile kastedilenin, anlaşmanın taraflarının öznel niyetleri olmadığı, "amaç" kavramının, anlaşmanın uygulanacağı ekonomik ve hukuki koşullar göz önünde bulundurulduğunda ortaya çıkan nesnel amaca tekabül ettiği⁶⁴.
- (167) Amaç bakımından rekabeti kısıtlayan anlaşmalar doğası gereği rekabeti kısıtlayıcı anlaşmalardır. Rakipler arası fiyat tespiti, pazar ve müşteri paylaşımı ve arzın kontrolüne ilişkin anlaşmaların fiyat artışına, arz kısıtlanmasına ve tüketici refahında azalmaya yol açacağı, kısacası rekabetin normal işleyişine kâfi derecede zararlı olduğu kabul edilmektedir. Bu nedenle, bu tür anlaşmaların genel olarak amaç bakımından rekabeti kısıtlayıcı oldukları kabul edilmektedir. Söz konusu varsayımın temeli, bu tür anlaşmaların rekabet kuralları ile ulaşılmaya çalışılan hedefleri tehlikeye attığını ve piyasada olumsuz etkileri olduğunu gösteren deneyimlere dayanmaktadır. Bu doğrultuda, en önemli rekabet ihlallerinin başında gelen kartellerin rekabeti kısıtlayıcı amaç taşıyan anlaşmaların da başında olduğu bir gerçek olup kartellerin tüketici zararına neden olduğu rekabet hukuku deneyimleri ile sabittir⁶⁵.
- (168) Bu kapsamda incelendiğinde, Bulgu-1 olarak yer verilen 27.09.2018 tarihli ajanda notunda, Kasım ayı itibarıyla operasyonel giderlerin ortak karşılanması amacıyla bir şirket kurulacağı, sıcak hava balonu uçuşları için kapı satış fiyatlarının yabancı turistler için 120/130 Euro, yerli turistler için 500 TL, acenteler için 300 TL olarak belirleneceği görülmektedir. Bunun yanı sıra acente satış fiyatlarının Kasım ayı itibarıyla 85 Euro-100 ABD Doları, Ekim ayı için 70 Euro-85 ABD Doları olarak belirleneceği, bu fiyatların ITIR ve FLEX için 70 ABD Doları, T4T için 60 Euro olarak uygulanacağı anlaşılmaktadır. Bulgu-2'de ise katılımcılarının HERA BALON ve APHRODİSİAS BALON adına Ahmet Serdar KÖRÜKÇÜ, Sevgi Peker ÖZTÜRK, Cengiz PEKÖZCAN ve Uğur KURUM; PAMUKKALE BALON adına Muhammet KAPLAN, İsmail GÜMÜŞ ve Bülent GÜRHAN; HİERAPOLİS BALON adına Hasan Ali KOBAT, Emre ÖZTÜRK ve Emrah GÖSTERİŞLİ; LAODİKEİA BALON adına Nejat ÖKSÜZ ve Nevzat KÖSE,

⁶⁴ FRAILE, I., A. KAPOOR ve R. MORALES (2014), "Drug Test: When are Pay-for-delay Agreements Illegal?", Global Competition Litigation Review, No:7(4), s. 218.

⁶⁵ AB Komisyonu, Guidelines on the application of the Article 101(3) of the Treaty para. 21

“Yamaç Paraşütü Uçuşları” adına Hayati KURAL⁶⁶ olduğu görülen 27.09.2018 tarihli “Toplantı Tutanağı” adlı belge yer almaktadır. İlgili belgenin içeriğinde toplantıya katılan tüm rakip firmaların ortak hareket etme ve rezervasyon/tahsilat organizasyonunu merkezileştirme kararı aldığı, HERA BALON ve APHRODISIAS BALON’a ait ofisin merkez ofis olarak seçildiği, 01.10.2018 tarihi itibarıyla tüm sıcak hava balonu uçuşlarının merkez ofise yönlendirileceği, en kısa sürede ortak bir şirketin kurulacağı, rezervasyonların tüm teşebbüslerin belirttikleri kapasiteleri oranında dağıtılacağı, sıcak hava balonu için ajente fiyatlarının 85 Euro-100 ABD Doları olarak güncelleneceğine yönelik ifadeler yer almaktadır. İlgili toplantı tutanağı HERA BALON, APHRODISIAS BALON, LAODIKEIA BALON, PAMUKKALE BALON ve HIERAPOLIS BALON yetkilileri/hissedarları ile e-posta yoluyla paylaşılmış olup herhangi bir teşebbüsün belge içeriğinde yer alanlara karşı çıktığını gösteren bir itiraza rastlanmamıştır. Keza belge içeriğinde yer alan ifadelerle paralel olarak 08.10.2018 tarihinde adı geçen beş balon firması yetkilileri/hissedarlarınca PAMUKKALE BİRLİK kurulmuştur.

- (169) Bulgu-3, 4, 5, 6, 8, 11, 12 ve 18’den de beş teşebbüs arasında 27.09.2018 tarihinde gerçekleşen anlaşmanın PAMUKKALE BİRLİK çatısı altında 2018 yılı Ekim-Aralık ayları arasında aktif şekilde uygulanmaya çalışıldığı anlaşılmakta, teşebbüslerin iç yazışmalarını temsil eden Bulgu-21, Bulgu-22, Bulgu-23’ten üzerinde uzlaşılan fiyatın uygulanmaya çalışıldığı görülmektedir. Buna ilave olarak Bulgu-14, 15, 17 ve 18’den HERA BALON, APHRODISIAS BALON ve LAODIKEIA BALON’un, PAMUKKALE BALON ve HIERAPOLIS BALON’un PAMUKKALE BİRLİK’ten 12.12.2018 tarihinde ayrılması akabinde de PAMUKKALE BİRLİK çatısı altında ortak hareket etmeye devam ettiği anlaşılmaktadır.
- (170) Ceza Yönetmeliği’nde kartel “*Fiyat tespiti, müşterilerin, sağlayıcıların, bölgelerin ya da ticaret kanallarının paylaşılması, arz miktarının kısıtlanması veya kotalar konması, ihalelerde danışıklı hareket konularında, rakipler arasında gerçekleşen, rekabeti sınırlayıcı anlaşma ve/veya uyumlu eylemler*” olarak tanımlanmıştır. Yukarıda yer alan bilgiler çerçevesinde; HERA BALON, APHRODISIAS BALON, LAODIKEIA BALON, PAMUKKALE BALON ve HIERAPOLIS BALON’un sıcak hava balonu hizmetlerinin tek bir kanaldan ortak satılmasına ve fiyatının belirlenmesine yönelik olarak iradelerinin uyduğu ve alınan kararlar ile bir kartel oluşturulduğu açıkça anlaşılmaktadır. Bu çerçevede, tarafların rekabeti kısıtlama amacıyla olmadıkları ve pazarın yapısından ötürü fiyat birlikteliğine gidilemeyeceği yönündeki savunmalarına katılmak mümkün değildir.

-Soruşturma tarafı teşebbüslerin sıcak hava balonu uçuş kapasitelerinin satışı konusunda yapmış olduğu işbirliğinin Yatay İşbirliği Anlaşmaları Hakkında Kılavuz kapsamında bir ticarileştirme anlaşması olarak değerlendirilmesi gerektiği, bu işbirliğinin Pamukkale bölgesinde yeni popüler olan bu aktiviteler açısından maliyet avantajları, öngörülebilirlik, etkin kapasite kullanımı, operasyonel güvenlik gibi çeşitli konularda oldukça büyük etkinlik kazanımları sağladığı, bu kazanımların ise turizm hizmetlerinde iyileştirmelere, müşteri memnuniyetinde artışa ve turistlere sunulan hizmet seçeneklerinde zenginleşmeye olanak tanıdığı, bu işbirliği sayesinde balon işletmelerinin kapasitelerine uygun biçimde rezervasyon dağıtımını yapıldığı, maksimum kapasite ile balon uçuşu sağlanarak uçmak isteyen herkesin uçmasının sağlandığı, böylelikle hem arz hem de talep tarafının dengeli biçimde dağılımının sağlandığı, kapasite dağılımının öngörülebilirliğe olanak tanınması nedeniyle tüketicilerin daha iyi hizmet aldığı, ayrıca teknik aksaklıkların en aza

⁶⁶ İlgili dönemde soruşturma taraflarından HÜRKUŞ’un hissedarıdır.

indirgenerek tüm turizm acentelerine eşit erişim koşulları sunmanın ve balon uçuş rezervasyonlarında şeffaf, güvenilir bir kanal olmanın hedeflendiği, Kapadokya bölgesinde uçuş yapamayan müşterilerin ikame olarak Pamukkale bölgesinde uçuş yapabilmesinin açıklanan etkinlik kazanımlarının işbirliğinin olası rekabeti kısıtlayıcı etkilerini telafi edecek şekilde tüketicilere yansıdığını gösterdiği, ilgili pazarda rekabeti kısıtlayıcı herhangi bir etkinin meydana gelmediği, fiyatlarda yaşanan dalgalanmaların serbest piyasa ekonomisinin doğal sonuçlarından birisi olduğu, talebin yüksek olduğu dönemlerde artan fiyatların özellikle Covid-19 salgının ortaya çıkmasıyla yaşanan talep düşüşü sonucunda azalmasının buna örnek olarak verilebileceği, dolayısıyla bu işbirliği anlaşmasının 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesindeki tüm koşulları sağlaması nedeniyle muafiyetten yararlanması gerektiği savunması.

- (171) 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi teşebbüsler arasındaki rekabeti sınırlayıcı anlaşmaları yasaklamakta, 5. maddesi ise belirli şartların sağlanması halinde bu tür anlaşmaların 4. maddedeki yasaklamadan muaf tutulacağını belirtmektedir.
- (172) Bulgu-1 ve Bulgu-2 göz önünde bulundurulduğunda; soruşturma konusu eylemin gerçekleştiği dönemde Pamukkale bölgesinde THK BALON haricinde faaliyet gösteren tüm sıcak hava balonu işletmecilerinin sıcak hava balonu uçuşlarına ilişkin satış fiyatlarının da belirlendiği ortak bir satış ve pazarlama sistemi kurulmasının amaçlandığı, Bulgu-3, 4, 5, 6, 8, 11, 12 ve 18'den de beş teşebbüs arasında 27.09.2018 tarihinde gerçekleşen anlaşmanın PAMUKKALE BİRLİK çatısı altında 2018 yılı Ekim-Aralık ayları arasında aktif şekilde uygulanmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır.
- (173) Yatay İşbirliği Anlaşmaları Hakkında Kılavuz'da ticarileştirme anlaşmaları altında yer alan ortak satış anlaşmaları için *"Fiyat tespiti, rakipler arasındaki ticarileştirme anlaşmalarından kaynaklanan ciddi rekabet sorunlarından biridir. Ortak satışla sınırlı anlaşmalar, genellikle rakiplerin fiyatlandırma politikalarını koordine etmeyi amaçlamaktadır. Bu tür anlaşmalar, ikame ürünler açısından taraflar arasındaki fiyat rekabetini ortadan kaldıracak gibi, bir sipariş paylaşma sistemi çerçevesinde tarafların sunduğu ürünlerin toplam hacmini de kısıtlayabilir. Dolayısıyla bu tür anlaşmaların rekabeti kısıtlama amacı taşıma ihtimali yüksektir. ....Herhangi bir yatırıma sahip olmayıp, sadece bir satış biriminden ibaret olan bir ortak ticarileştirme anlaşmasının ise gizli kartel olması muhtemeldir ve 5. madde koşullarını karşılama olasılığı düşüktür."* ifadelerine yer verilmektedir. Somut olay açısından bakıldığında, 2018 yılı Ekim-Aralık aylarını içeren dönemde adı geçen beş teşebbüsün birlik aracılığıyla satışlarını gerçekleştirdiği, bu ortak satış sistemiyle müşteri paylaşımı ve fiyat tespiti yapıldığı, böylece tüketicilerin alternatif fiyatlara ulaşma imkânının tamamen ortadan kalktığı, bu çerçevede ortak satış anlaşmasının bir kartel niteliğinde olduğu değerlendirilmektedir.
- (174) Muafiyetin Genel Esaslarına İlişkin Kılavuz'da fiyat tespiti içeren bir anlaşmanın gerek hukuken gerek iktisadi olarak doğası gereği rekabeti aşırı ölçüde sınırladığı ve rekabet üzerindeki olumsuz etkilerini bertaraf edecek nitelikte ekonomik faydalar yaratabilme ihtimallerin oldukça düşük olduğu kabul edilmektedir. Zira fiyatları sabitleyen bir yatay anlaşma çıktı miktarını sınırlamak, kaynakların etkin kullanılmamasına neden olmak ve aynı zamanda ilgili pazarda makul olmayan gerekçelerle fiyatı yükseltmek yoluyla tüketici refahının azalmasına sebep olmaktadır. Yer verildiği üzere bu türden bir davranışın muafiyet alma ihtimali çok düşüktür. 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesi kapsamında yine de bir değerlendirilme yapılacak olursa sıcak hava balonu işletmecisi teşebbüslerin ortak fiyat belirlemelerinin ve pazar paylaşmalarının fiyatların ekonomik

ve rasyonel nedenler dışında yükselmesine yol açacağı, ilgili anlaşmanın tüketiciye hiçbir şekilde yarar sağlamayacağı ve ortaya çıkan rekabeti kısıtlayıcı etkileri bertaraf edebilecek nitelikte bir fayda yaratmayacağı değerlendirilmektedir. Buna ilaveten, soruşturma konusu eylemlerin bölgede sınırlı faaliyeti olan THK BALON haricindeki tüm sıcak hava balonu işletmecilerini kapsadığı da göz önünde bulundurulduğunda ilgili pazarın önemli bir bölümünde rekabetin ortadan kalktığı anlaşılmaktadır.

(175) Soruşturma taraflarının anlaşmanın 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesinden yararlandığına ilişkin bir diğer savunması, pazarda rekabeti kısıtlayıcı bir etkinin meydana gelmediği ve bölgedeki fiyatların arz-talep dengesi doğrultusunda değişiklik gösterdiği yönündedir. Bulgu-21, Bulgu-22, Bulgu-23'ten teşebbüslerin uzlaştığı fiyatları uygulamaya çalıştığı tespit edilmiştir. Öte yandan bölgede kayıt dışılığın bulunduğu şüphesi olduğundan teşebbüslerin fiyat hareketleri üzerinden bir değerlendirme yapılmamıştır. Zira teşebbüsler arasındaki anlaşmanın amaç bakımında rekabet ihlali teşkil ettiği değerlendirilmektedir. Bu nedenle de ihlalin varlığının kabulü, anlaşmanın piyasada etki meydana getirip getirmemesinden bağımsızdır. Nitekim Kurulun *Çimento Üreticileri*⁶⁷, *Sağlık Gereçleri*⁶⁸ ve *Kırıkkale Sürücü Kursları*⁶⁹ kararlarında da söz konusu husus vurgulanmaktadır.

(176) Yukarıda yer verilen değerlendirmeler ışığında, soruşturma tarafları arasındaki anlaşmanın yatay işbirliği anlaşması niteliğinde olduğu ve 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesi çerçevesinde muafiyetten yararlanabileceği yönündeki savunmaya katılmak mümkün olmamıştır.

- HERA BALON'un, APHRODISIAS BALON ve LAODIKEIA BALON arasındaki bir işbirliği anlaşması olarak 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerektiği iddiasının temelsiz olduğu, bu yönde bir iddianın ortaya konulabilmesi için pazarın şartları, ana ortakların konumu gibi unsurlara derinlemesine bakılması ve bu yönde bir inceleme yapılmasının gerektiği, ortak girişimin ana ortaklarıyla aynı pazarda faaliyette bulunması veya yöneticilerinin aynı olmasının böyle bir iddianın ortaya konulabilmesi için yeterli olmadığı, somut olayda bu kriterler gözetilerek bir inceleme yapılmadığı ve ana ortaklar arasında koordinasyon olduğuna işaret eden bir bilgi paylaşımının tespit edilemediği,

- Buna karşın, Kurum ile işbirliği yapma yönünde bir tutumun benimsendiği, bu nedenle HERA BALON'un 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesini ihlal ettiğinin kabulü anlamına gelmemekle birlikte kontrol yapısının rekabetçi endişeleri giderecek şekilde değiştirilmek üzere çalışmaya başlanıldığı, ancak Covid-19 salgını nedeniyle teşebbüslerin hisse devirlerine ve genel kurullarına ilişkin prosedürlerin yerine getirilmesinin son derece zorlaşarak ilgili sürecin gecikmesi ihtimali söz konusu olduğu, bununla birlikte bahsedilen işlemin mümkün olan en kısa sürede tamamlanarak Kuruma ayrıca sunulacağı savunması.

(177) Yukarıda HERA BALON, APHRODISIAS BALON ve LAODIKEIA BALON arasındaki hissedarlık ilişkileri değerlendirilmiştir. 21.01.2020 tarihinde PAMUKKALE BİRLİK'in faaliyetlerine son verilmesi sonrasında HERA BALON'un ana teşebbüsleri ile aynı pazarda faaliyet göstermesi, ana şirketleriyle ortak yöneticilere/yetkililere sahip olması ve ana teşebbüslerinden biriyle operasyonel faaliyetlerini aynı adreste yürütmesinden ötürü söz konusu üç teşebbüs arasında koordinasyon doğurucu bir etkiye sebep olacağı değerlendirilmektedir. HERA BALON'un bu yönde bir etkiye sahip olmasının

⁶⁷ 17.09.2013 tarihli ve 13-54/756-316 sayılı karar

⁶⁸ 07.05.2007 tarihli ve 07-38/410-158 sayılı karar.

⁶⁹ 08.05.2014 tarihli ve 14-17/330-142 sayılı karar.

nedeni APHRODISIAS BALON ve LAODIKEIA BALON'un bu yapı neticesinde hem ortak oldukları birim aracılığı ile fiyatlandırma yapacak olması hem de aynı pazarda kendi fiyatlarını belirleyecek olmasıdır. Nitekim Kurulun 10.02.2000 tarihli ve 00-6/61-28 sayılı kararında yer alan "Ortak girişimlerin rekabet üzerindeki etkilerini belirleyen bir başka kriter de ortak girişimi oluşturan kurucu teşebbüslerin faaliyetlerine devam edip etmedikleridir. Genel kabul görmüş yaklaşıma göre, iki ya da daha fazla ana teşebbüsün ortak girişim ile aynı coğrafi pazar ve ürün pazarında faaliyetlerini sürdürüyor olmaları, rekabetçi davranışlar üzerinde işbirliği olasılığının çok güçlü olması sonucunu doğurmaktadır." ifadeleri ve 19.03.1998 tarihli ve 57/424-52 sayılı Metro/Migros kararında; "... öte yandan, her iki ana şirketin (Metro AG/Migros Türk T.A.Ş.), Şok Ucuzluk Marketleri A.Ş., Real Market A.Ş. ve Metro Grossmarket Bakırköy Alışveriş Hizmetleri Ltd. Şti. üzerinde oluşturacakları 3 ayrı ortak girişimle aynı coğrafi pazarda (il ve ilçe merkezleri) yer almasının, bu ortak girişimi rekabeti sınırlayan, işbirliği doğurucu bir anlaşmaya dönüştüreceği, bu nedenle METRO AG-MİGROS TÜRK T.A.Ş. ortak girişim işlemlerine; 1997/1 sayılı Tebliğ'in 6'ncı maddesinin 3 üncü fıkrası uyarınca, söz konusu ortak girişim anlaşması yürürlükte kaldığı sürece, her iki ana şirketin (Metro-Migros) ortak girişimle beraber aynı coğrafi pazarda doğrudan veya dolaylı ilgili ürün piyasasına girmemesine; diğer bir ifadeyle, Metro AG veya Migros Türk T.A.Ş.'nden ancak yalnızca birinin ortak girişimle Türkiye'deki herhangi bir il veya ilçe merkezindeki ilgili ürün piyasasında faaliyet gösterebilmesi koşuluyla izin verilmesine.." ifadelerinden anlaşıldığı üzere rekabet hukuku uygulamalarında böyle bir yapıya izin verilmesinin rekabetçi açıdan sakıncalı olabileceği belirtilmektedir. Bu çerçevede, tarafların HERA BALON'un 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerektiği iddiasının temelsiz olduğu yönündeki savunmalarına katılmak mümkün değildir.

- (178) Diğer taraftan HERA BALON'un 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında rekabeti kısıtlayıcı etkilere sahip olduğu, ilgili anlaşmanın 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesinde yer alan koşulları sağlamaması nedeniyle bireysel muafiyet alamayacağı ve mevcut hissedarlık yapısının sonlandırılması gerektiği değerlendirilmektedir. Taraflar Kurum ile işbirliği yapma yönünde bir tutum benimseyerek HERA BALON'un kontrol yapısını rekabetçi endişeleri giderecek şekilde değiştirmek üzere çalışmaya başladıklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte bu hisse devirleri henüz gerçekleşmemiştir.

- Herhangi bir ihlalde bulunulmadığı savunması saklı kalmak üzere, Kurul tarafından bir ihlal değerlendirilmesi yapılması durumunda Kurulun benzer dosyalarda ceza vermemesine yönelik içtihatları⁷⁰ ışığında 4054 sayılı Kanun'un 9. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca görüş gönderilmesinin yeterli olacağı savunması.

- (179) Kurulun 4054 sayılı Kanun'un ihlal edilmiş olabileceği şüphesi taşıdığı kimi dosyalarda 4054 sayılı Kanun'un 9. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca görüş göndermeyi tercih ettiği kararları bulunmakla birlikte, bu kararlar soruşturma açılmasına gerek olup olmadığının değerlendirildiği önaraştırma süreçlerinin sonunda, usul ekonomisi kaygıları güdülerek bazı koşulların varlığı halinde alınan kararlardır. Nitelikleri gereği bu kararlarda Kanun'un ihlal edilip edilmediği değil; soruşturma açılmasına gerek olup olmadığı konusunda bir sonuca ulaşılmakta ve Kanun'un 9. maddesinin üçüncü fıkrası çerçevesinde görüş gönderilmiş olması Kanun'un ihlal edildiği anlamına

⁷⁰ 02.12.2010 tarihli ve 10-75/1537-591 sayılı *Okul Üniformaları* kararı, 26.5.2011 tarihli ve 11-32/668-211 sayılı *MTSK* kararı, 26.5.2011 tarihli ve 11-32/664-207 sayılı *Sürücü Kursları* kararı, 15.09.2005 tarihli ve 05-58/858-233 sayılı *PADOK* kararı, 23.10.2008 tarihli ve 08-60/963-381 sayılı *Adana Otobüs* kararı, 10.1.2013 tarihli ve 13-03/18-10 sayılı *Erzurum Sürücü Kursları* kararı, 14.2.2013 tarihli ve 13-10/137-72 sayılı *Merzifon Dershaneler* kararı

gelmemektedir. 4054 sayılı Kanun'un ihlal edilip edilmediğinin tespitine yönelik olarak yürütülen soruşturma sürecinin sonunda ise (taahhüt mekanizmasının kullanılmadığı varsayımı altında) soruşturma konusu uygulamalarla Kanun'un ihlal edilip edilmediğine yönelik nihai bir kararın alınması gerekmekte, dosyanın Kanun'un 9. maddesinin üçüncü fıkrası çerçevesinde görüş gönderilerek kapatılması hukuken doğru bir yaklaşım olmamaktadır. 4054 sayılı Kanun'u ihlal etmiş olduğu tespit edilen teşebbüslere hangi durumlarda idari para cezası uygulanmayabileceği (pişmanlık nedeniyle idari para cezasından tam muafiyet gibi) ise ayrıca düzenlenmiş olup, Kanun'un 9. maddesinin üçüncü fıkrası bu amaçla kullanılabilir bir mekanizma değildir.

- Herhangi bir ihlalde bulunulmadığı savunması saklı kalmak üzere, Kurul tarafından idari para cezası yaptırım uygulanmasına yönelik bir karar alınması durumunda cezanın Kurulun geçmiş kararları⁷¹ doğrultusunda, "kartel" yerine "diğer ihlaller" kategorisinden hesaplanması gerektiği savunması.

- (180) Ceza Yönetmeliği'nde kartel "*Fiyat tespiti, müşterilerin, sağlayıcıların, bölgelerin ya da ticaret kanallarının paylaşılması, arz miktarının kısıtlanması veya kotalar konması, ihalelerde danışıklı hareket konularında, rakipler arasında gerçekleşen, rekabeti sınırlayıcı anlaşma ve/veya uyumlu eylemler*" olarak tanımlanmıştır. Yer verildiği üzere HERA BALON, APHRODISIAS BALON, LAODIKEIA BALON, PAMUKKALE BALON ve HIERAPOLIS BALON'un sıcak hava balonu hizmetlerinin tek bir kanaldan ortak satılmasına ve fiyatının belirlenmesine yönelik iradeleri uyuşmuş ve alınan kararlar ile bir kartel oluşturulmuştur. Bu çerçevede, cezanın "diğer ihlaller" kategorisinden hesaplanması gerektiği yönündeki savunmalarına katılmak mümkün değildir.

I.5.5.2. PAMUKKALE BİRLİK Tarafından Ayrıca Yapılan Savunmalar

- (181) PAMUKKALE BİRLİK tarafından önceki başlık altında yer verilen ve sıcak hava balonu uçuş hizmetlerine yönelik olarak yapılan savunmaların tamamı yamaç paraşütü uçuşları için de aynen yapılmıştır.
- (182) Yukarıda ilgili bölümde açıklandığı üzere dosya kapsamında yamaç paraşütü uçuş hizmetleri pazarına ilişkin bir ihlal tespiti yapılmamıştır.

I.5.5.3. PAMUKKALE BALON Tarafından Yapılan Savunmalar

- 2017 yılında uçuşlara başlandığı, 2017 ve 2018 yıllarında istenilen uçuş sayılarına ulaşamamasından ötürü zarar edildiği, 2018 yılının Eylül ayında bölgedeki balon firmalarının personel ve işletme maliyetlerini düşürmek amacıyla PAMUKKALE BİRLİK'i kurduğu, PAMUKKALE BALON'un da bu birliğe dahil olduğu, ancak üç ay sonra birlikten ayrıldığı, birlikten ayrılmalarının sebeplerinin işletme ve personel maliyetlerinin düşmemesi aksine masrafların artması ve Rekabet Kurumunun Kapadokya Bölgesinde soruşturma yürütmesi olduğu savunması.

- (183) Yukarıda yer verilen bilgi, belge ve açıklamalar çerçevesinde, HERA BALON, APHRODISIAS BALON, LAODIKEIA BALON, PAMUKKALE BALON ve HIERAPOLIS BALON'un sıcak hava balonu hizmetlerinin tek bir kanaldan ortak satılmasına ve fiyatının belirlenmesine yönelik iradelerinin uyuştugu ve alınan kararlar ile bir kartel oluşturulduğu açıkça anlaşılmakta olup adı geçen teşebbüslerin 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesini ihlal ettikleri değerlendirilmektedir. Bu çerçevede, PAMUKKALE BALON'un bölgedeki balon firmalarının personel ve işletme maliyetlerini düşürmek

⁷¹ 17.09.2013 tarih ve 13-54/755-315 sayılı *Erzincan Hazır Beton Üreticileri* kararı, 16.12.2013 tarih ve 13-70/952-403 sayılı *Hyundai bayileri* kararı, 17.9.2013 tarih ve 13-54/756-316 sayılı *Akdeniz ve Göller Bölgesi Çimento Üreticileri* kararı

amacıyla PAMUKKALE BİRLİK'in kurulduğu yönündeki savunmalarına katılmak mümkün değildir.

(184) Ayrıca, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda her tacire ticaretine ait tüm faaliyetlerinde basiretli olma yükümlülüğü getirilmektedir. Dolayısıyla PAMUKKALE BİRLİK'in kurulması sürecinde toplantıya katılan teşebbüs yetkililerinin Kanun'a aykırı herhangi bir hususun olup olmadığı konusunda basiretli davranma yükümlülüğü bulunmaktadır.

(185) Bununla birlikte PAMUKKALE BALON ve HIERAPOLIS BALON'un 12.12.2018 tarihinde gerçekleşen hisse devirleri sonucunda PAMUKKALE BİRLİK'ten ayrıldığı ve PAMUKKALE BİRLİK, HERA BALON, APHRODISIAS BALON ve LAODIKEIA BALON'un aksine ihlale bir yıldan kısa bir süre taraf oldukları değerlendirilmiştir.

- PAMUKKALE BALON'un balon uçuşu sattığı müşterilerinin %95'inin acenteler tarafından yurt dışından getirildiği, bu müşterilerin tur paketi satın almasından dolayı balon uçuş fiyatlarında herhangi bir artışın olmadığı, 2018 yılının Kasım ayında müşteri sayılarında azalma olduğu için fiyatlarını diğer teşebbüslerin uyguladığı fiyatın %25 altına çektikleri savunması.

(186) HERA BALON, APHRODISIAS BALON, LAODIKEIA BALON, PAMUKKALE BALON ve HIERAPOLIS BALON'un sıcak hava balonu hizmetlerinin tek bir kanaldan ortak satılmasına ve fiyatının belirlenmesine yönelik iradelerinin uyuştugu ve alınan kararlar ile bir kartel oluşturdukları böylelikle 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesini ihlal ettikleri yukarıda açıklanmış olup, bu ihlal amaç bakımından rekabet ihlali niteliğindedir. Kurulun *Çimento Üreticileri*⁷², *Sağlık Gereçleri*⁷³ ve *Kırıkkale Sürücü Kursları*⁷⁴ kararlarında da vurgulandığı üzere amaç bakımından rekabeti kısıtlayıcı olan anlaşmaların piyasada herhangi bir etki doğurup doğurmadığı veyahut uygulanıp uygulanmadığının ihlalin varlığı bakımından önemi bulunmamaktadır. Teşebbüslere ait 2017-2019 dönemindeki fiyat hareketlerine "*Bölgedeki Balon İşletmelerinin Fiyat Bilgileri*" başlıklı bölümünde yer verilmiş ancak bölgede kayıt dışılığın bulunduğu izlenimi nedeniyle teşebbüslerin fiyat hareketleri üzerinden bir değerlendirme yapılmamıştır. Teşebbüsün kartele 27.09-12.12.2018 tarihleri arasında taraf olduğu değerlendirilmiştir; ancak teşebbüsün indirim yaptığını iddia ettiği dönem ise yalnızca kartelden ayrıldığı tarihin hemen öncesindeki aydır. Dolayısıyla teşebbüsün fiyat indirimine gittiği yönündeki savunması bir an için kabul edilse dahi, ihlale taraf olduğu diğer aylar açıklanmamaktadır. Ancak bunların da ötesinde, rekabeti amaç bakımından ihlal eden bir anlaşmanın pazarda ne ölçüde uygulandığının ihlalin varlığı bakımından önemi bulunmamaktadır.

I.5.5.4. HIERAPOLIS BALON Tarafından Yapılan Savunmalar

- 350,33 TL üzerinden uçuş gerçekleştirildiğine yönelik bilginin nasıl temin edildiğinin bilinmediği gibi gerçeği de yansıtmadığı, HIERAPOLIS BALON'un bölgede görece en az uçuş sayısına sahip olan teşebbüs olduğu, pazarda güçlü teşebbüslerin uyguladığı fiyatların üzerinde bir fiyattan satış yapmalarının mümkün olmadığı, bu şekilde yüksek fiyattan uçuş gerçekleştirilmiş olsa dahi bu durumun pazardaki rekabeti kanıtlar nitelikte olduğu, bölgede faaliyet gösteren ve Kapadokya bölgesi ile de bağlantısı bulunan teşebbüslerin acenteler üzerinde müşterilerin kendilerine yönlendirilmesi bakımından ciddi baskı yaratarak HIERAPOLIS BALON'u rekabetçi açıdan dezavantajlı duruma düşürdükleri savunması.

⁷² 17.09.2013 tarihli ve 13-54/756-316 sayılı karar

⁷³ 07.05.2007 tarihli ve 07-38/410-158 sayılı karar.

⁷⁴ 08.05.2014 tarihli ve 14-17/330-142 sayılı karar.

- (187) “Bölgedeki Balon İşletmelerinin Fiyat Bilgileri” başlıklı bölüm bizzat soruşturma taraflarından 4054 sayılı Kanun’un 14. maddesi çerçevesinde elde edilen veriler doğrultusunda hazırlanmış olup bilgi talebinde bulunulan teşebbüslerin doğru bilgi vermesi yasal bir yükümlülüktür. Zira teşebbüslerin 4054 sayılı Kanun’un 14. maddesinin uygulanmasında eksik, yanlış ya da yanıltıcı bilgi veya belge vermesi yine Kanun’un 16. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca idari para cezası yaptırımına tabi tutulmaktadır. Bu çerçevede analizler de teşebbüslerin yasal yükümlülükleri çerçevesinde kendilerine yöneltilen sorulara doğru cevaplar verdikleri varsayılarak yapılmıştır. Keza ilgili başlıkta yer alan veriler HIERAPOLIS BALON tarafından gönderilen ve Kurum kayıtlarına 13.01.2020 tarih ve 325 sayı ile intikal eden bilgiler doğrultusunda hazırlanmıştır.
- (188) Buna ilave olarak daha önce de belirtildiği üzere gerek yapılan yerinde incelemeler esnasında edinilen izlenimler gerek aynı sektöre yönelik Kapadokya bölgesinde yürütülen soruşturma neticesinde yapılan tespitler ışığında bölgede kayıt dışılığın bulunduğu izlenimi oluşmuştur. Bu çerçevede, yanıltıcı sonuçlar doğurabilecek olması sebebiyle soruşturma taraflarının fiyatları üzerinden herhangi bir analiz yapılmamış ve bu durumun soruşturma kapsamında ulaşılabilecek sonuca herhangi bir etkisinin olmadığı değerlendirilmiştir.
- Bulgu-2’ye yönelik olarak ilgili dönemde PAMUKKALE BALON bünyesi altında uçuşlarını gerçekleştirdikleri, bu nedenle PAMUKKALE BALON tarafından alınan kararlara uyma yükümlülüklerinin bulunduğu, bölgede faaliyet gösterebilmek adına pazarın gelişimine yönelik alınan her türlü kararı destekledikleri ve paraşüt uçuşu faaliyetinde bulunmadıkları savunması.
- (189) Bulgu-1 ve Bulgu-2’de yer verilen notlarda ve toplantı tutanağında HIERAPOLIS BALON’un ve PAMUKKALE BALON’un isimlerinin devamlı ayrı olarak zikredildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra Bulgu-2’de yer alan toplantı tutanağında HIERAPOLIS BALON adına toplantıya katılan isimler arasında teşebbüsün hissedarları Hasan Ali KOBAT, Emrah GÖSTERİŞLİ ve Emre ÖZTÜRK’ün bulunduğu ve toplantı tutanağının e-posta yoluyla teşebbüsün hissedarları ile paylaşıldığı anlaşılmaktadır. Bu çerçevede, HIERAPOLIS BALON yetkilisinin PAMUKKALE BİRLİK’in kurulması sürecinde pazarda faaliyet gösteren diğer teşebbüsler gibi aktif bir rol aldığı, keza teşebbüsün hissedarı Hasan Ali KOBAT’ın PAMUKKALE BİRLİK’in kuruluş dönemi hissedarları arasında bulunduğu görülmektedir. Ayrıca (.....) kanaati oluşmuştur.
- (190) Buna ilave olarak PAMUKKALE BİRLİK’in kuruluş aşamasına ilişkin Bulgu-7’de yer alan “(.....) Bey toplantıda kabul ettiği 2 konuyu sanki hiç hatırlamıyormuş gibi davranıyor”, “65 \$/pax □ Ödemeyi almayı reddetti. Her yerde bu konuyu konuşuyor.” şeklindeki ifadeler de HIERAPOLIS BALON’un ilgili dönemde kiralama sözleşmesinin ötesinde davranabildiğini ve bağımsız karar alabildiğini gösterir niteliktedir. Ayrıca, savunma tarafı ilgili dönemde PAMUKKALE BİRLİK’in kurulumunda aktif rol oynamadığı, pazarda bağımsız karar almadığı, anlaşmanın diğer tarafları bakımından aktif ya da potansiyel bir rakip konumunda olmadığını gösterir somut bilgi ve belge sunamamıştır. Dolayısıyla, tarafın bu savunmasına katılmak mümkün olmamıştır.
- Bulgu-4’e yönelik olarak Pamukkale bölgesinin turizmine katkı sağlayan ve istihdam yaratan sıcak hava balonu faaliyetlerini geliştirmek ve gelecek dönemlere ilişkin daha etkili planlamalar yapabilmek adına, bölgeye gelen ve sıcak hava balonu uçuşu yapan turist sayısı gibi çeşitli istatistiksel bilgilerin tutulmasının son derece faydalı olduğu savunması.

- (191) Bulgu-4'te yer verilen belge PAMUKKALE BALON'da yapılan yerinde incelemede elde edilmiş olup ilgili belgede PAMUKKALE BALON, LAODIKEIA BALON, HIERAPOLIS BALON ve HERA BALON'un uçurduğu yolcu sayılarına ve kapasitelerine ilişkin bilgilerin yer aldığı görülmektedir.
- (192) Daha önce ayrıntılı bir şekilde ele alındığı üzere, Bulgu-1 ve Bulgu-2 neticesinde adı geçen beş teşebbüs arasında sıcak hava balonu satış fiyatları bakımından fiyat tespiti yapıldığı ve rezervasyon/taahhüt yönetimi açısından ortak bir şekilde hareket etmek konusunda da irade uyuşmasının sağlandığı değerlendirilmektedir. Bulgu-4 ise, beş teşebbüs arasında 27.09.2018 tarihinde gerçekleşen toplantının hemen sonrasındaki dönemde birbirlerinin uçuş sayılarından ve kapasite oranlarından haberdar olduklarını ve birbirlerini takip ettiklerini, ayrıca anlaşmanın uygulanmaya çalışıldığını açık şekilde göstermektedir.
- (193) Yatay İşbirliği Anlaşmaları Hakkında Kılavuz ile rekabete duyarlı bilgiler "*pazarda belirsizliği azaltan stratejik bilgiler*" olarak tanımlanmış olup başta fiyat ve üretim miktarları olmak üzere; incelenen pazarın niteliklerine göre paylaşılması halinde pazarın temel rekabet parametrelerini şeffaflaştıran, teşebbüslerin birbirlerinin hamlelerine ilişkin sahip oldukları belirsizlikleri ortadan kaldıran, maliyet, satış verileri, kapasite kullanım oranları, teklif şartname içerikleri, sözleşme maddeleri ve stok durumları olmak üzere, bunlara benzer niteliklere sahip tüm bilgiler rekabet ortamı açısından üst düzeyde hassas bilgiler olarak kabul edilmektedir. Rekabet üzerinde etki doğurabilecek hassas bilgiler içeren bilgi paylaşımları, teşebbüslerin bireysel olarak belirlemeleri gereken rekabetçi davranışları bakımından pazarı şeffaflaştırmakta ve teşebbüslerin rekabet etmek yerine kendileri için daha avantajlı olan rekabeti kısıtlayıcı koordinasyon doğurucu davranışlarda bulunmalarına yol açmaktadır.
- (194) Dolayısıyla Bulgu-4'te yer verilen belge de teşebbüslerin kurduğu yapının bir sonucu olarak rekabete duyarlı verilerini birbiriyle paylaştığını göstermektedir. Tarafların üzerinde uzlaşılan kurallara uyup uymadığının takibini sağlayarak kartelin işlerliğini kolaylaştıran bilgi değişimleri de kartelin bir parçası olarak ele alınmaktadır. Bu bağlamda, tarafın savunmasına katılmanın mümkün olmadığı değerlendirilmektedir.
- Bulgu-7'de yer alan belgenin HERA BALON ve APHRODISIAS BALON yetkilisi (.....) tarafından tutulan ve kendi fikirlerini yansıtan notlardan ibaret olduğu, tutulan notların kendilerini bağlamayacağı, söz konusu notlarda HIERAPOLIS BALON'un uçuş ruhsatı olmadığı için uçuş yapmaması gerektiğinin ifade edildiği, bu ifadelerin HIERAPOLIS BALON'un dışlanmak istenildiğine ilişkin kanıt niteliğinde olduğu savunması.
- (195) Bulgu-7'de yer alan belge, HERA BALON ve APHRODISIAS BALON'da yapılan yerinde incelemede teşebbüslerin yetkilisi (.....)'ün bilgisayarından elde edilmiş olup belge içeriğinde "*(.....) toplantıda kabul ettiği 2 konuyu sanki hiç hatırlamıyormuş gibi davranıyor. 65 \$/pax □ Ödemeyi almayı reddetti. Her yerde bu konuyu konuşuyor. Birlik yüzünden en az 300 yolcu eksik uçurduğunu iddia ediyor!!!!!!! Bi kere Hierapolis'in uçmaya bile hakkı yok. Ruhsatı yok...*", "*İlk toplantıda paraşüte dahil değilim diyordu. 2. toplantıda dahil olmak istediklerini dile getirdiler. Zaten bu umut nedeniyle seslerini çıkarmadılar.*" ve "*Destek olmayacaklarsa neden birlik oldular!!!!*" şeklinde ifadeler yer almaktadır.
- (196) Rekabet hukukunda delil serbestisi ilkesi geçerli olup delillerin değerlendirilmesinde delilin kaynağı, oluşturulma koşulları, sağlam ve güvenilir olup olmadığı ve delilin diğer ispat vasıtaları ile tutarlılık arz edip etmediği dikkate alınmaktadır. Bunun yanı sıra her bir delilin ihlalin tüm unsurlarını içermesi gerekmekte, tüm teşebbüslerden elde

edilen deliller bir bütün olarak değerlendirilerek ihlalin varlığı ve aşamaları ortaya konulmaktadır. Bu çerçevede, önemli olan ölçüt diğer teşebbüslerden elde edilen delillerin güvenilir olması ve içeriğinin diğer deliller ile tutarlı olmasıdır.

(197) Dosya kapsamında soruşturma tarafı teşebbüslerde yapılan yerinde incelemelerde de ihlale doğrudan taraf olduğu değerlendirilen teşebbüslerce eş zamanlı oluşturulan birçok delil elde edilmiştir. Dolayısıyla delillerin kaynağı ve kim tarafından oluşturulduğu dikkate alındığında güvenilir nitelikte oldukları anlaşılmaktadır. Kaldı ki rekabet hukukunda esas olan delillerin bütüncül bir bakış açısıyla ele alınması olup salt Bulgu-7'ye dayanarak HIERAPOLIS BALON hakkında ihlal isnadında bulunulmamıştır. Zira HIERAPOLIS BALON yetkilileri/hissedarları anlaşmanın varlığını açık bir şekilde ortaya koyan Bulgu-2'nin alıcıları konumunda olup teşebbüs tarafından belge içeriğinde yer alanlara itirazda bulunulduğuna dair bir belge sunulmamıştır. Bu çerçevede, teşebbüsün savunmasına katılmanın mümkün olmadığı değerlendirilmektedir.

- HIERAPOLIS BALON'un CO DMC ile hiçbir bağının bulunmadığı, HIERAPOLIS BALON olarak PAMUKKALE BİRLİK'in sektörde yaşanan sorunların çözümü amacı ile kurulduğunu düşündükleri, ancak bu amaçtan saptıklarının Soruşturma Raporu ile öğrenildiği ve HIERAPOLIS BALON'un rekabeti engelleyici hiçbir eylemde bulunmadığı, HIERAPOLIS BALON olarak hiçbir acente ile doğrudan iletişime geçmedikleri, 2020 yılı Ocak ve Şubat aylarında uçurdukları toplam müşteri sayısının 73 kişi olmasının bu hususu destekler nitelikte olduğu, dolayısıyla sektörde tutunabilmek adına kıyasıya bir rekabet içinde buldukları,

- PAMUKKALE BİRLİK'e Pamukkale bölgesinde sıcak hava balonu faaliyetlerini geliştirmek adına ortak olunduğu, ancak amacın farklı yönere kaydığının anlaşılması üzerine PAMUKKALE BİRLİK'ten ayrıldıkları, bu durumun rekabeti engelleyici hiçbir eylemde bulunmadığına yönelik bir delil niteliğinde olduğu, PAMUKKALE BALON ile yapılan kiralama sözleşmesinin yasal mevzuatlara uygun olarak yapıldığı savunması.

(198) Soruşturmaya taraf teşebbüsler ile CO-DMC arasında bir bağlantı bulunduğuna dair tespit yapılmamıştır. Dolayısıyla, teşebbüslerin bu çerçevede yaptıkları savunmaların yerinde olduğu kanaatine varılmıştır.

(199) Buna ilave olarak Bulgu-1 ve Bulgu-2'den PAMUKKALE BİRLİK'in bölgede sıcak hava balonlarına ilişkin faaliyetleri geliştirmek ve sektörde yaşanan sorunlara çözüm bulmaktan ziyade sıcak hava balonu hizmetlerinin tek bir kanaldan ortak satılmasına, ortak tahsilat sistemi kurulmasına ve fiyatın belirlenmesine yönelik olarak kurulduğu, bu amaç doğrultusunda HERA BALON, APHRODISIAS BALON, LAODIKEIA BALON, PAMUKKALE BALON ve HIERAPOLIS BALON'un iradelerinin uyuştugu ve alınan kararlar ile bir kartel oluşturulduğu açıkça anlaşılmaktadır.

(200) Ayrıca, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda her tacire ticaretine ait tüm faaliyetlerinde basiretli olma yükümlülüğü getirilmektedir. Dolayısıyla PAMUKKALE BİRLİK'in kurulması sürecinde toplantıya katılan teşebbüs yetkililerinin Kanun'a aykırı herhangi bir hususun olup olmadığı konusunda basiretli davranma yükümlülüğü bulunmaktadır.

(201) Bununla birlikte PAMUKKALE BALON ve HIERAPOLIS BALON 12.12.2018 tarihinde gerçekleşen hisse devirleri sonucunda PAMUKKALE BİRLİK'ten ayrılmış ve PAMUKKALE BİRLİK, HERA BALON, APHRODISIAS BALON ve LAODIKEIA BALON'un aksine ihlale bir yıldan kısa bir süre taraf olmuşlardır.

I.5.5.5. T4T Tarafından Yapılan Savunmalar

- T4T'nin yurt dışından gelen turistlerin paraşüt uçuşu ile ilgili talepleri olduğunda paraşüt firmaları ile iletişime geçerek rezervasyon yapan bir seyahat acentesi olduğu,
- T4T'nin paraşüt uçuşları gerçekleştirmek için 01.01.2019 tarihinde Pamukkale Kaymakamlığından izin belgesi aldığı, ancak uçuş ekibini kuramamasından ötürü belgesini 19.07.2019 tarihinde iptal ettirdiği, paraşüt ekibini oluşturamamasından ötürü faaliyet göstermediği,
- Bölgede faaliyet gösteren balon veya paraşüt firmaları ile T4T arasında herhangi bir anlaşma bulunmadığı, T4T'nin tek hissedarı olan Muhammet KAPLAN'ın PAMUKKALE BALON'un %20 hissedarı olması sebebiyle T4T'nin birlik ile ilişkilendirildiği, T4T yetkilisi ve çalışanı olarak paraşüt ile ilgili toplantılara katıldığı iddia edilen kişilerin PAMUKKALE BALON ortağı ve çalışanı olduğu, birlikte bulunmanın T4T'ye herhangi bir fayda sağlamayacağından dolayı böyle bir oluşumla birlikte hareket etmeye ihtiyaç duymadıkları, sonuç olarak T4T ile PAMUKKALE BİRLİK arasında herhangi bir ilişkinin bulunmadığı savunması.

(202) Dosya kapsamında yamaç paraşütü uçuş hizmetleri pazarı bakımından herhangi bir ihlal tespiti yapılmamıştır.

I.5.5.6. LAODIKEIA BALON ve HÜRKUŞ Tarafından Yapılan Savunmalar

- PAMUKKALE BALON, HIERAPOLIS BALON, HERA BALON, APHRODISIAS BALON ve LAODIKEIA BALON'un birbiriyle ortaklıklarının bulunmasının birlikte hareket etmeyi kaçınılmaz kıldığı,
- Zorunlu giderlerin minimize edilebilmesi başta olmak üzere teşebbüslere gelen müşteri uçuş taleplerinin tamamının karşılanabilmesi için her şirketin mevcut balon kapasiteleri oranında tek bir havuzda toplanarak operasyon faaliyetlerinin profesyonel bir şekilde yürütülebilmesi ve müşteri memnuniyetinin sağlanabilmesi amacıyla PAMUKKALE BİRLİK'in kurulduğu,
- 2018 yılının Eylül, Ekim ve Kasım aylarında söz konusu havuz sisteminin yürütüldüğü, ancak Aralık ayı itibarıyla PAMUKKALE BALON ve HIERAPOLIS BALON'un kurulan birlikten kendi istekleri ile ayrıldıkları,
- Aralık 2018 tarihinden itibaren HERA BALON, APHRODISIAS BALON ve LAODIKEIA BALON'un kâr sahiplerinin birbiriyle olan ortaklıklarından dolayı PAMUKKALE BİRLİK'in kuruluş amacı doğrultusunda havuz sistemini yürütmeye devam ettiği,
- Bu kapsamda; bölgede aynı faaliyeti yürüten şirketler arasında müşterilerin, sağlayıcıların paylaşılmasının, fiyat birliğinin ya da rekabeti sınırlayıcı herhangi bir birliğin kurulmasının, diğer şirketlerin piyasadan dışlanması amacı güden herhangi bir oluşum ya da eylem içinde yer alınmasının, müşteriler arasında herhangi bir ayrımcılığın veya aşırı fiyatlandırmanın söz konusu olmadığı savunması.

(203) Dosya kapsamında yapılan bazı tespitleri tekrarlayan bu savunmalar karşısında, teşebbüslerin PAMUKKALE BİRLİK çatısı altında bir araya gelerek ortak bir satış ve rezervasyon sistemi kurmalarının neden ve nasıl 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesine aykırılık teşkil ettiği, teşebbüslerin bu oluşuma taraf olmaları sübjektif niyetlerinin değil anlaşmanın objektif amacının aykırılığın tespiti bakımından önemli olduğu, rakip teşebbüsler arasındaki bu anlaşmanın yarattığı rekabet kısıtlamasını mazur

gösterecek bir faydadan ya da etkinlik artışından bahsedilemeyeceği, teşebbüsler arasındaki hissedarlık ilişkilerinin ne tür rekabetçi sorunları beraberinde getirdiği hususları yukarıda ilgili bölümlerde ve savunmalara cevaben ayrıntılarıyla ele alındığından burada yeniden açıklanmayacaktır.

I.5.6. Ceza Yönetmeliği Çerçevesinde Değerlendirme

- (204) 4054 sayılı Kanun'un 16. maddesinin üçüncü fıkrası; *"Bu Kanunun 4, 6 ve 7 nci maddelerinde yasaklanmış davranışlarda bulunanlara, ceza verilecek teşebbüs ile teşebbüs birlikleri veya bu birliklerin üyelerinin nihai karardan bir önceki mali yılsonunda oluşan veya bunun hesaplanması mümkün olmazsa nihai karar tarihine en yakın mali yılsonunda oluşan ve Kurul tarafından saptanacak olan yıllık gayri safi gelirlerinin yüzde onuna kadar idarî para cezası verilir."* hükmünü amirdir.
- (205) Soruşturma kapsamında yapılan inceleme ve değerlendirmeler çerçevesinde HERA BALON, APHRODISIAS BALON, LAODIKEIA BALON, PAMUKKALE BALON, HIERAPOLIS BALON ve PAMUKKALE BİRLİK'in sıcak hava balonu uçuş hizmetleri pazarında fiyat tespiti ve müşteri paylaşımına yönelik anlaşma/uyumlu eyleme taraf olmak suretiyle 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesini ihlal ettikleri sonucuna varılmıştır.
- (206) Bu bakımdan ilgili teşebbüslere 4054 sayılı Kanun'un 16. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında idari para cezası verilmesi, takdir edilecek idari para cezasının, Kanun'un 16. maddesinin son fıkrası uyarınca yürürlüğe konulan Ceza Yönetmeliği çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir.
- (207) Ceza Yönetmeliği'nin 4. maddesi, teşebbüslere uygulanacak idari para cezalarının takdiri bakımından ilk olarak temel para cezasının belirlenmesi hususunu düzenlemektedir. Ceza Yönetmeliği'nin temel para cezasını düzenleyen 5. maddesinin ilk fıkrasına göre; temel para cezası hesaplanırken ihlale taraf olan teşebbüslerin Kurul tarafından saptanacak yıllık gayri safi gelirlerinin, karteller için %2'si ile %4'ü, diğer ihlaller için %0,5'i ile %3'ü arasında bir oran esas alınacaktır. Bu çerçevede, ilk olarak tespit edilen ihlalin hukuki niteliğinin değerlendirilmesi gerekmektedir.
- (208) Ceza Yönetmeliği'nin 3. maddesinde; *"Fiyat tespiti, müşterilerin, sağlayıcıların, bölgelerin ya da ticaret kanallarının paylaşılması, arz miktarının kısıtlanması veya kotalar konması, ihalelerde danışıklı hareket konularında, rakipler arasında gerçekleşen, rekabeti sınırlayıcı anlaşma ve uyumlu eylemler"*, "kartel" olarak tanımlanmaktadır. Taraflar arasında tespit olunan anlaşmanın kartel niteliğinde olduğu; bu itibarla yukarıda belirtilen teşebbüsler hakkında yıllık gayri safi gelirlerinin %2'si ile %4'ü arasında bir temel para cezasının belirlenmesi gerekmektedir.
- (209) Ek olarak Yönetmeliğin 5. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca temel para cezasının belirlenmesinde ilgili teşebbüslerin *"piyasadaki gücü, ihlal neticesinde gerçekleşen veya gerçekleşmesi muhtemel zararın ağırlığı"* gibi hususların dikkate alınması gerekmektedir. İhlalin, başlangıçtaki kısa denebilecek yaklaşık 2,5 aylık dönemde pazardaki sıcak hava balonu arzının THK BALON hariç tamamını; 12.12.2018 tarihinden sonra ise balon sayısı ve yolcu kapasitesi bakımından yaklaşık %42'sini; yolcu sayısı bakımından ise yaklaşık %52'sini kapsadığı dikkate alınarak temel para cezasına esas oran **%(.....)** olarak belirlenmiştir.
- (210) Ceza Yönetmeliği'nin 5. maddesinin üçüncü fıkrasında ise ihlalin süresinin temel para cezasının tespitinde dikkate alınacağı öngörülmektedir. Belirtilen hükme göre temel para cezasının miktarı; bir ila beş yıl arasında süren ihlallerde yarısı oranında, beş

yıldan uzun süren ihlallerde ise bir katı oranında artırılacaktır. Bu bağlamda teşebbüslerin sorumluluğu incelendiğinde;

- 27.09.2018 tarihli toplantıyı ortaya koyan Bulgu-1 ve Bulgu-2'nin PAMUKKALE BİRLİK, HERA BALON, APHRODISIAS BALON, LAODIKEIA BALON, PAMUKKALE BALON ve HIERAPOLIS BALON için ihlalin başlangıç noktası olarak kabul edilmesi gerektiği,
- PAMUKKALE BALON ve HIERAPOLIS BALON'un 12.12.2018 tarihli hisse devirleri sonrasında ihlale katılmayı sonlandırdığı, dolayısıyla ihlale bir yıldan kısa bir süre taraf oldukları,
- PAMUKKALE BİRLİK, HERA BALON, APHRODISIAS BALON ve LAODEIKIA BALON'un ihlale PAMUKKALE BİRLİK'in faaliyetini sonlandırdığı 21.01.2020 tarihine kadar devam ettiği, dolayısıyla ilgili teşebbüslerin bir yıldan uzun beş yıldan az süre ile kartelin taraflarından biri oldukları

sonucuna ulaşılmış, bu nedenle PAMUKKALE BİRLİK, HERA BALON, APHRODISIAS BALON ve LAODEIKIA BALON için Yönetmeliğin 5. maddesinin üçüncü fıkrasının (a) bendi çerçevesinde%(.....) oranının yarısı oranında artırıma gidilerek temel para cezası oranı %(.....) olarak tespit edilmiştir. PAMUKKALE BALON ve HIERAPOLIS BALON içinse artırıma gidilmemiş, bu teşebbüslerin temel para cezası oranı %(.....) kalmıştır.

- (211) Diğer yandan tespit edilen ihlal açısından Ceza Yönetmeliğinin 6. maddesi çerçevesinde değerlendirilecek ağırlaştırıcı unsur ve 7. maddesi çerçevesinde değerlendirilecek hafifletici unsur bulunmamaktadır.
- (212) Son olarak PAMUKKALE BİRLİK'in 2020 yılında elde ettiği herhangi bir cirosu bulunmadığı tespit edildiğinden idari para cezası verilmesine yer olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

K. SONUÇ

- (213) 23.05.2019 tarih, 19-19/275-M sayılı ve 19.12.2019 tarih, 19-45/762-M Kurul kararları uyarınca yürütülen soruşturma ile ilgili olarak düzenlenen Rapor'a ve Ek Görüş'e, toplanan delillere, yazılı savunmalara, sözlü savunma toplantısında yapılan açıklamalara ve incelenen dosya kapsamına göre,

A-

1. Anadolu Balonculuk Havacılık Turizm Reklamcılık Danışmanlık Ltd. Şti.,
2. Denizli Havacılık Turizm Ticaret Ltd. Şti.,
3. Elis Balonculuk Havacılık ve Eğitim Turizm Ticaret Ltd. Şti.,
4. Eylül Havacılık Turizm Ticaret Ltd. Şti.,
5. Pamukkale Balonculuk Havacılık Tur. Rek. Org. Pet. San. ve Tic. Ltd. Şti.,
6. Pamukkale Birlik Online Turizm ve Ticaret A.Ş.'nin

sıcak hava balonu uçuş hizmetleri pazarında fiyat tespiti ve müşteri paylaşımına yönelik anlaşma/uyumlu eyleme taraf olmaları sebebiyle 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesini amaç bakımından ihlal ettiklerine OYBİRLİĞİ ile;

B-

1. Hürkuş Havacılık Turizm Ltd. Şti.,
2. T4T Turizm Taşımacılık Seyahat Acenteliği ve Ltd. Şti.,
3. Pamukkale Birlik Online Turizm ve Ticaret A.Ş.'nin

yamaç paraşütü uçuş hizmetleri pazarında 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesini ihlal etmediklerine OYBİRLİĞİ ile;

C- Bu nedenlerle; 4054 sayılı Kanun'un 16. maddesinin üçüncü fıkrası ve "Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar ile Hakim Durumun Kötüye Kullanılması Halinde Verilecek Para Cezalarına İlişkin Yönetmelik" in 5. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi, ikinci fıkrası

1- ile 5. maddesinin üçüncü fıkrasının (a) bendi hükümleri uyarınca 2020 mali yılı sonunda oluşan ve Kurul tarafından belirlenen yıllık gayri safi gelirlerinin takdiren % (.....) oranında olmak üzere:

1. Anadolu Balonculuk Havacılık Turizm Reklamcılık Danışmanlık Ltd. Şti.'ye
11.119,92 TL,

2. Denizli Havacılık Turizm Ticaret Ltd. Şti.'ye 13.400,75 TL,

3. Elis Balonculuk Havacılık ve Eğitim Turizm Ticaret Ltd. Şti.'ye 1.688,00 TL

2- hükümleri uyarınca 2020 mali yılı sonunda oluşan ve Kurul tarafından belirlenen yıllık gayri safi gelirlerinin takdiren % (.....) oranında olmak üzere:

4. Eylül Havacılık Turizm Ticaret Ltd. Şti.'ye 4.347,09 TL,

5. Pamukkale Balonculuk Havacılık Tur. Rek. Org. Pet. San. ve Tic. Ltd. Şti.'ye
14.221,85 TL

idari para cezası verilmesine

3- Pamukkale Birlik Online Turizm ve Ticaret A.Ş.'nin 2020 yılı cirosu bulunmadığından idari para cezası verilmesine yer olmadığına

OYBİRLİĞİ ile,

D- Anadolu Balonculuk Havacılık Turizm Reklamcılık Danışmanlık Ltd. Şti. ve Denizli Havacılık Turizm Ticaret Ltd. Şti. ortaklığında bulunan Elis Balonculuk Havacılık ve Eğitim Turizm Ticaret Ltd. Şti.'nin 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında rekabeti kısıtlayıcı etkilere sahip olduğu, ilgili anlaşmanın 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesinde yer alan koşulları sağlamaması nedeniyle bireysel muafiyet alamayacağı, bu nedenle Elis Balonculuk Havacılık ve Eğitim Turizm Ticaret Ltd. Şti.'nin mevcut hissedarlık yapısının sonlandırılmasına OYBİRLİĞİ ile

gerekçeli kararın tebliğinden itibaren 60 gün içinde Ankara İdare Mahkemelerinde yargı yolu açık olmak üzere, karar verilmiştir.